

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Л. А. Остафійчук, О. В. Щербанюк

Адвокатська етика

Навчально-методичний посібник

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

2021

УДК 347.965:174
О-760

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Протокол № 6 від 31 травня 2021 р.

Рецензенти:

Бакаянова Нана Мезенівна, доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», заслужений юрист України;

Вільчик Тетяна Борисівна, доктор юридичних наук професор, завідувачка кафедри адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Автори:

Остафійчук Людмила Аурелівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Остафійчук Л. А., Щербанюк О.В.

О-760 Адвокатська етика : навч.-метод. посібник / Л. А. Остафійчук, О.В. Щербанюк. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. – 124 с.

Навчально-методичний посібник «Адвокатська етика» містить опис навчальної дисципліни та програму, плани лекційних і практичних занять, завдання та задачі (казуси), методичні вказівки для їх розв'язування, перелік залікових питань, список рекомендованої літератури та критерії оцінювання знань студентів.

Для студентів, аспірантів, викладачів юридичних вузів і факультетів, а також тих, хто готується до складання кваліфікаційного іспиту для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, юристів і всіх, хто цікавиться правом.

УДК 347.965:174

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2021

© Остафійчук Л. А., Щербанюк О.В., 2021

ЗМІСТ

Мета і завдання навчальної дисципліни	4
Опис навчальної дисципліни	8
Програма навчальної дисципліни	11
Плани лекційних занять	15
Теми та зміст практичних занять, завдання та задачі (казуси), методика їх розв'язування.....	30
Вимоги та критерії до оцінювання знань студентів.....	103
Перелік залікових питань.....	105
Перелік нормативно-правових актів і рекомендованої літератури до навчальної дисципліни	109

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальновизнаний міжнародний стандарт адвокатської діяльності – наявність і дотримання адвокатами етичних норм професійної поведінки. Слідування високим етичним стандартам поведінки є невід’ємною ознакою професіоналізму адвоката. Їх потрібно дотримуватися не лише декларативно, а як орієнтир чи догоговказ у професії. В Україні Правила адвокатської етики затверджені звітно-виборним з’їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. Адвокатська етика є навчальною дисципліною за вибором студента з вивчення Правил адвокатської етики як підготовчого етапу для складання кваліфікаційного іспиту майбутнього адвоката.

Мета навчальної дисципліни «Адвокатська етика» – теоретичне засвоєння та подальше практичне застосування студентами Правил адвокатської етики в діяльності адвокатів України та зарубіжних країн.

Завдання

Виробити: 1) загальні компетентності: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; проведення досліджень на відповідному рівні; пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, в тому числі іноземних; адаптації та дій в новій ситуації; спілкування іноземною мовою у професійній сфері (усно і письмово); креативності; прийняття обґрунтованих рішень; вміння спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності), працювати в міжнародному контексті, розробляти проекти та управляти ними, цінувати та поважати різноманіття та полікультурності, використовувати інформаційні та комунікаційні технології, застосовувати знання у практичних ситуаціях та діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально та свідомо; 2) фахові компетентності спеціальності: здатність застосовувати принципи верховенства права для розв’язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності; аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу,

Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні; оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України; використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції; обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію; застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні, інструменти позасудового розгляду та вирішення правових спорів, міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності; ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також знання практики їх застосування; критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів; розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника; доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією; самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини, а також проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Програмні результати навчання: 1) соціально-гуманітарна ерудованість (вміння оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, виявляти розуміння меж і механізмів їх правового регулювання; співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами; проводити збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, включаючи цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження); 2) дослідницькі навички (вміння здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми,

застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження); 3) комунікативні навички (володіти правничими українською та іноземною мовами (однією з офіційних мов Ради Європи); обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати та наводити переконливі аргументи, дискутувати із складних правових проблем і робити власний внесок у кінцеві висновки такого обговорення); 4) професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій (оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності; генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг); 5) навички праворозуміння (вміти аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права; використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції; проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовою системою Європейського Союзу); 6) навички правозастосування (вміти аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів; обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування; мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування; брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини; інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності).

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Адвокатська етика» студент буде **знати**:

- етичні основи професійної діяльності адвоката;
- нормативно-правові акти та інші джерела з адвокатської етики;

- основні принципи адвокатської етики;
- етичні аспекти відносин адвоката з клієнтом;
- етичні аспекти відносин адвоката із судовими, правоохоронними та іншими державними органами;
- етичні аспекти взаємовідносин між адвокатами;
- етичні аспекти зовнішніх комунікацій адвоката;
- підстави та практичні аспекти притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності;

уміти:

- вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових актів та інших джерел, які регламентують етичні засади адвокатської діяльності;
- застосувати Правила адвокатської етики на практиці;
- обґрунтовано та вмотивовано викладати свої думки;
- самостійно опрацьовувати навчальну і наукову літературу, нормативно-правові акти, в тому числі інтернет-ресурси з етичних засад адвокатської діяльності.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	5	9	3	90	15	15	-	-	60	-	залік
Заочна	5	9	3	90	4	4	-	-	82	-	залік

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	ла б	ін д	с. р.		л	п	ла б	ін д	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Етичні основи професійної діяльності адвоката з клієнтом												
Тема 1. Адвокатура України: її створення, нормативно – правові акти, що регулюють здійснення адвокатської діяльності. Джерела адвокатської етики	10	2	0			8	14						14

Тема 2. Основні принципи адвокатської етики.	14	2	4			8	13	1				12
Тема 3. Етика взаємовідносин адвоката з клієнтом	16	4	4			8	14	1	1			12
Разом за ЗМ1	40	8	8			24	41	2	1			38
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Особливості етичних відносин адвоката з іншими суб'єктами під час здійснення професійної діяльності та в позаробочий час											
Тема 1. Етика поведінки адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження та досудового процесу	13	2	2			9	12	1	1			11
Тема 2. Етика поведінки адвоката з іншими органами та особами	13	2	2			9	12	1				11
Тема 3. Етичні правила поведінки адвокатського бюро, адвокатського об'єднання; між адвокатами; в мережі Інтернет та в позаробочий час	13	2	2			9	12		1			11

Тема 4. Відповідальність за порушення правил адвокатської етики	11	1	1			9	12		1			11
Разом за ЗМ 2	50	7	7			3	49	2	3			44
Усього годин	90	1	1			6	90	4	4			82
		5	5			0						

1.1. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми
1.	Адвокатура України: її створення, нормативно-правові акти, що регулюють здійснення адвокатської діяльності. Джерела адвокатської етики
2.	Основні принципи адвокатської етики
3.	Етика взаємовідносин адвоката з клієнтом
4.	Етика поведінки адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження та досудового процесу
5.	Етика поведінки адвоката з іншими органами та особами
6.	Етичні правила поведінки адвокатського бюро, адвокатського об'єднання; між адвокатами; в мережі Інтернет та в позаробочий час
7.	Відповідальність за порушення правил адвокатської етики

1.2. Теми самостійної роботи

№ п/п	Назва теми
1.	Адвокатура України: її створення, нормативно-правові акти, що регулюють здійснення адвокатської діяльності. Джерела адвокатської етики
2.	Основні принципи адвокатської етики.
3.	Етика взаємовідносин адвоката з клієнтом
4.	Етика поведінки адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження та досудового процесу
5.	Етика поведінки адвоката з іншими органами та особами
6.	Етичні правила поведінки адвокатського бюро, адвокатського об'єднання; між адвокатами; в мережі Інтернет та в позаробочий час
7.	Відповідальність за порушення правил адвокатської етики

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Етичні основи професійної діяльності адвоката з клієнтом

Тема 1. Адвокатура України: її створення, нормативно-правові акти, що регулюють здійснення адвокатської діяльності. Джерела адвокатської етики

Генезис адвокатури України. Нормативні-правові акти, що регулюють адвокатську діяльність. Поняття адвокатської етики. Адвокатська етика в системі професійної юридичної етики. Міжнародно-правові акти, що регулюють етичні основи професійної діяльності адвоката. Універсальні (ООН) і регіональні (європейські) стандарти адвокатської етики. Документи Європейського Союзу, що регламентують юридичну й адвокатську етику. Роль Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини та правових позицій Європейського суду з прав людини у становленні адвокатської етики. Правила адвокатської етики (далі – ПАЕ): історіографія, значення, загальна характеристика, структура, суб'єкти, на яких поширюються ці правила.

Тема 2. Основні принципи адвокатської етики

Поняття, значення й система принципів адвокатської етики. Незалежність і свобода адвоката в здійсненні адвокатської діяльності. Дотримання законності. Пріоритет інтересів клієнта. Неприпустимість конфлікту інтересів. Конфіденційність. Компетентність і добросовісність. Повага до адвокатської професії. Чесність і добропорядна репутація. Вимоги до рекламування адвокатської діяльності. Принцип взаємної поваги між адвокатами. Дотримання принципу конфіденційності в громадській, науковій або публіцистичній діяльності адвоката. Принципи поведінки адвоката у соціальних мережах. Принцип добросовісності під час виконання доручення клієнта. Принципи

етичної поведінки адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження. Принципи етичної поведінки адвоката з органами досудового розслідування, адміністративної юрисдикції та іншими державними органами й органами місцевого самоврядування. Дилема свободи морального вибору в адвокатській діяльності. Проблемні питання, що виникають при реалізації принципів адвокатської етики.

Тема 3. Етика взаємовідносин адвоката з клієнтом

Основи етичних відносин адвоката з клієнтом. Дотримання принципів законності, неприпустимості конфлікту інтересів, конфіденційності, компетентності й добросовісності, а також інших етичних принципів на стадії прийняття та виконання адвокатом доручення клієнта; проблема вибору правової позиції у справі та узгодження її з клієнтом; засади прийняття доручення клієнта кількома адвокатами, адвокатськими бюро, об'єднаннями; етичні аспекти відносин адвоката з клієнтом-юридичною особою; етичні аспекти відносин адвоката з недієздатним (обмежено, частково дієздатним) клієнтом; етичні аспекти здійснення захисту за дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або в разі залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії. Особливості етичних відносин адвоката з довірцем у різних видах і стадіях судочинства. Робота адвоката з довірцем на стадії укладання договору про надання правової допомоги; особливості виконання доручень у кримінальних справах: прийняття доручення, встановлення розміру та порядку внесення гонорару, обрання правової позиції по справі та узгодження її з клієнтом; особливості виконання доручень у цивільних справах: прийняття доручення, встановлення розміру та порядку внесення гонорару, обрання правової позиції по справі та узгодження її з клієнтом; прийняття доручення клієнта декількома адвокатами, адвокатським бюро, об'єднанням; інформування клієнта про хід виконання доручення; етичні засади діяльності адвоката у процесі укладання угод. Етичні аспекти укладення договору про надання правової допомоги. Конфлікт інтересів у діяльності адвоката і шляхи його

вирішення. Поняття конфлікту інтересів у діяльності адвоката (на стадії укладання договору про надання правової допомоги; обов'язки адвоката при виникненні конфлікту інтересів під час виконання договору про надання правової допомоги; особливості застосування правил щодо конфлікту інтересів у відносинах з клієнтом-юридичною особою).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Особливості етичних відносин адвоката з іншими суб'єктами під час здійснення професійної діяльності та в позаробочий час

Тема 1. Етика поведінки адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження та досудового процесу

Етичні й правові проблеми спілкування адвоката із судом. Захист і обвинувачення: етичні аспекти взаємодії адвоката і прокурора на різних стадіях кримінального провадження. Взаємовідносини адвоката з іншими учасниками судового провадження. Тиск адвоката на суд, правоохоронні органи та інші органи державної влади: етичні проблеми вироблення «агресивної» стратегії захисту адвокатом клієнта. Акція громадянського протесту як стратегії захисту інтересів клієнта, її практичне застосування. Юридична відповідальність адвоката за втручання в роботу суду та інших органів державної влади.

Тема 2. Етика поведінки адвоката з іншими органами та особами

Етичні аспекти відносин адвоката з органами адміністративної юрисдикції, іншими державними органами: практичні проблеми. Роль адвоката у процесі медіації: проблеми і перспективи впровадження в чинному законодавстві. Етичні аспекти взаємовідносин адвоката з органами та посадовими особами, які уповноважені здійснювати виконання судових рішень. Етичні проблеми взаємовідносин адвоката з органами адвокатського самоврядування.

Тема 3. Етичні правила поведінки адвокатського бюро, адвокатського об'єднання; між адвокатами; в мережі Інтернет та в позаробочий час.

Етичні основи взаємовідносин між адвокатами: теоретичні й практичні аспекти. Допустимі форми реагування адвоката на незаконні або неетичні дії іншого адвоката. Європейські стандарти взаємовідносин між адвокатами. Проблемні питання дотримання норм адвокатської етики в громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвоката. Етичні аспекти дотримання ПАЕ при використанні мережі Інтернет. Адвокатське бюро, адвокатське об'єднання як суб'єкти відносин щодо забезпечення дотримання ПАЕ.

Тема 4. Відповідальність за порушення правил адвокатської етики

Інститут відповідальності адвоката: позитивна і негативна юридична відповідальність. Цивільно-правова, дисциплінарна, адміністративна та кримінальна відповідальність адвоката. Галузеві різновиди санкцій, які можуть бути застосовані до адвоката. Проблемні питання ініціювання дисциплінарної відповідальності адвоката. Витрати, пов'язані з розглядом і вирішенням дисциплінарної справи щодо адвоката. Аналіз стадій дисциплінарного провадження щодо адвоката (проведення перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката, порушення дисциплінарної справи, розгляд дисциплінарної справи, прийняття рішення у дисциплінарній справі). Процедурні аспекти оскарження рішення у дисциплінарній справі.

ПЛАНІ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Етичні основи професійної діяльності адвоката з клієнтом

Тема 1. Адвокатура України: її створення, нормативно-правові акти, що регулюють здійснення адвокатської діяльності. Джерела адвокатської етики

1. Генезис адвокатури України. Нормативно-правові акти, що регулюють здійснення адвокатської діяльності.
2. Поняття адвокатської етики та її місце в системі професійної юридичної етики.
3. Нормативно-правові акти, що регулюють етичні основи професійної діяльності юристів (адвокатів).
4. Правила адвокатської етики: історіографія, значення, загальна характеристика, структура, суб'єкти, на яких поширюються ці правила.

Література

Базова

1. Барабаш Т.О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 145. – С. 205–214.
2. Варфоломеева Т., Жуковська О. Історія розробки перших правил адвокатської етики в Україні.
URL:<https://tomorrowlawyer.org/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB-%D0%B0%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE/>
3. Правила адвокатської етики України, затверджені звітно-виборчим з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р., зміни до них, затверджені з'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 р.
URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf

4. Положення про адвокатуру: Закон УРСР від 31.10.1980р. № 1050-X. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T801050.html.

5. Про адвокатуру: Закон України від 19.12.1992 р. № 2887-XII. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887-12>

6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

7. Чумак А. Л. Етичні кодекси в контексті соціокультурної динаміки : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.07. Київ, 2007. 176 с.

8. Щербанюк О.В. Європейські стандарти доступу до адвокатської діяльності. *Право України*, 2019. № 12. С. 70-83.

Допоміжна

9. Азаров Д. Н. Формирование профессиональных этических правил и дисциплинарной ответственности адвоката: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.11. М., 2009. – 204 с.

10. Барщевский М. Ю. Адвокатская этика. 2-е изд. испр. – М. : Профобразование, 2000. – С. 50.

11. Варфоломеева Т. В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. Число 1. С. 7–20. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vaau_2009_1_1.pdf.

12. Васильковский Е. В. Организация адвокатуры. Т. 1. – СПб.: Н. К. Мартынов, 1893. – 621 с.

13. Гальонкіна Ю. С. Інкультурація та професійна етика юриста. *Філософські та методологічні проблеми права*, 2016. № 1. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/452/1/16.pdf>

14. Гамалюк Б. М., Семенюк І. Я. Моральні імперативи в системі професійної адвокатської діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*, 2018. № 3. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/en/documents_pdf/visnyku/nv sy/nvsy_03_2018/12.pdf

15. Кухнюк Д. В. Нові правила адвокатської етики як джерело адвокатського самоврядування в Україні. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні* :

Матеріали Міжнародної наукової конференції (Чернівці, 26-27 жовтня 2017 р.). Чернівці: Технодрук, 2017. С. 260-263.

16. Хижняк Є. С. Адвокатська етика як складова професійної підготовки адвокатів. *Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск «Адвокатська етика.* 2019. – С. 51–52.

Тема 2. Принципи адвокатської етики

1. Принципи професійної діяльності адвоката в Україні.
2. Міжнародні принципи адвокатської етики.
3. Основні принципи адвокатської етики в Україні, їх характеристика.
4. Практика ЄСПЛ і національних судів щодо тлумачення етичних принципів адвокатської діяльності.

Література

Базова

1. Бакаянова Н.М. Этические принципы адвокатуры в Украине: монография. – Одесса: Юридическая литература, 2005. – 151 с.

2. Вільчик Т.Б. Гарантії дотримання принципу конфіденційності у адвокатській діяльності (порівняльний аналіз законодавства Європейського Союзу та України). *Юрист України*, 2015. № 3–4. – С. 34–40.

3. Заборовський В. В. Правова природа принципів, на яких побудовані взаємовідносини адвоката із судом та іншими учасниками судового провадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*, 2015. Вип. 32. Т. 3. – С. 157-161.

4. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: Монографія. – К.: Інтерсервіс, 2017. – 800 с.

5. Общие принципы для сообщества юристов: приняты Международной ассоциацией юристов (ИВА) 20.09.2006 г. в г. Чикаго. URL: <http://advokpalata21.ru/urbanleft/osnovyepuristov.html>.

6. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Луцьк, 2015. – 240 с.

7. Семенюк І. Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук; Львівський держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2015. – 240 с.

8. Щербанюк О. В. Європейські стандарти доступу до адвокатської діяльності. *Право України*, 2019. № 12. – С. 70-83.

Допоміжна

9. Бойков А.Д. Статус адвоката: содержание, квалификационные требования и принципы адвокатской деятельности: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. РАА. М., 2010. – 195 с.

10. Варфоломеева Т. В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. Число 1. – С. 7–20. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vaau_2009_1_1.pdf.

11. Васьковский Е.В. Организация адвокатуры: Ист. догмат. исслед. в 2 ч. Ч.1: Очерк всеобщей истории адвокатуры. СПб. : Тип. П.П. Сойкина, 1893. – 396 с.; Ч. 2: Исследование принципов организации адвокатуры. СПб. : Тип. П.П. Сойкина, 1893. – 213 с.

12. Князева Н.В. Принципи професійної діяльності адвоката в Україні. *Форум права*, 2017. № 3. – С. 78–83. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2017_3_15.pdf

13. Святоцький О. Д., Святоцька В. О. До питання стандартів адвокатури. Спогади про Людину, Вченого, Цивіліста-епоху (до 85-річчя від дня народження академіка Ярослави Миколаївни Шевченко) ; за заг. ред. Р. О. Стефанчука. – К: АртЕк, 2017. – 389 с. С. 275–292.

14. Чаленко А. О. Принципи адвокатури та адвокатської діяльності: проблеми розмежування. *Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 20-21 березня 2015 року). У 2-х частинах.* – Херсон: Гельветика, 2015. Ч. 1. 208 с. – С. 200–202.

15. Шкребець Є. Ф. Принципи адміністративно-правового забезпечення діяльності адвокатури України. *Форум права*, 2015. № 2. – С. 192–197. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&

P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1
&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21ST
R=FP_index.

Тема 3. Етика взаємовідносин адвоката з клієнтом

1. Хто такий Клієнт? Принципи, якими має керуватися адвокат у роботі з клієнтом.
2. Основи надання правничої допомоги Клієнту.
3. Етичні аспекти прийняття доручення Клієнта.
4. Створення умов довіри.
5. Вирішення питання про оплату гонорару.

Література

Базова

1. Ария С.Л. Мир спасет доброта: о нравственных началах адвокатской деятельности. *Российская юстиция*, 1996. № 2. – С. 49-51.
2. Бакаянова Н.М. Етичні аспекти прийняття адвокатом доручення на ведення справи. *Актуальні проблеми держави і права*, 2008. № 36. – С. 163–168.
3. Гонорар успеха: опыт разных государств. *Адвокатская газета*, 1-15 февраля 2020 года. № 3 (308). <https://www.advgazeta.ru/obzory-i-analitika/gonorar-uspekha-opyt-raznykh-gosudarstv/>
4. Гончар І. На власний рахунок. *Український адвокат*, 2020. № 7-8 (167-168).
5. Звіт співробітників юридичного факультету Маастрихтського університету щодо юридичної можливості стягувати винагороду за результат. URL:https://repository.tudelft.nl/assets/uuid:12b6e91e-e83e-44df-b448-f41a36708010/1347-summary_tcm28-68908.pdf
6. Іваницький С. О. Доброчесність адвоката. *Актуальні проблеми судового права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 23 квіт. 2018 р.). редкол.: Л.М. Москвич (голова) та ін.* – Харків : Право, 2018. 506 с. – С. 59–60.
7. Іваницький С.О. Спеціалізація як принцип організації адвокатури. *Вісник Луганського державного університету*

внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, 2015. № 4. – С. 64–77.

8. Кухнюк Д. Етика адвоката: прийняття доручення клієнта. URL:<http://tomorrowlawyer.org/etika-advokata-priynuyatya-dorucheniya-k/>

9. Масюк В.В. Секреты практической юриспруденции. – Х.: Право, 2012. – 232 с.

10. Остафійчук Л. А. Етичні аспекти укладення договору про надання правової допомоги адвокатом. *Форум Права*, 2020. 61(2). – С. 41–55. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3702449>

11. Фіолевський Д.П. Адвокатура. – К.: Правова Єдність, 2014. 624 с.

Допоміжна

12. Бакаянова Н.М. Чесність та добропорядна репутація адвоката. *Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск «Адвокатська етика»*, 2019. – С. 5–10.

13. «Найгірший для адвоката той клієнт, хто є насправді невинуватим» (Адвокат Міккі Холлер у фільмі «Лінкольн для адвоката», 2011). *Українське право*, 19.11.2018. URL:https://ukrainepravo.com/scientific-thought/law_in_art/naygirshyy-dlya-advokata-toy-kliiyent-khto-ye-naspravdi-nevynuvatym-advokat-mikki-kholler-u-filmi-lin/

14. DeMott, Deborah A. The Lawyer as Agent. 1998. URL: <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3506&context=flr>

15. Forsyth W. Hortensius: or the Advocate. An historical essay. London Kila, Mass.: Kessinger. 2007. P. 393, 395-397, 404.

16. Karnavas. Michael G. Lawyer's ethics. Skopje : OSCE, 2016. 104 P.

17. García, Rafael del Rosal. La relación jurídica abogado-cliente: arrendvomiento o mandato? *Ética Jurídica*. M., 2008.

18. Grace M. Giesel, Client Responsibility for Lawyer Conduct: Examining the Agency Nature of the Lawyer-Client Relationship-2007. URL: <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1086&context=nlr>

19. Rothwell R. Success fees: a word of warning. *The Law Society Gazette*, 25 August 2015. URL: <https://www.lawgazette.co.uk/comment-and-opinion/success-fees-a-word-of-warning/5050634.article>

20. Siegel, Arnold I. Abandoning the Agency Model of the Lawyer-Client Relationship. 2011. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1932480

21. Steinitz, Maya, The Litigation Finance Contract (May 2, 2012). 54 William & Mary Law Review, 455 (2012), *U Iowa Legal Studies Research Paper*. № 12-11. URL: <https://ssrn.com/abstract=2049528>.

22. Tuil M. L., Visscher L. T. New Trends in Financing Civil Litigation in Europe: Lessons to be learned. 2010. P. 175–190. URL: https://www.academia.edu/30653411/New_Trends_in_Financing_Civil_Litigation_in_Europe_Lessons_to_be_Learned.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Особливості етичних відносин адвоката з іншими суб'єктами під час здійснення професійної діяльності та в позаробочий час

Тема 1. Етика поведінки адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження та досудового процесу

1. Які принципи Правил адвокатської етики визначають поведінку адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження та досудового процесу?
2. Основні переваги співпраці з адвокатом.
3. Етика залучення ЗМІ до висвітлення судового процесу.
4. Співпраця між судом, окремими суддями й адвокатами в судовому засіданні та поза ним.
5. Особливості написання процесуальних документів.
6. Чи варто звертати увагу на помилку судді в судовому процесі?
7. Етика спілкування із суддями поза процесом.
8. Хабарі і суд.
9. Незалежність і пріоритет інтересів клієнта.
10. Чесність і порядність під час здійснення професійної діяльності в суді.
11. «Підводні камені» роботи адвоката в судовому процесі.
12. Значення і використання часу в суді.
13. Розвідка й обробка інформації.

14. Гендерний фактор і його використання в суді.
15. Промова адвоката в суді.
16. Культура поведінки адвоката у відносинах з іншими учасниками судового провадження.
17. Етичні аспекти відносин адвоката з органами досудового розслідування.
18. Адвокат – слідчий. Конфіденційна співпраця під час слідчих дій.

Література

Базова

1. Анцупов Д. Сравнительно-правовая характеристика адвокатской тайны в США, Германии и Франции. URL: https://zakon.ru/blog/2016/10/31/sravnitelnopravovaya_harakteristika_advokatskoj_tajny_v_ssha_germanii_i_francii
2. Бакаянова Н. М. Основи адвокатури: функціональні та організаційні аспекти: монографія. НУ ОЮА. – Одеса : Юридична література, 2017. – 357 с.
3. Біцай А.В. Організаційно-правові засади участі адвоката у медіації : дис. ... канд юрид. наук : спец. 12.00.10; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2015. – 246 с.
4. Брекер М., Кахабка Р. Адвокат в цивільному процесі. Der Anwalt im Zivilprozess. URL: https://shop.boorberg.de/rbv-content/Leseprobe/BECK_Anwaltsrecht_II_LPB.pdf
5. Бронз И. Л. Этические проблемы адвокатской деятельности: повторение уроков и задание на будущее. *Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск «Адвокатська етика»*, 2019. – С. 17–20.
6. Дроздов О. Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення Адвокатури України (тези доповіді на міжнародній конференції: «Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав людини», яка відбулася у м. Києві 30 серпня 2018 року). *Сайт Національної асоціації адвокатів України*. URL : <http://unba.org.ua/publications/3509-garantii-advokats-koi-diyalnosti-v-konteksti-mizhnarodnih-standartiv-abo-bol-ovi-tochki-sogodennya-advokaturi-ukraini.html>

7. Масюк В.В. Секреты практической юриспруденции. – Х.: Право, 2012. – 232 с.

8. Мишо против Франции [Michaud v. France] (№ 12323/11) Постановление от 6 декабря 2012 г. *Бюллетень Европейского Суда по правам человека*, 2013. № 5. URL : <https://subscribe.ru/archive/law.europeancourt/201306/13101006.html>

9. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями від 30.08.1955 р. *База даних «Законодавство України»*. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_212

10. Погорецький М. Становлення та розвиток інституту гарантій адвокатської таємниці в Україні. *Юридична Україна*, 2015. № 4-5. – С. 124–129.

11. Погорецький М.М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2013. № 4. С. 421–428.

12. Подольный Н. А. Адвокатская тайна и проблемы обеспечения безопасности общества от терроризма и организованной преступности. *Адвокатская практика*, 2005. № 1. – С. 8–9

13. Ромовська З. В. Суд і адвокат: проблеми співпраці. *Адвокат*, 2013. № 1. – С. 6–9.

14. Співпраця адвокатів та журналістів: позитивний експірієнс. *Юридична газета*, 24 лютого 2020. URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/spivpracuya-advokativ-ta-zhurnalisticv-pozitivniy-ekspiriens.html>

Допоміжна

15. Ария С. Не стоит звенеть ключами тайн. *Адвокатская газета*, 2009, nr. 22. URL : <http://www.advgazeta.ru/rubrics/8/366>

16. Каденко О.О. Адвокатура як соціальний інститут. Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В.В. Долежана/ уклад.: І.О. Кісліцина, М.О. Деменчук, С.І. Єленич ; відп. ред.. Н.М. Бакаянова. – Одеса : Юридична література, 2018. 176 с. – С. 165–167.

17. Мельниченко Р.Г. Адвокат по вызову. *Адвокат*, 2007. № 6. С. 5.

18. Костін А. Порозумітися заради майбутнього. Майбутнє адвокатури. *Адвокат*, 2017. № 3. – С. 3–6.

19. Лаларди А. Адвокаты Евросоюза борются за свои права. *Новая адвокатская газета*, 2009. №. 10. URL : <http://www.advgazeta.ru/rubrics/11/290>.

20. Ларо М. Налоговая информация и адвокатская тайна в США. URL: <http://nalogoved.ru/art/1869.html>

21. Логінова С. М. Адвокатська таємниця: теорія і практика: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2002. – 19 с.

22. Полянский Н.Н. Правда и ложь в уголовной защите. – М.: изд. Правовая защита, 1927. – 91 с.

23. Рагулин А. В. Профессиональные права адвоката-защитника в Российской Федерации: вопросы теории и практики : дис. ... докт. юрид. наук. – Москва, 2014. – 462 с.

24. Хто кращий для супроводу бізнесу: юрист чи адвокат? URL : <http://advocatlviv.com.ua/hto-krashhij-dlya-suprovodu-biznesu-yurist-chi-advokat/>

25. Fischell D.R. Lawyers and confidentiality. *The University of Chicago Law Review*. 1998. Vol. 65. № 1. P. 1–33.

26. Mishler W. Trust, Distrust and Skepticism about Institutions of Civil Society. Glasgow: Centre for the Study of Public Policy; University of Strathclyde, 1995. 125 p.

Тема 2. Етика поведінки адвоката з іншими органами та особами

1. Етичні аспекти відносин адвоката з органами адміністративної юрисдикції, державними органами й органами місцевого самоврядування.

2. Етичні аспекти відносин адвоката з іншими особами.

Література

Базова

1. Адвокатура України: підручник. У 2 кн. Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом). За заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянової. 2-ге вид., допов. і переробл. – Київ: Алерта, 2016. – 864 с.

2. Антонюк Н. Про представництво в суді без повноважень. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/107299-pro-predstavnitstvo-v-sudi-bez-povnovazhen>

3. Варфоломеева Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. № 1(14). – С. 7–20.

4. Заборовский В.В. Проблемные вопросы соблюдения баланса между авторитетом суда и необходимостью выполнения адвокатом своих профессиональных обязанностей по защите интересов клиента. *Власть закона*, 2016. № 1. – С. 124–134.

5. Іваницький С. Оптимізація системної побудови адвокатури України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2016. 2(74), 82-102. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/429>

6. Книгін К. Г. Суб'єкти договору надання правових послуг адвокатом. *Актуальні проблеми держави і права*, 2012. Вип. 66. – С. 200–208.

7. Фіолевський Д. П. Адвокатура: [підручник]. 3-тє вид., і доп. – Київ : Алерта, 2014. – 624 с.

Допоміжна

8. Мулява О.О. Свобода вираження поглядів як ознака незалежності адвокатури. *Порівняльно-аналітичне право*, 2020. № 4. – С. 768–775.

9. Сталоверов В. Проблеми реформування законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність. *Young Scientist*, 2017. № 5.1(45.1). – С. 127–132.

10. Шандула О.О., Чубейко В.І. Моральні засади адвокатської діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2020. № 8. – С. 492-494.

11. Яновська О. Співвідношення мети й засобів як етична проблема адвокатської діяльності. *Юридична газета*, 2017. № 12 (562). 14 бер. URL : <http://tomorrowlawyer.org/spivvidnoshenyameti-ta-zasobiv-yak-eti/>

Тема 3. Етичні правила поведінки адвокатського бюро, адвокатського об'єднання; між адвокатами; в мережі Інтернет та в позаробочий час

1. Адвокатське бюро, адвокатське об'єднання як суб'єкти відносин щодо забезпечення дотримання ПАЕ.
2. Відносини між адвокатами.
3. Етика адвоката в мережі Інтернет і в позаробочий час.

Література

Базова

1. Лахтіонова Р. Організаційно-правові форми здійснення адвокатської діяльності. *Адвокатське бюро*, 2013. № 1. – С. 16–20.
2. Етика правника: збірка тез доповідей і повідомлень учасників круглого столу (21 листопада 2019 р.) / за ред. Т. Б. Вільчик, Я. О. Ковальової. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. – 307 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2019/SB_Etika_pravnuka_2019.pdf
3. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. – Київ: Інтерсервіс, 2017. – 800 с.
4. Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури: [монографія]. – Харків : ФІНН, 2011. 248 с.
5. Польський О. Ю. Правові засади рекламування адвокатської діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*, 2016. № 2 (99). – С. 113–122
6. Северин К. М. Принцип уникнення конфлікту інтересів в адвокатській діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 2014. № 10-1, т. 1. – С. 151–153. (Сер. «Юриспруденція»).
7. Узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури щодо етичних аспектів відносин адвоката з правоохоронними органами. *Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури*. Рішення від 25 липня 2020 року № VII-011/2020. URL: <https://vkdkka.org/uzagalnennya-distsiplinarnoji-praktiki->

kvalifikatsijno-distsiplinarnih-komisij-advokaturi-schodo-etichnih-aspektiv-vidnosin-advokata-z-pravoohoronnimi-organami/

8. Ясевін В, Василик І. Взаємодія адвокатів Угорщини з клієнтами, колегами, судом і третіми особами. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/vzayemodiya-advokativ-ugorshhyny-z-kliyantamy-kolegamy-sudom-i-tretimy-osobamy/>

Допоміжна

9. Адвокат навіть не виконуючи свої професійні обов'язки повинен дотримуватись ПАЕ, зокрема, щодо спілкування в Інтернеті (ВС/КАС у справі № 815/1830/18 від 24.06.2020). URL: https://protocol.ua/ua/vs_kas_advokat/

10. Верховний Суд поставив крапку у спорі про розмежування професійної етики та приватного життя адвоката. URL: <https://vkdk.org/verhovnij-sud-postaviv-krapku-u-spori-pro-rozmezhuвання-profesijnoji-etiki-ta-privatnogo-zhittya-advokata/>

11. Діхтярь А.В., Овчаренко О.М. Адвокатська етика у соціальних мережах. *Порівняльно-аналітичне право*, 2020. № 1. – С. 612–617.

12. Міжнародна комісія юристів: адвокат Андрій Вишневський неправомірно позбавлений статусу адвоката за здійснення свободи вираження поглядів. URL: <http://helsinki.org.ua/articles/mizhnarodna-komisiya-yurystiv-advokat-andrij-vyshnevskij-nepravomirno-pozbavlenyj-statusu-advokata-za-zdijsnennya-svobody-vyrazhennya-pohlyadiv/>

13. Книгін К. Г. Організаційно-правові форми надання правової допомоги адвокатом за чинним законодавством України. *Актуальні проблеми держави і права*, 2014. Вип. 72. – С. 417–423.

14. Перетягати клієнта за всяку ціну – глухий кут і для адвоката, і для такого клієнта. URL: <https://iadvocate.com.ua/svitlana-toropchyna-agalakova-peretyagaty-chuzhogo-kliyenta-za-vsyaku-tsinu-gluhyj-kut-i-dlya-advokata-i-dlya-takogo-kliyenta/>

15. Резник Г. В адвокатуре завелся вирус коммерции, но эпидемия предотвратима. *Российская юстиция*, 1999. № 11. – С. 24. URL: <http://base.garant.ru/3541350/>

16. Фляжнікова Я. Адвокати в соціальних мережах. Етико-деонтологічний аспект. *Visegrad Journal on Human Rights*, 2017. № 1. – С. 123–127.

17. Храпенко О. О. Дотримання Правил адвокатської етики на телебаченні та в Інтернеті. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12438/Khrapenko%20Visnik%20adv.pdf?sequence>

Тема 4. Відповідальність за порушення правил адвокатської етики

1. Поняття юридичної відповідальності адвоката.
2. Дисциплінарна відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики.
3. Адміністративна відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики.
4. Кримінальна відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики.
5. Цивільно-правова відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики.

Література

Базова

1. Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. *Прикарпатський юридичний вісник*, 2017. № 1(16). – С. 179–183.

2. Божков В. В. Поняття дисциплінарної відповідальності адвоката. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2016. № 3. – С. 167–170. URL: http://lsej.org.ua/3_2016/51.pdf

3. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів. *Інформація і право*, 2015. № 3. – С. 115–122. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_3_19

4. Волошина Л.О. Поняття та види юридичної відповідальності адвоката. *Вісник кримінального судочинства*, 2016. № 2. – С. 129–135.

5. Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність самоврядування : затв. рішенням Ради адвокатів України від 30.08. 2014 р. № 120. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiSsM-e5OLeAhWG1CwKHQBcCz4QFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2Funba.org.ua%2Fassets%2Fuploads%2Flegislation%2FpoloZhenny-a%2F2017-11-15-polozhennya-257_5a3933737f17a.pdf&usg=AOvVaw29Kb5_mJvDNtFgJVX0ARNY

Допоміжна

6. Беляєва К. Адвокат, який не підтвердить своїх повноважень, може опинитися на лаві підсудних. *Закон і Бізнес* № 8 (1358) 24.02–02.03.2018.

7. Заблотний М. Кримінальне провадження проти адвоката не може бути підставою для відтермінування його дисциплінарної відповідальності. *Закон і бізнес*. В. 29 (1327). 22.07–31.07.2017. URL: <http://zib.com.ua/ua/129585-kriminalne-provadhennya-proti-advokata-ne-mozhe-buti-pidsta.html>

ТЕМИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ТА ЗАДАЧІ (КАЗУСИ), МЕТОДИКА ЇХ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

Етичні основи професійної діяльності адвоката з клієнтом

Тема 1. Адвокатура України: її створення, нормативно-правові акти, що регулюють здійснення адвокатської діяльності. Джерела адвокатської етики

1. Поняття адвокатської етики та її місце в системі професійної юридичної етики.
2. Нормативно-правові акти, що регулюють здійснення адвокатської діяльності.
3. Нормативно-правові акти, що регулюють етичні основи професійної діяльності юристів (адвокатів) у світі, Європейському Союзі, Україні.
4. Практичне завдання для самостійного опрацювання теоретичної частини й основної нормативно-правової бази щодо етичних основ професійної діяльності юристів (адвокатів) у світі, Європейському Союзі, Україні.
5. Практичне завдання-анкетування: «Мій ідеальний адвокат».
6. Розв'язування казусів.

Методичні рекомендації до самостійного опрацювання теоретичної частини та основної нормативно-правової бази щодо етичні основи професійної діяльності юристів (адвокатів) у світі, Європейському Союзі, Україні.

Дотримання адвокатами Правил адвокатської етики – це загальновизнаний міжнародний стандарт з питання організації та діяльності адвокатури. Тому першочергово студентам потрібно звернути увагу на положення таких нормативно-правових актів:

Преамбула, п. 9, пп. в) п. 16, пункти 23, 25, 29 **Основних положень про роль адвокатів ООН**, прийнятих 8 Конгресом ООН по запобіганню злочинам 27 серпня - 7 вересня 1990 р. (URL:<https://www.un.org/ruleoflaw/files/UNBasicPrinciplesontheRoleofLawyers.pdf>);

Кодекс поведінки європейських адвокатів, прийнятий на пленарній сесії ССВЕ 28.10.1988 р., із змінами, ухваленими на пленарних засіданнях ССВЕ 28.11.1998 р., 6.12.2002 р., 19.05.2006 р.

(URL:[http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_advokativ\(ukr\).pdf](http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_advokativ(ukr).pdf));

Хартія основних принципів європейської адвокатської професії, ухвалена на пленарному засіданні ССВЕ 25.11.2006 р.

(URL:<http://tomorrowlawyer.org/wp-content/uploads/2017/03/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%8F.pdf>);

Національні кодекси професійної поведінки країн членів;

Рекомендація Комітету Міністрів РЄ R (2000) 21 про свободу здійснення професії адвоката від 25.10.2000 р.

(URL:https://www.asianajaliitto.fi/files/19/R2000-21_Freedom_of_exercise_of_the_profession_of_lawyer.pdf);

Закон України «Про адвокатуру» від 19.12.1992 р.;

Перші в Україні **Правила адвокатської етики**, схвалені 1.10.1999 р. Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури при КМУ

(URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS128.html);

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. (п.3 ч. 7. ст. 54)

(URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887-12#Text>);

Порядок підвищення кваліфікації адвокатами України, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 21.09.2019 р. № 111.

(URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2019-09-21-poryadki-111_5db2d7f00ffe2.pdf);

Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. зі змінами, затвердженими Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 р. (URL: [2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf))

Унаслідок виконання даного практичного завдання у студентів формується чітке уявлення про важливість дотримання Правил адвокатської етики в професійній діяльності адвоката. Логічним продовженням вивчення нормативно-правових актів з

адвокатської етики та закріплення засвоєних знань є перехід до виконання другого практичного завдання теми та формування своєї моделі ідеального адвоката.

Методичні матеріали для підготовки до виконання практичного завдання «Мій ідеальний адвокат».

Студентам пропонується анкетування шляхом надання письмових відповідей на стандартизовані запитання бланку-анкети. Шляхом узагальнення заповнених анкет одержується об'єктивна інформація про те, яким моральним критеріям, на думку студентів, має відповідати адвокат. Під час вивчення дисципліни це завдання виконується двічі. Перший раз – на початку вивчення курсу, лише за результатами вивчення нормативної та теоретичної складової, а другий – по завершенні вивчення курсу, з урахуванням набутих практичних навичок застосування Правил адвокатської етики шляхом розв'язування казусів. Це допоможе виявити динаміку засвоєння нових знань, у т.ч. потребу в коригуванні курсу.

Заповнити таблицю:

<i>Створіть уявну модель ідеального адвоката за планом:</i>	
<i>а) назвіть 3 вимоги, яким, на Вашу думку, має відповідати адвокат, до якого саме Ви звернулися б за правовою допомогою</i>	<i>1. 2. 3.</i>
<i>б) зазначте 3 критерії, за якими Ви оберете адвоката як представника чи захисника у Вашій справі</i>	<i>1. 2. 3.</i>
<i>в) визначте 3 моральні якості, яким передусім має відповідати адвокат</i>	<i>1. 2. 3.</i>
<i>г) опишіть 3 моральні якості, які не мають бути притаманними ідеальному адвокатові</i>	<i>1. 2. 3.</i>

Методичні рекомендації до розв'язання казусів

Казус від лат. casus – випадок, інцидент. У праві і міжнародному праві – визначна в силу якихось чинників справа, що розглядається судом. Методика перевірки знань за допомогою казусів являє собою розв'язання студентами конкретних практичних ситуацій, які розроблені відповідно до теоретичного матеріалу, з метою вдосконалення набутих знань і навичок, опанування практичного досвіду у виявленні та розв'язанні проблем, застосуванні альтернативних шляхів виконання завдань тощо. При роботі з казусом потрібно:

1) з'ясувати характер правовідносин, які виникли між сторонами;

2) визначити нормативно-правове регулювання відповідних правовідносин;

3) установити суб'єктний склад учасників справи з визначенням їх правового статусу відповідно до норм законодавства;

4) установити, чи має місце у даній ситуації порушення Правил адвокатської етики;

5) передбачити результат вирішення спору та ін.

Розв'язуючи казус, потрібно коротко в письмовому вигляді викласти своє бачення розв'язання казусу відповідно до запропонованих питань.

Розв'яжіть такі практичні ситуації, керуючись власним баченням етичних принципів адвокатської діяльності:

Казус 1. Ви з Вашим давнім другом адвокати і давно працюєте в одному й тому ж адвокатському об'єднанні. Керівництво запропонувало Вам підвищення, яке, крім винагороди за супроводження справ, ще й оплачується ставкою за перебування на адміністративній посаді в цьому адвокатському об'єднанні. Для обмірковування пропозиції та прийняття рішення Вам дали термін один тиждень, протягом якого попросили не розголошувати Вашому другові її умови, адже саме він обіймає зазначену посаду. Якщо Ви погодитеся зайняти цю посаду, то керівництво Вашого друга звільнить.

Перед Вами непростий вибір: погодитися чи ні на пропозицію керівництва.

Чи наявна перед Вами у даній ситуації проблема морального вибору? Як Ви будете діяти? Які поради можна дати для оптимального та/або компромісного розв'язання ситуації? Чи вбачаються в такій ситуації філософські витоки етики й адвокатської етики?

(При відповіді на запитання скористайтеся:

«25 цитат Сократа, які сповнені вічної мудрості:

Будьте тим, ким хочете бути;

Будь-якими засобами одружіться: якщо у вас буде чудова дружина, ви станете щасливим; якщо погана – станете філософом;

Єдине хороше – це знання, а єдине зло – невігластво;

Заговори, щоб я тебе побачив;

Задоволеність – це природне багатство, надмірна розкіш – це штучна бідність;

Знання ліпші за багатства, адже одне скороминуще, а інше – вічне;

Знання не є розум;

Знати – це усвідомлювати, що ви нічого не знаєте. У цьому є сенс істинного знання;

Іноді ви зводите стіни не для стримування людей, але для того, щоб побачити, хто наважиться їх зруйнувати;

Мудрість починається з подиву;

Навчання – це розпалювання полум'я, а не наповнення ємності;

Пізнай самого себе;

Силою можна нажити ворога, але не друга;

Сильні уми обговорюють ідеї, посередні уми обговорюють події, слабкі уми обговорюють людей;

Те, що ми знаємо, – обмежене, а що не знаємо, – безмежне;

Той, хто не задоволений тим, що має, не буде задовольнятися і тим, що хотів би мати;

Треба їсти, щоб жити, а не жити, щоб їсти;

У справжньої дружби немає ніякої різниці між давати і брати;

Хто хоче – шукає можливості, хто не хоче – шукає причини;

Щоб знайти себе, пізнавайте себе;
Я не афінянин, не грек, я громадянин світу;
Як багато є на світі речей, які мені не потрібні;
Яка людина, будучи рабом задоволенъ, не зіпсує своє тіло і душу.

(Джерело:<https://sebweo.com/25-tsitat-vid-sokrata-sprovnenih-vichnoyu-mudristyu/>)».

«Amicus Plato, sed magis amica veritas (лат. Платон мені друг, але істина дорожча) – латинська фраза, яку часто приписують Арістотелю, як парафраза з «Нікомахової етики»: «Якщо ми обидва друзі, то правильно надати перевагу істині». Найближчий латинський прототип віднайдено в праці Роджера Бекона (англ. Roger Bacon) Opus Majus: «Платон говорить: «Сократ, пане мій, мені товариш, але істина дорожча». І Арістотель говорить, що він воліє бути узгоді з істиною, ніж у дружбі з нашим майстром Платоном. Ці речі стають очевидними з життя Арістотеля, з першої книги етики та із книги таємниць». (Джерело:https://uk.wikipedia.org/wiki/Amicus_Plato,_sed_magis_amica_veritas).

Казус 2. Ви випадково довідалися, що одногрупники планують організувати в парку нічну вечірку і домовляються між собою, що добре було б купити та взяти із собою пива та снєків. Але впевненості в цьому немає. У Вас є три варіанти дій: 1) повідомити про це деканат або органи поліції, 2) спробувати відмовити однокурсників від здійснення задуманого, адже це адміністративне правопорушення, передбачене ст. 178 КУпАП, 3) якщо запросять Вас, махнути на все рукою та піти з одногрупниками на вечірку.

Які будуть Ваші дії в цій ситуації? Чи стоїть перед Вами проблема морального вибору? Як би Ви поступили в цій ситуації як адвокат, коли дізнаєтеся, що Ваш клієнт планує вчинити правопорушення?

Казус 3. Ваш підзахисний перебуває в ізоляторі тимчасового тримання, під час чергової зустрічі попросив Вас наступного разу принести та передати йому деякі медичні препарати, які він приймав на волі. Але які заборонені в ізоляторі

тимчасового тримання. Чи стоїть перед Вами в даному випадку проблема морального вибору? Адже знаєте, що змушена відмова від медичних препаратів, які постійно приймає підзахисний, спричиняє йому психічні й фізичні страждання. Проте, з іншого боку, ці медичні препарати заборонені у вільному обігу. Крім того, безконтрольне їх прийняття може спричинити тяжкі наслідки (отруєння, смерть).

Оцініть правовий і моральний аспекти цієї ситуації. Як Ви будете діяти в подібній ситуації?

Казус 4. У скарзі помічника судді Жовківського районного суду Львівській області Захари О.О. про неналежну поведінку адвоката зазначено, що її робочим місцем, разом із секретарем судового засідання, є кабінет № 2, котрий одночасно є приймальною судді. Потрапити до кабінету судді можна тільки пройшовши через кабінет № 2, іншого входу в службовий кабінет судді не існує.

12.09.2019 року вона знаходилась на робочому місці, виконувала службові обов'язки. Біля 10.15 годин в її кабінет зайшов раніше їй не знайомий адвокат, який без привітання, без дозволу, без якої-небудь інформації направився до кабінету судді.

Помічник судді зробила йому зауваження, що заходити до кабінету судді без дозволу не можна, однак у відповідь від адвоката почула: «хто ти така, сидиш без бейджика», після чого він відкрив двері до судді. Суддя зробив йому зауваження про неможливість перебування сторонніх осіб у службових кабінетах, а тим паче адвокатів, і пояснив, що помічник судді діяла правильно відповідно до внутрішнього розпорядку суду та його вказівок. Бейджик був при ній із зазначенням посади, а також на вхідних дверях службового кабінету № 2 зазначена її посада та прізвище.

Після вказаного зауваження адвокат направився до зали судового засідання, при цьому помічнику судді сказав, що вона ще замала, щоб давати йому будь-які вказівки, показавши це відповідним жестом руки.

В подальшому, після закінчення судового процесу, в якому адвокат брав участь, близько 11.00 год., адвокат вдруге зайшов до службового кабінету № 2, де була Захара О.О., і в присутності

судді, секретаря судового засідання та сторонніх осіб, котрі знаходились у коридорі біля вказаного кабінету, з криком почав вимагати від неї, щоб вона вибачилась перед ним.

Захара О.О. пояснила, що діяла лише відповідно до своїх службових обов'язків і вибачатися їй нема за що. Після цього адвокат спитав її прізвище, посаду, записав і почав їй погрожувати, що він з нею розбереться, почав висловлюватися образливими словами: «Я адвокат, а ти – ніхто. Хто ти тут така, щоб мені вказувати, що я маю робити. Ти собака, бігаєш, як собака, і твоє місце біля дверей». Сказав, що з її рівнем розвитку та поведінкою вона ніколи не стане будь-ким узагалі, а суддею – тим паче, в чому він посприяє.

Така поведінка адвоката тривала близько 5 хвилин, Захара О.О. відчула глибоку образу, їй стало погано. У подальшому суддя відвіз її до лікарні, де їй був установлений діагноз – артеріальна гіпертензія негативної етіології, яка пов'язана з стресом через по обставини вищезазначених подій 12.09.2019 року.

Проаналізуйте дії адвоката на відповідність нормам Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і Правил адвокатської етики. Які принципи адвокатської діяльності у даному випадку порушуються? Чи правильно вчинила Захара О.О., подавши скаргу на дії адвоката до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури?

Казус 5. Ви та Фомін друзі зі школи, а потім разом навчалися в університеті. Здобувши вищу юридичну освіту, Ваші шляхи розійшлися: Ви стали адвокатом, а Фомін – суддею. В особистих стосунках нічого не змінилося. Та коли Ви супроводжуєте справу клієнта і ця справа розподіляється судді Фоміну, Ви помічаєте, що інтереси Ваших клієнтів, хоч і незначно, але страждають. Фомін пояснив таку ситуацію тим, що абсолютно всі у невеличкому місті, де вони працюють, знають про їхню дружбу, а тому він перестраховується, щоб хтось не дорікнув, що він «підігрує» своєму другові.

Оцініть цю ситуацію з етичної точки зору. Що Ви порадите обом друзям?

Казус 6. Ви – адвокат. До Вас звернувся відвідувач із проханням вести його справу в суді. Ви з'ясовуєте у відвідувача, хто надавав йому юридичну допомогу на досудовому розслідуванні. Він відповідає: «На слідстві в мене був адвокат, однак він виявився зовсім безграмотною і непорядною людиною, а тому я від його послуг відмовився».

Якими будуть Ваші дії у цій ситуації? Чи маєте Ви з'ясувати особистість адвоката, який був представником даної особи на досудовому розслідуванні? У яких випадках адвокат може відмовитися від прийняття доручення?

Казус 7. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури (далі – КДКА) Волинської області слухалась дисциплінарна справа стосовно адвоката Зіміна. Скаржник – Аносова посилалась на такі обставини. До 2011 року вона, доглядаючи свою знайому Попову, спільно проживала з нею за адресою Х. У січні 2011 року Попова померла. Після смерті Попової у володінні Аносової залишилися документи на квартиру за адресою Х, які їй ще до моменту смерті передала Попова. Маючи намір оформити право спадщини на дану квартиру, Аносова, за порадою подруги, звернулася до адвоката Зіміна.

При зустрічі у вересні 2013 року адвокат Зімін погодився допомогти в оформленні спадкових прав власності на цю квартиру, одночасно зазначивши, що Скаржниця має повне право негайно вселятись у спірне майно та проводити відповідний ремонт, що і зробила остання, остаточно вселившись у квартиру в січні 2014 року. Також між ними була досягнена домовленість, що вартість послуг адвоката буде становити 8 000 грн. У липні 2014 року до Аносової зателефонував її син, який повідомив, що до нього приходив адвокат Зімін і взяв 4 000 грн. Як зазначила Скаржниця, в жовтні 2014 року адвокат Зімін знову звернувся до сина Скаржниці, зазначаючи, що у зв'язку з ростом курсу долара вартість робіт буде становити не 8 000 грн., а 12 000 грн. У зв'язку зі збільшенням суми гонорару Скаржниця повідомила адвоката Зіміна про відмову від його послуг і вимагала повернення переданих йому правовстановлюючих документів на квартиру за адресою Х, на що останній відповів, що подумає, однак документи так і не повернув.

Приблизно на початку кінця весни – початку літа 2015 року адвокату Зіміну вдалось розшукати сина покійної Попової, який зловживав спиртними напоями та постійно міняв місце проживання, на що останній повідомив, що пропустив строк звернення до суду щодо прийняття спадщини після смерті його матері і при цьому син покійної Попової передав адвокату Зіміну пакет документів, який підтверджував звернення останнього до суду щодо продовження строку на прийняття спадщини, яку ще 11.09.2012 року судом було повернуто без розгляду.

Приблизно в той же час адвокат Зімін передав під розписку сину покійної Попову документи, які ним були попередньо отримані від Аносової (свідоцтво про смерть Попової, свідоцтво про право власності на дану квартиру, будинкову книгу тощо). На підставі зазначених документів у подальшому право власності на зазначену квартиру було оформлено на громадянську дружину сина покійної Попової.

У зв'язку з тим, що в даній квартирі проживала Аносова та не бажала добровільно виселятися з неї, дружина сина покійної Попової була змушена звернутись з позовною заявою до Аносової про усунення перешкод у користуванні власністю. На початку її інтереси представляла адвокат Кукуєвич. Але у зв'язку з відсутністю коштів вона розірвала договірні відносини з цим адвокатом і звернулась по правову допомогу до адвоката Зіміна з проханням представлення її інтересів у справах № 1 та № 2, опонентом по яких є скаржниця Аносова. На сьогодні її інтереси в зазначених справах на безоплатній основі здійснює адвокат Зімін.

Оцініть цю ситуацію з етичного погляду. Яке рішення має винести дисциплінарна палата КДКА Волинської області за результатами розгляду цієї скарги?

Література

Базова

1. Алексеева Ж. М. Образ юриста в сучасній європейській культурі : дис. канд. юрид. наук : 12.00.12. Київ, 2008. 169 с.
2. Барабаш Т.О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 145. – С. 205–214.

3. Варфоломеева Т., Жуковська О. Історія розробки перших правил адвокатської етики в Україні.

URL:<https://tomorrowlawyer.org/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB-%D0%B0%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE/>

4. Гайворонська В. В. Дотримання Правил адвокатської етики – гарантія надання якісної правничої допомоги. *Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 груд. 2020 р.) / [редкол.: Т.Б. Вільчик (голова) та ін.]*. – Харків : Право, 2020. 490 с. – С. 42–45.

5. Правила адвокатської етики України, затверджені звітно-виборчим з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р., зміни до них, затверджені з'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 р. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf

6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

7. Чумак А. Л. Етичні кодекси в контексті соціокультурної динаміки : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.07. Київ, 2007. – 176 с.

Допоміжна

8. Азаров Д. Н. Формирование профессиональных этических правил и дисциплинарной ответственности адвоката: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.11. М., 2009. – 204 с.

9. Барщевский М. Ю. Адвокатская этика. 2-е изд. испр. – М. : Профобразование, 2000. – С. 50.

10. Варфоломеева Т. В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. Число 1. С. 7–20. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vaau_2009_1_1.pdf.

11. Васьковский Е. В. Организация адвокатуры. Т. 1. СПб.: Н. К. Мартынов, 1893. – 621 с.

12. Гальонкіна Ю. С. Інкультурація та професійна етика юриста. *Філософські та методологічні проблеми права*, 2016. № 1. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/452/1/16.pdf>

13. Гамалюк Б. М., Семенюк І. Я. Моральні імперативи в системі професійної адвокатської діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*, 2018. № 3. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/en/documents_pdf/visnyku/nv sy/nvsy_03_2018/12.pdf

14. Кухнюк Д. В. Нові правила адвокатської етики як джерело адвокатського самоврядування в Україні. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні : Матеріали Міжнародної наукової конференції (Чернівці, 26-27 жовтня 2017 р.)*. – Чернівці: Технодрук, 2017. – С. 260–263.

15. Хижняк Є. С. Адвокатська етика як складова професійної підготовки адвокатів. *Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск «Адвокатська етика»*, 2019. – С. 51–52.

16. Компанейцев С.Б. Деонтологічні засади діяльності адвоката: поняття, ознаки. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*, 2012. Вип. 3. – С. 301-308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2012_3_36

17. Остафійчук Л.А. Професійні етичні якості адвоката очима студентів. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф.: (м. Одеса, 17 листопада 2018 р.) / редкол.: Н.М. Бакаянова (голова) та ін.* – Одеса: Гельветика, 2018, 822 с. – С. 511–513.

Тема 2. Основні принципи адвокатської етики

1. Система принципів адвокатської етики.
2. Практичні аспекти реалізації принципів адвокатської етики.

Методичні рекомендації щодо виконання практичного завдання

Завдання виконується у вигляді презентації або доповіді. Розробка презентації передбачає представлення за допомогою аудіовізуальних технічних засобів (ноутбук, проектор тощо) розробок студента з висвітлення принципу адвокатської етики за наданим планом. Презентація – інструмент, який дозволяє

передавати інформацію у візуалізованому, схематичному вигляді, що підвищує її цінність. Оцінюється оригінальність презентації, рівень її технічної підтримки, повнота і змістовність викладення матеріалу. Доповідь – один із видів монологічного мовлення: публічне, розгорнуте, офіційне повідомлення з висвітлення принципу адвокатської етики за наданим планом, засноване на залученні документальних даних.

Завдання для практичного заняття:

Підготувати презентації (доповіді) щодо розкриття змісту, елементів, проблемних питань теоретичного характеру та практичних аспектів застосування принципу адвокатської етики за планом:

а) поняття та зміст етичного принципу адвокатської діяльності «XXX»;

б) закріплення принципу «XXX» у міжнародно-правових актах (Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського співтовариства (Страсбург, жовтень 1988 р.); Міжнародний кодекс етики (1988); Заява про загальні принципи щодо відкриття практики іноземних юристів і врегулювання їх здійснення (1998); Стандарти та критерії для визнання професійних кваліфікаційних ознак юристів (2001)); Стандарти незалежності юридичної професії Міжнародної Асоціації Юристів (Нью-Йорк, вересень 1990 р.); Основні принципи, що стосуються ролі юристів (Гавана, вересень 1990); Основні положення про роль адвокатів (Нью-Йорк, серпень 1990 р.); Принципи і керівні настанови ООН щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя (Нью-Йорк, 2012 р.));

в) закріплення принципу здійснення адвокатської діяльності «XXX» у Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і Правилах адвокатської етики;

г) етичний принцип адвокатської діяльності «XXX» в практиці Європейського суду з прав людини;

д) етичний принцип адвокатської діяльності «XXX» в дисциплінарній та судовій практиці.

Теми:

- 1.1. Незалежність і свобода адвоката в здійсненні адвокатської діяльності.*
- 1.2. Дотримання законності в діяльності адвоката.*
- 1.3. Пріоритет інтересів клієнта.*
- 1.4. Неприпустимість конфлікту інтересів.*
- 1.5. Конфіденційність адвокатської діяльності.*
- 1.6. Компетентність і добросовісність адвоката.*
- 1.7. Повага до адвокатської професії.*
- 1.8. Чесність і добропорядна репутація адвоката.*
- 1.9. Вимоги до рекламування адвокатської діяльності.*
- 1.10. Принцип взаємної поваги між адвокатами.*
- 1.11. Дотримання принципу конфіденційності у громадській, науковій або публіцистичній діяльності адвоката.*
- 1.12. Принципи поведінки адвоката у соціальних мережах.*
- 1.13. Принцип добросовісності адвоката під час виконання доручення клієнта.*
- 1.14. Принципи етичної поведінки адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження.*
- 1.15. Принципи етичної поведінки адвоката з органами досудового розслідування, адміністративної юрисдикції та іншими державними органами та органами місцевого самоврядування.*

Література

Базова

1. Бакаянова Н. М. Этические принципы адвокатуры в Украине: монография. – Одесса: Юридическая литература, 2005. – 151 с.
2. Вільчик Т.Б. Гарантії дотримання принципу конфіденційності у адвокатській діяльності (порівняльний аналіз законодавства Європейського Союзу та України). *Юрист України*, 2015. № 3–4. – С. 34– 40.
3. Заборовський В. В. Правова природа принципів, на яких побудовані взаємовідносини адвоката із судом та іншими учасниками судового провадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*, 2015. Вип. 32. Т. 3. – С. 157–161.

4. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: Монографія. – К.: Інтерсервіс, 2017. – 800 с.

5. Общие принципы для сообщества юристов: приняты в Международной ассоциацией юристов (ИВА) 20.09.2006 г. в г. Чикаго. URL: <http://advokpalata21.ru/urbanleft/osnovyepuristov.html>.

6. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Луцьк, 2015. – 240 с.

7. Семенюк І. Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук; Львівський держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2015. – 240 с.

8. Щербанюк О. В. Європейські стандарти доступу до адвокатської діяльності. *Право України*, 2019. № 12. – С. 70-83.

Допоміжна

9. Бойков А. Д. Статус адвоката: содержание, квалификационные требования и принципы адвокатской деятельности: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. РАА. М., 2010. 195 с.

10. Варфоломеева Т. В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. Число 1. С. 7–20. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vaau_2009_1_1.pdf.

11. Васьковський Е.В. Организация адвокатуры: Ист. догмат. исслед. в 2 ч. Ч.1: Очерк всеобщей истории адвокатуры. – СПб. : Тип. П.П. Сойкина, 1893. – 396 с.; Ч. 2: Исследование принципов организации адвокатуры. – СПб. : Тип. П.П. Сойкина, 1893. – 213 с.

12. Князева Н.В. Принципи професійної діяльності адвоката в Україні. *Форум права*, 2017. № 3. – С. 78–83. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2017_3_15.pdf

13. Святоцький О. Д., Святоцька В. О. До питання стандартів адвокатури. Спогади про Людину, Вченого, Цивіліста-епоху (до 85-річчя від Дня народження академіка Ярослави Миколаївни Шевченко) ; за заг. ред. Р. О. Стефанчука. – К: АртЕк, 2017. – 389 с. С. 275–292.

14. Чаленко А. О. Принципи адвокатури та адвокатської діяльності: проблеми розмежування. *Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 20-21 березня 2015 року)*. У 2-х частинах. – Херсон: Гельветика, 2015. Ч. 1. 208 с. – С. 200–202.

15. Шкребець Є. Ф. Принципи адміністративно-правового забезпечення діяльності адвокатури України. *Форум права*, 2015. № 2. С. 192–197. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=FP_index.

Тема 3. Етика взаємовідносин адвоката з клієнтом

1. Підстави для надання правової допомоги адвокатом.
2. Вільний вибір клієнтом адвоката.
3. Компетентність і добросовісність під час прийняття адвокатом доручення клієнта.
4. Інформування адвокатом клієнта щодо ведення дорученої йому справи.
5. Неприпустимість конфлікту інтересів на стадії прийняття доручення клієнта.
6. Принцип конфіденційності під час прийняття доручення клієнта.
7. Гонорар.
8. Витрати, пов'язані з виконанням доручення клієнта.
9. Розірвання договору про надання правової допомоги адвокатом: правові підстави.
10. Етичні аспекти відносин адвоката:
 - з недієздатним (обмежено, частково дієздатним) клієнтом;
 - з клієнтом – юридичною особою;
 - з клієнтами в ролі посередника;
 - з клієнтом за дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або в разі залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії.
11. Розв'язування задач та казусів.

Завдання для практичного заняття

Методичні рекомендації до розв'язування задач

Пропонуємо проаналізувати правові ситуації за такою схемою:

Факти: *З'ясувати, що насправді відбулося. Хто є учасниками описаної ситуації та що про них ми знаємо.*

Проблеми: *Якими нормами закону регулюється ситуація. Що потрібно зробити, щоб розв'язати ситуацію.*

Аргументи: *Наведіть відповідні аргументи на захист інтересів кожної з сторін ситуації.*

Розв'язки: *Хто має розв'язувати ситуацію. Яким може бути розв'язок цієї ситуації Чому Ви так думаєте. Якими можуть бути його наслідки. Які ще способи розв'язування ситуації Ви можете запропонувати її учасникам. Аналіз і розв'язування правових ситуацій розвиває логіку та критичне мислення.*

Розв'яжіть такі практичні ситуації, керуючись власним баченням етичних принципів адвокатської діяльності

Задача 1. Судом відкрито провадження у справі за позовом М. до В. про поділ сумісно нажитого майна. На консультації в адвоката громадянин В. зазначив, що, одержавши заробітну плату, він придбав унікальний деревообробний станок для професіональних занять і вважає його особистою власністю. Наступного разу він придбав холодильник для забезпечення потреб усієї сім'ї та передав його у спільне користування.

Проконсультуйте клієнта щодо підстав надання правової допомоги адвокатом, перспективи розгляду справи у суді, визначте розмір гонорару за свої послуги.

Задача 2. 6 жовтня 2000 року Іванова Марина Михайлівна та Іванов Сергій Олександрович уклали шлюб, що був зареєстрований міським відділом реєстрації актів цивільного стану м. Чернівці. Про даний факт зроблено запис у книзі реєстрації актів про укладення шлюбу під № 1991. Під час шлюбу

(що триває більше 20 років) у подружжя народилося двоє дітей (синів), які на даний час неповнолітні: Іванов Ілля Сергійович, 20 березня 2008 року народження (12 років) та Іванов Мирослав Сергійович, 21 січня 2006 року народження (14 років), які проживають з Івановою М. М. (копії свідоцтв про народження додаються).

Після укладення шлюбу ситуація в сім'ї поступово погіршувалася. Факт народження синів не вплинув на стосунки у сім'ї. Існування шлюбу має місце лише винятково заради дітей, які натеper також страждають від сімейної обстановки. Вони стають учасниками неприємних подій усередині сім'ї. У результаті цього у них може скластися хибне, якщо так можна висловитися, викривлене уявлення про шлюб, сімейне життя та роль і становище у ньому дітей. А це може неблагополучно відобразитися надалі на моралі життя їх власних сімей.

До останнього Іванова М. М. щиро вірила, що, можливо, із плином років сімейна обстановка зміниться, проте цього не відбулося. У кінцевому результаті фактично припинилися шлюбні відносини і протягом останнього року сумісно сім'я не проживає та не ведеться спільне господарство.

Що Ви як адвокат порадите клієнтці? Запропонуйте план розмови з клієнткою та результат, на який Ви очікуватимете по закінченні консультації.

Задача 3. Левицький в установленому порядку був оголошений померлим. Його майно перейшло до його дружини як до єдиної спадкоємиці першої черги. Через рік вона продала будинок Жукову, автомашину через комісійний магазин – Міну, бібліотеку – Маркову. Всі вони знали, що купляють речі, які належали особі, оголошій померлою. Декілька цінних картин, а також ряд інших речей були продані невідомим особам. Скрипку, фотоапарат, телевізор дружина залишила собі. Частина грошей, одержаних від продажу картин, вона витратила на придбання меблів.

Через 2 роки після оголошення Левицького померлим він повернувся. До цього часу дружину вступила у шлюб з Мільковим і відмовилася повернутись до Левицького, а також відмовилася віддати йому речі, які залишились, і гроші, одержані

за продані речі. Жуков, Мін і Марков також відмовилися повернути йому речі.

Яку консультацію колишній дружині Левицького має надати адвокат? Яку консультацію Левицькому має надати адвокат?

Задача 4. До адвоката В. звернувся основний власник фірми «Призма» Шапка О.В., який мав у статутному капіталі 51% часткою, з проханням здійснити захист найманого генерального директора І. В. Воронова та головного бухгалтера Є.С. Казаріної в податковій справі. Адвокат прийняв доручення на виконання договору, однак у процесі роботи дізнався про те, що інтереси головного бухгалтера суперечать інтересам генерального директора та власника фірми, які давали їй вказівки про приховування оподаткованої бази.

Як повинен поступити в такому випадку адвокат? Свою відповідь обґрунтуйте.

Задача 5. Громадянка Петрова Ю.В. звернулася до адвоката Чугунова С.А. з проханням здійснити захист її сина в ході розслідування у кримінальній справі по вбивстві, де її син підозрювався у скоєнні даного злочину. Однак адвокат відмовився від укладення з Петровою Ю.В. договору, пославшись, що він є адвокатом-господарником і не займається кримінальними справами.

Чи правомірна відмова адвоката? Чи немає в цій відмові порушення вимог закону про заборону адвокату відмовитися від узяття на себе захисту? Свою відповідь обґрунтуйте.

Задача 6. У дослідженні такого принципу організації адвокатури як спеціалізація проф. С. О. Іваницький зазначає, що «економічні й криміногенні особливості кожної країни визначають національну самобутність видів спеціалізації її адвокатів. Наприклад, в африканській Гані, що експортує на світовий ринок какао, деревину й алмази, матеріальною основою юридичної практики є земельне право, що за образним висловлюванням Р. Лукхема, стало хлібом і маслом для адвокатів. У Найробі (Кенія), де високий рівень вуличних

грабежів і певний час існував притік іноземних туристів, окремі місцеві адвокати успішно розвинули практики захисту обвинувачених у грабежі. Указані суб'єкти надають правову допомогу вузькопрофільного характеру. Їх ім'я (найменування) часто асоціюється з досконалим знанням певних галузей права» (<https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/668>).

Спеціалізація адвоката запроваджена в таких провідних країнах, як Німеччина та Франція, де свою професійну компетентність у супроводженні певної категорії справ чи вирішенні правових питань адвокат має підтвердити не на словах, а на конкретних справах/прикладках. Норми такої своєрідної «гарантії якості» коливаються від 30 до 120 випадків. Проте в Україні адвокат вважається універсалом і може представляти інтереси клієнта в будь-якому органі юрисдикційної діяльності.

Яка Ваша думка щодо доцільності впровадження вузької спеціалізації адвоката в цілому? Чи «виживе» адвокат з вузькою спеціалізацією поряд з адвокатом, який працює в усіх сферах права? Що означає гнучкість спеціалізації?

Розв'яжіть такі практичні ситуації (казуси), керуючись власним баченням етичних принципів адвокатської діяльності:

Казус 1. Адвокат звернулася в суд із позовом до ОСОБА_4, в якому, збільшивши позовні вимоги, просила стягнути з відповідачки 165178,20 грн. боргу за договором про надання юридичних послуг № 125/7-2013 від 19.01.2013 року, 144114,40 грн. інфляційних витрат, три відсотки річних від суми боргу, що складає 12598,80 грн., 157742,91 грн. пені, 609,65 грн. витрат на проїзд у судові засідання та 4810 грн. судових витрат.

Відповідно до умов договору вона взяла на себе обов'язок, на платній основі надавати юридичну допомогу та представляти інтереси матері відповідача – ОСОБА_5 в Печерському районному суді м.Києва у цивільній справі №2-3215/12 за її позовом до ОСОБА_6 про визнання заповіту недійсним, визнання частково недійсним свідоцтва про право на спадщину за законом, визнання права власності на 2/3 частин квартири, а відповідач зобов'язалась оплатити послуги адвоката протягом строку розгляду справи рівними частинами по 4000 грн на місяць на

загальну суму 32500 грн., а за досягнення позитивного рішення по справі (визнання права власності на частину квартири, укладення мирової угоди на умовах, що прийняті позивачем) оплатити додаткову винагороду у розмірі 10% від суми, що становить експертну вартість частини квартири, яка була предметом спору у суді.

Адвокат виграла справу, Клієнтка повністю оплатила їй суму в 32 500 грн. (4000 у. о.), але виплатити гонорар успіху в розмірі 10% експертної вартості квартири – відмовилася, що і склало предмет позову у справі № 462/9002/14-ц. Тобто, окрім уже оплачених 4 тисяч доларів, адвокат хотіла стягнути з клієнта майже півмільйона гривень (485 053,96 грн., якщо бути точними).

Не погодившись із зазначеним позовом, відповідач ОСОБА_4 подала зустрічну позовну заяву, яку в подальшому уточнила і згідно з поданою нею заявою про збільшення позовних вимог у порядку ст. 31 ЦПК України просила визнати недійсним договір № 125/7-2013 про надання юридичних послуг у цивільній справі, укладений 19.01.2013 року між нею та адвокатом ОСОБА_1 та ОСОБА_4. В обґрунтуванні зустрічного позову зазначила, що позивач при укладенні вказаного договору ввела її в оману щодо істотної умови договору, а саме щодо порядку визначення та сплати вартості юридичних послуг. Вважає, що даний договір учинений не уповноваженою особою, адвокат ОСОБА_1 домоглася його підписання шляхом обману, ніякої необхідності укладати договір з нею, а не із ОСОБА_5, яка була стороною у цивільній справі №2-3215/12, яка розглядалась Печерським районним судом м.Києва, не було, оскільки вона не є клієнтом за таким договором у розумінні ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Крім того, умови даного договору несправедливі та порушують її права, а розмір гонорару ОСОБА_1 не відповідає результату її роботи. Зазначила також, що ОСОБА_1 не надала жодних послуг як адвокат, здійснювала представництво інтересів ОСОБА_5 у цивільній справі №2-3215/12 на підставі довіреності як фізична особа. Спірний договір не спричинив для неї настання реальних правових наслідків, які ним обумовлені, оскільки вона не була стороною у справі, яка розглядалась Печерським районним судом м.Києва.

1 березня 2017 року Залізничний районний суд м.Львова позов адвоката задовольнив, в задоволенні зустрічного позову відмовив.

Однак при касаційному перегляді цієї справи колегія Касаційного цивільного суду Верховного Суду зазначила, що свобода договору не може бути абсолютною, вона обмежується законом і суттю договірних правовідносин, якою за договором про надання юридичних послуг у формі представництва у суді є забезпечення балансу приватних і публічних інтересів – права особи на кваліфіковану юридичну допомогу при розгляді її справи у суді (приватний інтерес) і незалежність та безсторонність судової влади при розгляді цивільних справ (публічний інтерес). Реалізуючи принцип свободи договору, сторони не вправі змінювати імперативну вимогу закону щодо предмета договору про надання юридичних послуг шляхом визначення в безпосередній чи завуальованій формі результат розгляду справи судом як складову предмета договору про надання юридичних послуг. І оскільки в законодавстві України не закріплена можливість отримання такого гонорару успіху, цей пункт договору було визнано недійсним, а в задоволенні позову адвоката відмовлено.

Проаналізуйте судові рішення у справі №462/9002/14-ц. Що Ви думаєте з приводу «гонорару успіху» адвоката саме в цій справі?

Казус 2. Адвокат уклав договір про правову допомогу з Особою_1, згідно з яким узяв на себе обов'язки по захисту рідного брата клієнта – Особа_2, який є підозрюваним у вчиненні кримінального правопорушення та знаходиться в розшуку. Згідно з цим договором, сторони погодили очікуваний результат – прийняття процесуального рішення про скасування постанови слідчого про оголошення Особа_2 в розшук не пізніше 23.03.2017 р. Також сторони домовилися про суму гонорару, авансовий платіж у сумі 135000,00 грн., який у разі невиконання зазначеної умови договору адвокат зобов'язався повернути не пізніше 10.04.2017 р.

Однак на виконання вказаного договору адвокат не вчинив жодних дій, до слідчого взагалі не звертався і не повідомляв про те, що він є захисником Особа_2.

Клієнт Особа_1 розірвав з адвокатом договір. 02.06.2017 р. адвокат повернув частину авансового платежу в сумі 54000 грн.

Згідно з рішенням дисциплінарної палати КДКА Харківської області від 15.05.2018 р. встановлено, що адвокат не виконав свій професійний обов'язок, що позбавило Особа_2 права на захист.

Крім цього, Другим апеляційним адміністративним судом у справі № 820/4709/18 ці дії адвоката визнано такими, що «сформували у клієнта необґрунтовані надії та уявлення, що адвокат може вплинути на результат іншими засобами (шляхом своїх зв'язків серед працівників правоохоронних органів і суду), окрім сумлінного виконання своїх професійних обов'язків, що прямо заборонено Правилами адвокатської етики» (URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82856265>).

Яке рішення прийняли суди в цій справі? Проаналізуйте дії адвоката щодо фіксування умов договору про надання правової допомоги на відповідність Правилам адвокатської етики.

Казус 3. Клієнт зателефонував адвокатові опівночі та повідомив, що його автомобіль неправомірно переслідують працівники поліції. Через декілька хвилин клієнт знову зателефонував адвокатові та повідомив, що працівники поліції його автомобіль зупинили, щось від нього вимагають і адвокат потрібний стовідсотково. Виїхавши на місце, адвокат виявив, що його клієнт був у нетверезому стані.

Як Ви думаєте, що саме відбулося в даному випадку? Як проаналізувати отриману від клієнта інформацію, щоб уникнути подібної ситуації?

Казус 4. Рішенням Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (далі – ВКДКА) від 30.11.2016 р. № XI-004/2016 (URL: <http://kdka.kr.ua/files/dp-r11-004-30.11.16-vkdka.pdf>) рішення КДКА Кіровоградської області від 17.06.2016 р. № 21 підтримано, адвоката притягнуто до дисциплінарної відповідальності у вигляді позбавлення права на заняття

адвокатською діяльністю шляхом анулювання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України.

Цими рішеннями дисциплінарних органів адвокатури встановлено таке: а) адвокат схилив підзахисних до визнання вини у вчиненні злочину, який останні не вчиняли; б) вимагав гонорар, хоча діяв за дорученням ЦБПП; в) не з'явився у судові засідання з розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу підзахисним; г) пропонував використати власні зв'язки в органах поліції, прокуратури та суду; д) одночасно захищав трьох клієнтів, інтереси яких взаємно суперечливі, або можуть стати такими.

Прокоментуйте дії адвоката на предмет дотримання принципу законності під час прийняття доручення клієнта. Які принципи Правил адвокатської етики порушені адвокатом у даному випадку? Чи є шанс у цього адвоката домогтися скасування рішення ВКДКА від 30.11.2016 р. № XI-004/2016 та рішення КДКА Кіровоградської області від 17.06.2016 р. № 21 в судовому порядку?

Казус 5. У провадженні Охтирського міськрайонного суду Сумської області перебувала на розгляді справа про адміністративне правопорушення відносно ОСОБА_1 за ч.1 ст. 130 КУпАП. У судовому засіданні захисник ОСОБА_1 адвокат Титаренко О.М. заявив клопотання про відкладення судового розгляду для ознайомлення з матеріалами справи.

У ході розгляду справи судом встановлено, що при ознайомленні адвоката з матеріалами справи про адміністративне правопорушення були внесені виправлення шляхом дописування слова «не» в протоколі про адміністративне правопорушення серії БД № 351902 від 03.02.2020 року, складеного на ОСОБА_1 в графі «пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, по суті порушення», де зазначено кульковою ручкою синього кольору: «від медосвідування не відмовляюся», про що складений відповідний акт від 02.03.2020 року.

У судовому засіданні 05.03.2020 року ОСОБА_2 для огляду надано суду копію протоколу про адміністративне правопорушення серії БД № 351902 від 03.02.2020 року,

отриману ним від працівників поліції, та встановлено, що в графі «пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, по суті порушення» зазначено кульковою ручкою синього кольору: «від медосвідування відмовляюся». Наступне судове засідання було призначене на 26.03.2020р., проте напередодні адвокат особисто подав письмове клопотання про відкладення розгляду справи через спалах у світі коронавірусу та запровадження карантину в Сумській області, тоді як через карантин діяльність і розгляд справ Охтирським міськрайонним судом Сумської області не припинено.

Постановою Охтирського міськрайонного суду Сумської області від 26.03.2020 року провадження у справі про притягнення ОСОБА_1 до адміністративної відповідальності за скоєння правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 130 КУпАП, закрито у зв'язку з відсутністю складу правопорушення, проте з інших підстав.

Що означає вміти «оцінювати фактичну можливість вести справу»? Як Ви розумієте твердження: «чесність як етичний принцип адвокатської діяльності повинен проявлятися в тому, щоб не створювати в людини, яка звернулася до адвоката, ілюзій з приводу досвіду і навичок ведення справи»?

Казус 6. 8 травня 2014 року на адресу КДКА Хмельницької області надійшла скарга ОСОБА_4 на неправомірні дії адвоката ОСОБА_2. ОСОБА_4 зазначив, що 19.12.2013 р. Летичівський районний суд Хмельницької області розглянув справу по обвинуваченню ОСОБА_4 у вчиненні злочинів, передбачених ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 366, ч. 2 ст. 209 КК України, визнав винним ОСОБА_4 і призначив покарання за ст. 191 ч. 5 КК України – 8 років позбавлення волі. На вирок Летичівського районного суду Хмельницької області від 19.12.2013 року ОСОБА_4 було подано апеляційну скаргу.

Через декілька днів після проголошення вироку до ОСОБА_4 звернувся адвокат та запропонував йому допомогу для позитивного вирішення справи в апеляційному суді, а також те, що для вирішення даного питання йому терміново потрібно кошти в розмірі 7 000 доларів США. У грудні 2013 року ОСОБА_4 передав указані кошти адвокату ОСОБА_2, проте

ніяких дій, як зазначає скаржник, для позитивного вирішення питання адвокат не вчинив. ОСОБА_4 звернувся до ОСОБА_2 із проханням повернути вказані кошти, проте останній відмовився їх повертати.

Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури Хмельницької області за результатами розгляду дисциплінарної справи прийнято рішення, яким вирішено позбавити ОСОБА_2 права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України.

Які принципи Правил адвокатської етики порушені адвокатом у цьому випадку?

Казус 7. Новодністровський міський суд Чернівецької області суд в ухвалі від 06.11.2018 р. по справі № 719/109/18 ініціював притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за вчинення порушення Правил адвокатської етики. Зокрема, в період з 17.08.2018 р. по 06.11.2018 р. судом було призначено 8 судових засідань, у жодне з яких захисник не з'явився. З наданих доказів, суд визнав поважними неявку адвоката на 3 судові засідання (18.09.2018 р., 11.10.2018 р. та 25.10.2018 р.). В інші засідання адвокат не з'явився без поважних причин. Численні неявки адвоката унеможливили розпочати розгляд кримінальної справи № 12017260230000155 від 20.11.2017. (URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77648961>)

Який принцип Правил адвокатської етики порушено в цьому випадку? Що означає вміння адвоката планувати свою діяльність так, щоб належно забезпечити представництво інтересів клієнта в кримінальному провадженні з урахуванням розумних строків розгляду справи? Що розуміється під заборонаю адвокатові надавати перевагу інтересам одних клієнтів перед інтересами інших?

Казус 8. Справа «Sérvulo&Associados –Sociedade de Advogados, RL проти Португалії (3 вересня 2015 р.) стосується обшуку офісів юридичної фірми і вилучення комп'ютерних файлів та повідомлень електронної пошти під час розслідування підозр у корупції, придбанні забороненої долі участі та

відмиванні грошей у зв'язку із закупівлею урядом Португалії двох підводних човнів від німецького консорціуму.

Суд постановив, що порушення статті 8 Конвенції не було. Він виявив, що, незважаючи на обсяги ордерів на обшук і виїмку, гарантії, надані заявникам проти зловживань, свавілля та порушення службової таємниці, були адекватними та достатніми. Отже, операції з обшуку та виїмки не призвели до непропорційного втручання у легітимну мету, а саме: запобіганню заворушень або злочинам.

Суд, зокрема, зазначив, що після перегляду комп'ютерних файлів та електронних листів, які були вилучені, слідчий суддя Центрального кримінального слідчого суду наказав видалити 850 записів, які він вважав приватними та які підпадали під професійну таємницю або не мали безпосереднього відношення до справи. Суд не бачить підстав для сумніву в оцінці, зробленій суддею, який втрутився для перевірки законності операцій з обшуку та виїмки, і особливо для захисту адвокатської таємниці. Крім того, у відповідь на заперечення заявників про те, що вилучені комп'ютерні записи не були їм повернені, Суд зазначив, що оригінали були віддані і що не було ніяких зобов'язань щодо повернення копій, які могли зберігатися протягом строку давності за ці злочини.

(URL:http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Legal_professional_privilege_ENG.pdf).

Прокоментуйте рішення Європейського суду з прав людини на предмет дотримання адвокатської таємниці.

Казус 9. У першій справі – 12.04.2018 р. Шевченківський районний суд м. Чернівці визнав незаконними дії головного лікаря КМУ «Міська поліклініка №3» щодо надання відповіді на запит адвоката Корнієнка В. М. у частині розголошення конфіденційної інформації щодо ОСОБА_1 про стан здоров'я та про проходження ним медичного обстеження без його згоди та стягнув 2000 грн. моральної шкоди.(URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73544783>).

У другій справі – Львівський апеляційний адміністративний суд визнав правомірними дії адвоката Пшеницької Г.В., оскільки з метою надання правової допомоги

третій особі, подавши запит до відповідача, адвокат хотіла одержати копію заяви про видачу паспорта ОСОБА_4 без його персональних даних, оскільки просила такі заретушувати, а тому відмова у наданні інформації на запит неправомірна (URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75630476>).

У третій справі – Дніпропетровський окружний адміністративний суд визнав правомірною відмову КП «Бюро технічної інвентаризації» Одеської міської ради та Одеської міської ради у наданні запитуваної інформації адвокатіві ОСОБА_1.

Так, за результатами розгляду адвокатського запиту була надана відповідь від 30.03.2018 р. №2630-01/18 за підписом директора КП «БТІ» Одеської міської ради, в якій було зазначено (мовою оригіналу): «Виконуючи резолюцію першого заступника міського голови, ОСОБА_4 від 21.03.2018 р. за вих. №02,02-13/219 щодо надання інформації про причини та підстави видачі Кофман Шейндлі таких документів: Виконавчим комітетом Одеської міської ради 17 жовтня 2003 р. свідоцтва про право власності на 7/25 домоволодіння, яке розташоване за адресою: м. Одеса, вул. Піроговська, 13/6 та Управлінням житлового та комунального господарства Одеського міськвиконкому Свідоцтва про право власності № 017337 від 2002 р. на вищезазначений об'єкт нерухомого майна, у зв'язку із наданням правової допомоги ОСОБА_2, повідомляємо, що у даному випадку адвокатом запитується конфіденційна інформація (інформація з обмеженим доступом) про майновий стан фізичної особи, яка не надавала адвокату згоду на її збирання. Частиною 1 ст. 16 Закону України «Про захист персональних даних» встановлено, що порядок доступу до персональних даних третіх осіб визначається умовами згоди суб'єкта персональних даних, наданої володільцю персональних даних на обробку цих даних, або відповідно до вимог закону. Порядок доступу третіх осіб до персональних даних, які знаходяться у володінні розпорядника публічної інформації, визначається Законом України «Про доступ до публічної інформації». Пунктом 4 ч. 1 ст. 10 Закону України «Про доступ до публічної інформації» встановлено, що кожна особа має право на ознайомлення за рішенням суду з

інформацією про інших осіб, якщо це необхідно для реалізації та захисту прав і законних інтересів».

Судом встановлено, матеріалами справи підтверджено, що відповідачем 30.03.2018 р. надано відповідь за № 2630-01/18 на запит від 08.03.2018 р., якою позивачу відмовлено у наданні запитуваної інформації, оскільки адвокатом ОСОБА_1 запитано конфіденційну інформацію про майновий стан фізичної особи Кофман Шейндлі, яка не надавала згоду на її збирання.

Законодавство у сфері державної реєстрації прав на нерухоме майно передбачає особливий порядок надання інформації з Державного реєстру прав про зареєстровані речові права на нерухоме майно, встановлює певні обмеження щодо доступу до вказаної інформації, а адвокати не віднесені до виключного переліку осіб установлених ст. 28 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», тому відмовляючи позивачу у наданні інформації про нерухоме майно особи на адвокатський запит, відповідач-1 діяв правомірно відповідно до норм Конституції України, Цивільного кодексу України, Законів України «Про інформацію», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», оскільки інформація щодо нерухомого майна є конфіденційною.

Враховуючи вищевикладене, зважаючи на характер інформації, яку просив надати позивач у своєму запиті, та вимоги наведених правових актів, відмову відповідача надати таку інформацію щодо фізичної особи, за відсутності згоди останньої на це, суд визнав правомірною (URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74867935>).

У контексті наведеної судової практики дайте оцінку твердженню: «Право на професійну правничу допомогу та право на захист персональних даних належать до конституційних прав людини і передбачають наявність гарантії з боку держави на її отримання та використання». Розкрийте суть адвокатського запиту і можливості його підготовки та направлення, якщо запитувана інформація або документи не стосуються клієнта, якому надається правова допомога.

Література

Базова

1. Ария С.Л. Мир спасет доброта, о нравственных началах адвокатской деятельности. *Российская юстиция*, 1996. № 2. – С. 49–51.

2. Бакаянова Н.М. Етичні аспекти прийняття адвокатом доручення на ведення справи. *Актуальні проблеми держави і права*, 2008. № 36. – С. 163–168.

3. «Гонорар успеха»: опыт разных государств. *Адвокатская газета*, 1-15 февраля 2020 года. № 3 (308). <https://www.advgazeta.ru/obzory-i-analitika/gonorar-uspekha-opyt-raznykh-gosudarstv/>

4. Гончар І. На власний рахунок. *Український адвокат*, 2020. № 7-8 (167-168).

5. Звіт співробітників юридичного факультету Маастрихтського університету щодо юридичної можливості стягувати винагороду за результат. URL:https://repository.tudelft.nl/assets/uuid:12b6e91e-e83e-44df-b448-f41a36708010/1347-summary_tcm28-68908.pdf

6. Іваницький С. О. Добросовісність адвоката. *Актуальні проблеми судового права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 23 квіт. 2018 р.). редкол.: Л.М. Москвич (голова) та ін.* – Харків : Право, 2018. 506 с. – С. 59–60.

7. Іваницький С.О. Спеціалізація як принцип організації адвокатури. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2015. № 4. – С. 64–77.

8. Кухнюк Д. Етика адвоката: прийняття доручення клієнта. URL:<http://tomorrowlawyer.org/etika-advokata-priynyatya-dorucheniya-k/>.

9. Масюк В.В. Секреты практической юриспруденции. – Х.: Право, 2012. – 232 с.

10. Остафійчук Л. А. Етичні аспекти укладення договору про надання правової допомоги адвокатом. *Форум Права*, 2020. 61(2). С. 41–55. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3702449>

11. Фіолевський Д.П. Адвокатура. – К.: Правова Єдність, 2014.– 624 с.

Допоміжна

12. Бакаянова Н.М. Чесність та добропорядна репутація адвоката. *Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск «Адвокатська етика»*, 2019. – С. 5–10.

13. «Найгірший для адвоката той клієнт, хто є насправді невинуватим» (Адвокат Міккі Холлер у фільмі «Лінкольн для адвоката», 2011). *Українське право*, 19.11.2018. URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/law_in_art/naygirshyy-dlya-advokata-toy-kliiyent-khto-ye-naspravdi-nevynuvatym-advokat-mikki-kholler-u-filmi-lin/

14. DeMott, Deborah A. The Lawyer as Agent. 1998. URL: <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3506&context=flr>

15. Forsyth W. Hortensius: or the Advocate. An historical essay. London Kila, Mass.: Kessinger. 2007. P. 393, 395-397, 404.

16. Karnavas. Michael G. Lawyer's ethics. Skopje : OSCE, 2016. 104 P.

17. García, Rafael del Rosal. La relación jurídica abogado-cliente: arrendvomiento o mandato? *Ética Jurídica*. M., 2008.

18. Grace M. Giesel, Client Responsibility for Lawyer Conduct: Examining the Agency Nature of the Lawyer-Client Relationship-2007. URL: <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1086&context=nlr>

19. Rothwell R. Success fees: a word of warning. *The Law Society Gazette*, 25 August 2015. URL: <https://www.lawgazette.co.uk/comment-and-opinion/success-fees-a-word-of-warning/5050634.article>

20. Siegel, Arnold I. Abandoning the Agency Model of the Lawyer-Client Relationship. 2011. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1932480

21. Steinitz, Maya, The Litigation Finance Contract (May 2, 2012). 54 William & Mary Law Review, 455 (2012), *U Iowa Legal Studies Research Paper*. № 12-11. URL: <https://ssrn.com/abstract=2049528>. 50. The referral for legal assistance in the case of victims of human trafficking, 2018. URL: <https://www.caritasinternational.be/wpcontent/uploads/2018/06/Referral-Tool-EN.pdf>

22. Tuil M. L., Visscher L. T. New Trends in Financing Civil Litigation in Europe: Lessons to be learned. 2010. P. 175–190. URL: https://www.academia.edu/30653411/New_Trends_in_Financing_Civil_Litigation_in_Europe_Lessons_to_be_Learned.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Особливості етичних відносин адвоката з іншими суб'єктами під час здійснення професійної діяльності та в позаробочий час

Тема 1. Етика поведінки адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження та досудового процесу

1. Дотримання адвокатом принципу законності у відносинах з судом та іншими учасниками судового провадження.
2. Дотримання принципів незалежності адвоката та пріоритетності інтересів клієнта у відносинах адвоката з судом.
3. Дотримання адвокатом принципів чесності та порядності під час професійної діяльності у суді.
4. Культура поведінки адвоката у відносинах з іншими учасниками судового провадження.
5. Етичні аспекти відносин адвоката з органами досудового розслідування та адміністративної юрисдикції.
6. Культура спілкування адвоката із судом: етичні й правові проблеми.
7. Захист і обвинувачення: деонтологічні аспекти взаємодії адвоката і прокурора, адвоката і слідчого на різних стадіях кримінального провадження.
8. Тиск адвоката на суд, правоохоронні органи та інші органи державної влади: етичні проблеми вироблення «агресивної» стратегії захисту адвокатом клієнта.
9. Розв'язування казусів.

Розв'яжіть такі практичні ситуації (казуси), керуючись власним баченням етичних принципів адвокатської діяльності:

Казус 1. У судовому засіданні Закарпатського апеляційного суду, яке відбулося 30.10.2019 у справі № 308/290/19 за позовом

ОСОБА_4 до ОСОБА_1, третьої особи ОСОБА_5 та ОСОБА_6, про усунення перешкод у користуванні орендованим майном, адвокат ОСОБА_2, який одночасно здійснює представництво інтересів ОСОБА_4 та ОСОБА_5 (позивач і третя особа), під час розгляду апеляційної скарги висловлювався образливо на адресу скаржника, де називав його злочинцем і при цьому ображав адвоката ОСОБА_3, який здійснює представництво інтересів ОСОБА_1, (диск звукозапису судового засідання додається). Після завершення судового засідання приблизно о 10 год. 00 хв., 30.10.2019, у приміщенні Закарпатського апеляційного суду в м. Ужгороді по вул. Довженка, 7, наніс адвокату ОСОБА_3 тілесні ушкодження. Відомості про протиправну поведінку було внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Лікарем-травматологом констатовано забій м'яких тканин шиї. Скаржник звертає особливу увагу, що тілесні ушкодження адвокату ОСОБА_3 були нанесені у зв'язку з виконанням ним функцій захисника (адвоката, представника) – саме адвокатом ОСОБА_2.

У ході проведення перевірки викладених у скарзі ОСОБА_1 доводів, КДКА Київської області, за результатом прослуховування файлів з аудіозаписом судового засідання Закарпатського апеляційного суду, яке відбулося 30.10.2019 в рамках розгляду цивільної справи № 308/290/19, а також вивчення протоколу судового засідання, наданих скаржником на підтвердження обставин образливого висловлювання щодо скаржника, та образ відносно адвоката ОСОБА_3, який здійснює представництво інтересів ОСОБА_1, не знайдено підстав для висновку відносно того, що поведінка адвоката ОСОБА_2 містила в собі ознаки видів дисциплінарних проступків, про які йдеться у скарзі.

Також встановлено, що на вказаних матеріалах не зафіксовано зауважень з боку головуєчого судді. Разом з цим, згідно з положеннями ст. 214 ЦПК України, головуєчий відповідно до завдання цивільного судочинства керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності та порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками судового процесу їх процесуальних прав і виконання ними обов'язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об'єктивного з'ясування обставин справи,

усуваючи із судового розгляду все, що не має істотного значення для вирішення справи. Головуючий вживає необхідних заходів для забезпечення у судовому засіданні належного порядку.

Тож у разі грубого порушення адвокатом належного порядку саме головуєчий мав би звернутися до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури щодо вжиття заходів дисциплінарного реагування, однак жодних звернень до КДКА Київської області про вчинення адвокатом ОСОБА_2 дисциплінарного проступку від суду не надходило. Не надходило скарг на дії адвоката ОСОБА_2 і від адвоката ОСОБА_3, який (на відміну від скаржника) був присутнім у судовому засіданні та щодо образ якого зазначається в скарзі. А тому наведені в скарзі неправомірні дії та поведінка адвоката ОСОБА_2 є суб'єктивними оціночними судженнями її автора, який є протилежною стороною у справі.

Щодо обставин подій, які мали місце після судового засідання та внаслідок яких адвокату ОСОБА_3 були завдані тілесні ушкодження нібито з боку адвоката ОСОБА_14, то так само додані до скарги відеоматеріали не дали зробити відповідний висновок про причинний зв'язок між зафіксованими на них подіями та ушкодженнями адвоката ОСОБА_3 у вигляді забою м'яких тканин шиї. Проте, як свідчать наявні в матеріалах перевірки документи, з цього приводу Ужгородським ВП ГУНП у Закарпатській області здійснюється досудове розслідування кримінального провадження, відомості про яке внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 12019070030003460 від 31.10.2019 за ч. 1 ст. 125 КК України.

Про які норми Правил адвокатської етики йдеться в даній справі? Які принципи Правил адвокатської етики порушені адвокатом у даному випадку? Як Ви думаєте, які наслідки для адвоката матиме описана поведінка адвоката?

Казус 2. Згідно з дорученням про надання безоплатної вторинної правової допомоги від 01.01.2018 р. №540 Другим Одеським місцевим центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги призначено адвоката Гайса А.М. для надання безоплатної вторинної допомоги, передбаченої ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» для відповідної

категорії, в межах визначених процесуальних прав і обов'язків/повноважень, протягом строку дії цього доручення ОСОБА_2 для здійснення представництва інтересів в суді під час розгляду справи №520/10917/18.

Однак представник відповідача ОСОБА_2 адвокат Гайса А.М. не з'явився у судове засідання, призначене на 19.02.2019 року, відповідач пояснив, що адвокат нібито зайнятий в іншому судовому процесі, однак доказів зазначеного адвокатом надано до суду не було, та однією з причин відкладення судового засідання слугувала неявка представника відповідача у судове засідання.

Надалі, повторно у судове засідання, призначене на 03.04.2019 року на 11:00 годину, представник ОСОБА_2 адвокат Гайса А.М. не з'явився, що вдруге стало підставою для відкладення розгляду справи.

03.04.2019 р. суддею Київського районного суду м. Одеси Луняченко В.О. винесена окрема ухвала щодо неналежного виконання професійних обов'язків адвокатом.

За результатами перевірки за окремою ухвалою суду стосовно адвоката Гайса А.М. членом дисциплінарної палати ОСОБА_3 складена довідка про наявність у діях адвоката ознак порушень ст. 7, 11, 44 Правил адвокатської етики та наявність підстав про порушення щодо нього дисциплінарної справи.

За результатами розгляду дисциплінарної справи стосовно адвоката Гайса А.М. КДКА Одеської області однотайно вирішила притягнути його до дисциплінарної відповідальності у вигляді попередження, про що 27.08.2019 р. прийнято відповідне рішення.

Адвокат Гайса А.М. оскаржив вказане рішення до суду.

Яка ваша думка щодо правомірності притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності у вигляді попередження? Опрацюйте ст. 7, 11, 44 Правил адвокатської етики та наявність підстав порушення щодо адвоката дисциплінарної справи. Які перспективи розгляду цієї справи у суді?

Казус 3. 14 січня 2019 р. від ОСОБА_3 до дисциплінарної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Одеської області надійшла скарга на дії адвоката ОСОБА_1.

Скарга обґрунтована тим, що адвокат ОСОБА_1 свідомо нехтує Правилами адвокатської етики та положеннями Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», зокрема, таємно від неї та її представника наполегливо намагається спілкуватися з її малолітньою донькою по суті справи № 522/18403/16-ц, намагаючись донести до дівчинки свідомо неправдиву інформацію стосовно фактичних обставин справи та обсягу прав і обов'язків сторін. Фактично адвокат ОСОБА_1 здійснює тиск на дитину з метою схилення її до зміни своєї позиції, в якій зацікавлений його клієнт. Зокрема, 26 грудня 2018 р., адвокат ОСОБА_1 разом з ОСОБА_4 та неустановленою особою (сторонній чоловік) в позапроцесуальний спосіб спілкувались з дитиною скаржника у дворі біля її дому та повідомили їй свідомо неправдиву інформацію стосовно прийняття судами рішень по суті справи, яка розглядається в судах з 2016 року. Також скаржником зазначено, що адвокат ОСОБА_1 налаштував її доньку проти неї та здійснював психологічний тиск на малолітню дитину, звужуючи її обсяг прав та обов'язків, нав'язуючи їй позицію про те, що нібито всі рішення за неї приймає мати. При цьому вказану розмову записано на диктофон іншою дитиною, запис якої додано до скарги. На переконання скаржника, після вищевказаної зустрічі у доньки відбулося психологічне потрясіння, яке відобразилося на стані її здоров'я та призвело до астено-неврологічного синдрому.

28 січня 2019 р. адвокатом ОСОБА_1 до КДКА подано пояснення, у яких зазначено, що події, описані в скарзі ОСОБА_3, він не визнає, а у скарзі ОСОБА_3 не зазначено жодних доказів на підтвердження обставин, які на її думку є порушенням адвокатської етики. Крім того, адвокатом ОСОБА_1 зазначено, що 25 грудня 2018 року він разом із ОСОБА_4 дізналися у мережі Інтернет з Єдиного державного реєстру судових рішень про те, що вони виграли довгоочікуваний суд (Касаційна інстанція), постановою якого рішення судів першої та апеляційної інстанції по справі № 522/18403/16-ц скасовані, а тому 26 грудня 2018 р., ОСОБА_4 (батько та друг дитинства позивача) запросив адвоката ОСОБА_1 поїхати разом з ним на зустріч із його донькою і просив підтримати його під час першого побачення з нею після дворічної вимушеної перерви,

зауваживши, що у зв'язку з тим, що вони добре знайомі, то вона повірить тільки адвокату ОСОБА_1. Згодом, на вимогу та за погодженням з батьком, адвокат ОСОБА_1 розповів ОСОБА_5 про те, що рішення Приморського районного суду м. Одеси та Апеляційного суду Одеської області скасовані і більше немає перешкод в їх спілкуванні. Усе це відбувалось за особистим погодженням з ОСОБА_3, яка написала у «вайбері» «ОСОБА_6 гуляє во дворі, Вас нет» «ОСОБА_7 не против встреч, только впредь прошу договариваться заранее», а також, за погодженням із її законним батьком який перебував поруч, отже спілкування проходило в його присутності, та він надав адвокату ОСОБА_1 певний дуже стислий час для цього.

При цьому, на переконання адвоката ОСОБА_1, будь-якого тиску на дітей друзів позивача він ніколи не здійснював і не планує таке робити в майбутньому, дуже поважає своє призначення та суворо дотримується адвокатської етики, а також неухильно дотримується Закону як у роботі, так і в приватному житті.

Чи порушені адвокатом у цьому випадку норми Правил адвокатської етики? Які саме? Чи є порушенням Правил адвокатської етики проведення відповідного спілкування з малолітньою дитиною без відома та згоди адвоката скаржника? На яке рішення з приводу такої скарги можна очікувати від КДКА?

Казус 4. 14.02.2019 р. до КДКА Київської області скеровано скаргу за підписом детектива Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ) третього відділу детективів Головного підрозділу детективів С. Жуваки, в якій він просив прийняти до розгляду скаргу на дії адвоката Шевчука О.А., свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю №4364/10 від 25.11.2010 р. та застосувати до адвоката дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України.

У скарзі зазначено, що в ході проведення досудового розслідування кримінального провадження №5201800000000182 від 02.03.2018 р. виникла необхідність допиту в.о. Державного

секретаря, керівника Секретаріату Державного секретаря Міністерства юстиції України ОСОБА_4, яку викликано на допит повісткою на 03.12.2018 р.

30.11.2018 р. до НАБУ надійшло клопотання адвоката Шевчука О.А. про відкладення допиту ОСОБА_4 на інший день у зв'язку з тим, що він як представник ОСОБА_4 перебуватиме в судовому засіданні в Печерському районному суді м. Києва по справі №757/45969/18-к. На допит ОСОБА_4 не з'явилася.

Згідно з відповіддю Печерського районного суду м. Києва адвокат Шевчук О.А. у судовому засіданні по справі №757/45969/18-к 03.12.2018 р. присутній не був, а надіслав клопотання про перенесення засідання.

Указане, на думку скаржника, свідчить про грубе порушення адвокатом вимог п. 1 ч. 1, п. 1 ч. 2 ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та ч. 1, 3 ст. 7, ст. 47 Правил адвокатської етики.

У подальшому 10.12.2018 р. о 10:00 ОСОБА_4 на допит не з'явилася без повідомлення причин, тоді як з'явилася в цей же день о 14:00 год. разом з адвокатом Шевчуком О.А. та іншими адвокатами.

Тобто адвокатом Шевчуком О.А. самовільно прийнято рішення про перенесення часу допиту, чим була порушена запланована робота органу досудового розслідування.

Перед початком проведення допиту ОСОБА_4 та в ході самого допиту детективам НАБУ стали відомі обставини, що свідчать про грубе порушення адвокатом Шевчуком О.А. вимог пп. 1, 6 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та ч. 3 ст. 7, , ч. 1, 2 ст. 11, ч. 1, 3, 5 ст. 12, ст. 45, ч. 1 ст. 46 Правил адвокатської етики.

Адвокат Шевчук О.А., 10.12.2018 р. у приміщенні НАБУ, грубо порушуючи вказані вимоги законодавства, проявив нестримність і некоректність, поведився зухвало та гордовито по відношенню до детективів НАБУ, реагуючи на неправильні, на його думку, дії або вислови детективів у формі образливих висловів.

Зокрема, у спілкуванні з детективами він у присутності інших адвокатів і свідка допускав образливі висловлювання на

адресу детектива Жуваки С.О., на зауваження детектива не реагував та постійно сперечався з детективами.

Також адвокат Шевчук О.А. разом з адвокатом Левковцем А.Ю. вимагали від детектива перед початком проведення допиту документи, надання яких свідку не передбачено КПК України, намагаючись тим поставити під сумнів повноваження детектива.

У ході проведення допиту адвокат неодноразово підвищував тон на детектива Коцюбу О.П., що переростав у крик, на запитання детектива ОСОБА_4 надавали відповідь саме адвокати, а не свідок, адвокатом постійно демонструвалася неповага до детектива Коцюби О.П. У ході допиту свідок згідно з порадами адвокатів на всі запитання давала відповідь про те, що вона не має ніякого відношення до кримінального провадження, чим фактично відмовилася від надання показань.

Рішенням Дисциплінарної палати КДКА Київської області від 19.06.2019 р. відмовлено у порушенні дисциплінарної справи стосовно адвоката Шевчука О.А. за відсутності підстав.

17.07.2019 р. до ВКДКА скеровано скаргу за підписом детектива НАБУ третього відділу детективів Головного підрозділу детективів С. Жуваки, в якій він просив прийняти до розгляду скаргу на рішення КДКА Київської області від 19.06.2019 р., скасувати його та ухвалити нове рішення про визнання неправомірними дій адвоката Шевчука О.А., свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю №4364/10 від 25.11.2010 р. та застосувати до адвоката дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України.

Рішенням ВКДКА № XI-005/2019 від 07.11.2019 р. скаргу залишено без задоволення, рішення дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області від 19.06.2019 р. про відмову в порушенні дисциплінарної справи відносно адвоката Шевчука О.А. – залишено без змін.

НАБУ, вважаючи рішення № XI-005/2019 від 07.11.2019 р. протиправним подало позовну заяву до суду та просить його скасувати з наведених вище підстав.

Чи є в діях адвоката Шевчука О.А. щодо неявки на допит 03.12.2018 р. ознаки порушення вимог ч. 1, 3 ст. 7, ст. 47 Правил

адвокатської етики, оскільки, на думку НАБУ, повідомлена ним інформація про неможливість прибути на допит не відповідає дійсності? Чи є в поведінці адвоката до і під час допиту 10.12.2018 р. грубе порушення адвокатом Шевчуком О.А. вимог ч. 3 ст. 7, , ч. 1, 2 ст. 11, ч. 1, 3, 5 ст. 12, ст. 45, ч. 1 ст. 46 Правил адвокатської етики? Як Ви думаєте, чи правильні рішення прийняті під час розгляду скарг Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури Київської області та Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури? Які, на Вашу думку, перспективи розгляду цієї справи в суді?

Казус 5. Під час перевірки обставин, наведених у скарзі судді Сокирянського районного суду Чернівецької області ОСОБА_3, встановлено, що адвокатом ОСОБА_1 29 грудня 2018 р. укладені два договори про надання правової допомоги, на підставі яких ним здійснювався під час досудового розслідування та судового розгляду в Сокирянському районному суді Чернівецької області захист прав та законних інтересів підозрюваних і обвинувачених ОСОБА_5 у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч.ч. 3, 4, 5 ст. 27, ч. 1 ст. 366, ч.ч. 4, 5 ст. 27, ч. 3 ст. 369, ч.2 ст. 369-2, ч. 3, 4, 5 ст. 27, ч. 3 ст. 365, ч.ч. 3, 4, 5 ст. 27, ч. 1 ст. 365, ч. 1 ст. 309 КК України, та ОСОБА_6 у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч.ч. 3, 4, 5 ст. 27, ч. 1 ст. 366, ч.ч. 4, 5 ст. 27, ч. 3 ст. 369, ч. 2 ст. 369-2, ч.ч. 3, 4, 5 ст. 27, ч. 3 ст. 365, ч.ч. 3, 4, 5 ст. 27, ч. 1 ст. 365 КК України. Дане кримінальне провадження перебувало на розгляді судді цього суду ОСОБА_4.

У письмових поясненнях адвокат ОСОБА_1 стверджував, що його підзахисні ОСОБА_5 та ОСОБА_6 порушили умови укладених з ними договорів про надання правової допомоги щодо сплати йому гонорару за виконану роботу, тому він 02 жовтня 2019 р. через канцелярію Сокирянського районного суду Чернівецької області подав заяву, адресовану головному у кримінальному провадженні судді ОСОБА_4, у якій повідомив про відмову від виконання своїх обов'язків як захисника обвинувачених ОСОБА_6 та ОСОБА_5 у кримінальному провадженні за їх обвинуваченням з підстав, передбачених п. 3 ч.4 ст.47 КПК України.

18 листопада, 14 та 15 грудня 2019 року адвокатом ОСОБА_1 були укладені договори про надання правової допомоги у кримінальному провадженні (головуюча суддя ОСОБА_4) та її рідним братом ОСОБА_7.

У зв'язку з тим, що адвокат ОСОБА_1 в передбаченому чинним КПК України порядку скористався своїм правом розірвати договори про надання правової допомоги, що були укладені між ним та його підзахисними ОСОБА_5 і ОСОБА_6, - то при укладенні 18 листопада, 14 та 15 грудня 2019 року адвокатом ОСОБА_1 договорів про надання правової допомоги з ОСОБА_7 та ОСОБА_4 був відсутній конфлікт інтересів.

Однак у подальшому адвокат ОСОБА_1 21 листопада 2019 року прибув до Сокирянського районного суду Чернівецької області та почав приймати участь по справі за обвинуваченням ОСОБА_5 та ОСОБА_6, а також подав через канцелярію суду клопотання про відвід судді ОСОБА_4, хоча відповідно до п.п. 19, 26 ст. 3 КПК України, він, починаючи з 02 жовтня 2019 року, вже не був стороною вказаного вище кримінального провадження, а отже і його учасником, тому станом на 21 листопада 2019 року не мав права подавати до суду будь-які заяви, в тому числі заявляти відвід судді в рамках даного кримінального провадження. Це створило необхідність проведення зайвих процесуальних дій, у тому числі розгляду 11 грудня 2019 року суддею Сокирянського районного суду Чернівецької області Унгуряном С.В. клопотання про відвід судді ОСОБА_4, внаслідок чого було постановлено ухвалу про відмову у задоволенні даної заяви за безпідставністю.

Проаналізуйте описану ситуацію. Чи мав право адвокат захищати клієнтів, якщо попередньо з ними розірвав договір про надання правової допомоги? Як Правила адвокатської етики регламентують питання уникнення конфлікту інтересів? Яке рішення має прийняти в цьому випадку Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури Чернівецької області?

Казус 6. 27.06.2018 р. до КДКА Київської області надійшла скарга ОСОБА_2 про вчинення дисциплінарного проступку адвокатом ОСОБА_1, в якій зазначено, що на підставі договору з 04.11.2016 р. захист прав, свобод та законних інтересів

скаржника, здійснюється Адвокатським бюро Євгена Солодко. 30.05.2018 ОСОБА_2 було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 14. ч. 3 ст. 27, ч. 3 ст. 258 КК України. З моменту затримання ОСОБА_2, слідчому Служби безпеки України Саєнку М.П., який здійснює провадження у справі щодо затриманого, було повідомлено про те, що захист інтересів останнього представляє виключно Адвокатське бюро Євгена Солодко. У кримінальне провадження як захисники вступили адвокати Солодко Є.В. і Поваров В.В., які 30.05.2018 р. на підтвердження своїх повноважень долучили до провадження документи згідно з вимогами КПК України. Однак, незважаючи на вищезазначене, 01.06.2018 р. слідчий Саєнко М.П. ініціював «невідкладну» процесуальну дію, а саме: допит, без участі захисників – адвокатів Адвокатського бюро Євгена Солодко Солодка С.В. і Поборова В.В., а на допит було запрошено випадкового адвоката ОСОБА_1. При цьому ОСОБА_2 у своїй скарзі вказував, що у нього є підстави вважати, що адвокат ОСОБА_1 умисно вступив у змову зі стороною обвинувачення з метою допомогти слідству та у будь-який спосіб отримати показання, необхідні слідчому, всупереч правовій позиції його адвокатів з Адвокатського бюро Євгена Солодко ОСОБА_2 вважав, що ОСОБА_1 порушив Правила адвокатської етики та норми Кримінального процесуального кодексу.

Зі скарги вбачається, що основною підставою для притягнення адвоката до відповідальності ОСОБА_2 вважає те, що адвокат ОСОБА_1 всупереч вимогам КПК України та Правил адвокатської етики вступив у змову з органами досудового розслідування, переконав ОСОБА_2 у підписанні угоди з ним як з адвокатом і в необхідності змінити правову позицію у справі та надати покази без його законних захисників, з якими було погоджено правову позицію, зокрема про відмову від дачі показів.

За наслідками вищевикладеного рішенням Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області від 26.09.2018 № б/н порушено дисциплінарну справу щодо адвоката ОСОБА_1, у зв'язку з наявністю підстав для відкриття дисциплінарного провадження, яке обґрунтоване тим, що всупереч ст. 51 Правил адвокатської етики, адвокат ОСОБА_1, не

отримавши згоду адвокатів Солодко Є.В. і Поварова В.В., обговорив із ОСОБА_2 обставини справи, хід виконання доручення щодо його захисту, уклав договір з останнім та брав участь у проведенні процесуальної дії з допиту затриманого.

Проаналізуйте описану ситуацію. Чи мав право адвокат ОСОБА_1 захищати ОСОБА_2 у цьому випадку? Як Ви розумієте поняття «основний адвокат»? Як урегулюють описаний випадок Правила адвокатської етики? Які перспективи розгляду цієї справи Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури Київської області та в суді?

Казус 7. Дисциплінарною палатою КДКА Івано-Франківської області за результатами розгляду окремої ухвали Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області, 11.07.2014 р. складено довідку про результати перевірки і 14.07.2014 року ухвалено рішення Д/с №23 про порушення дисциплінарної справи стосовно ОСОБА_1 та призначено засідання щодо її розгляду на 25.07.2014 року о 10 год. 00 хв. Згідно зі змістом вказаного рішення, дисциплінарною палатою встановлено порушення ОСОБА_1 Правил адвокатської етики і вимог Положення про ордер та порядок ведення реєстру ордерів, затвердженого рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2012 року за № 36, що проявилось у зверненні останнього до суду з позовом від імені довірителя ОСОБА_2 через 10 місяців і 10 днів після її смерті, а також самостійному виготовленні ордера серії ІФ №000,117 від 27.05.2013 року. Письмові пояснення у відповідь на звернення члена дисциплінарної палати КДКА Івано-Франківської області П. Кучкуди адвокат Захаріїв Б.Д. надати відмовився.

Рішенням дисциплінарної палати КДКА Івано-Франківської області Д/с №23/12 від 06.08.2014 року адвоката ОСОБА_1 притягнуто до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку і застосовано до нього дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключеннями з Єдиного реєстру адвокатів України.

Оскаржене рішення відповідача вмотивоване тим, що 19.06.2013 року позивач як представник ОСОБА_2, яка померла

ІНФОРМАЦІЯ_1, звернувся до Івано-Франківського міського суду із заявою про видачу копії постанови Івано-Франківського міського суду від 13.08.2012, копії ухвали Львівського апеляційного адміністративного суду, виконавчого листа. Надалі, 24.04.2014 року позивач як представник померлої ОСОБА_2 звернувся в суд із позовом до Відділу примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби Головного управління юстиції в Івано-Франківській області та на підтвердження своїх повноважень подав самостійно виготовлений ордер ІФ №000,117 від 27.05.2013 року, що суперечить приписам пункту 20 Положення про ордер та порядку ведення реєстру ордерів від 17.12.2012 року за №36, оскільки самостійне виготовлення ордерів адвокатами могло бути здійснено винятково до 01.04.2013 року. В такий спосіб відповідачем встановлено невиконання позивачем обов'язків адвоката і рішення адвокатського самоврядування. У висновку рішенням відповідача Д/с №23/12 від 06.08.2014 року встановлено: грубе порушення позивачем присяги адвоката України, ст. 26 Правил адвокатської етики; неналежне виконання обов'язків адвоката, передбачених п.п. 1, 5 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»; невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; ненадання пояснень з приводу інформації, викладеної в окремій ухвалі Івано-Франківського міського суду; порушення вимог ст. 38 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст.ст. 237, 238 Цивільного кодексу України.

Проаналізуйте матеріали судової справи №344/13462/16-а. Як Ви вважаєте, чи є в цьому випадку в діях адвоката ознаки дисциплінарного проступку? Якого саме? Який вид дисциплінарного стягнення відповідає наведеному Вами дисциплінарному проступку?

Методичні рекомендації для кейс-аналізу ситуацій

Метод аналізу ситуацій (кейс-метод) – це метод вивчення «вглиб», а не «вшир». Він дозволяє ліпше зрозуміти відповідні норми та принципи, навчитися застосовувати їх у реальних чи гіпотетичних умовах. Цей метод не є найбільш інформативним, тому коли треба охопити широкий спектр питань, особливо з нової сфери, використання лише цього методу недостатнє.

Водночас при вивченні нових тем застосування кейсів може бути більш ефективним, аніж «традиційних» методів (міні-лекції чи презентації), зокрема і для передачі знань, засвоєння основних принципів, зміни ставлення.

Головна відмінність кейс-методу полягає в тому, що він спрямований не на передачу знань, а вироблення аналітичних навичок і методів прийняття рішень, тому він ідеальний для набуття навичок мотивування, аналітики, вивчення глибини проблеми.

Варто пам'ятати, що при розв'язуванні ситуацій (аналізі конкретного випадку, кейсу) відповіді не завжди бувають однозначними, адже ситуації конструюються та розробляються так, щоб в учасників (-ць) виникали запитання, щоб вони шукали шляхи їхнього розв'язування й обирали оптимальне, на їхню думку, рішення.

Розв'яжіть такі ситуації:

а) Відповідно до Рішення Ради адвокатів України № 123 від 15.11.2019, погодження адвоката на конфіденційне співробітництво під час оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій є порушенням Закону України «Про адвокату та адвокатську діяльність» та може тягнути дисциплінарну відповідальність.

Зокрема, адвоката Н. на добровільній основі було залучено до спецоперації НАБУ (контрольована передача судді грошей) та неодноразово допитано як свідка. Суддя подав скаргу на адвоката.

При розгляді цієї справи ВКДКА встановлено, що адвокат діяв за згодою клієнта, в тому числі згоди клієнта на розголошення конфіденційної інформації.

Однак у матеріалах справи ВКДКА не знайшла доказів того, що клієнт уповноважував адвоката на участь у конфіденційному спілкуванні з правоохоронними органами, зверненні до них і передачі грошей судді в його інтересах.

Тому ВКДКА дійшла висновку, що адвокат діяв протиправними засобами та методами для досягнення результату, що виходять за межі професійних прав і обов'язків, що є порушенням ст. 19 та 25 Правил адвокатської етики (рішення ВКДКА IV-002/2019 від 24.04.2019).

б) Адвокат Особа_2 захищає інтереси обвинуваченого Особа_5 за ч. 4 ст. 185 КК України у справі № Інформація_2, яка розглядається у Приморському районному суді м. Одеси.

Особа_1 є свідком у даному кримінальному провадженні. Адвокат Особа_2 неодноразово телефонувала йому та вимагала надати свідчення на користь її клієнта Особа_5. Після його відмови адвокат погрожувала, що зі свідка він отримає статус співучасника злочину. Однак він своєї позиції не змінив і адвокат Особа_2 подала у липні 2020 року заяву про вчинення Особа_1 злочину, передбаченого ч. 2 ст. 384 КК України – дача завідомо неправдивих показань. Особа_1 вважає, що дії адвоката Особа_2 є тиском на нього як свідка та грубим порушенням Правил адвокатської етики та норм кримінального процесуального законодавства, а саме: ст. 22 КПК України, ст. 7, 25, 43 Правил адвокатської етики.

Адвокат вважає, що 11.02.2020 року Особа_1, який є свідком сторони обвинувачення, умисно надав суду неправдиві показання, які не збігаються з протоколом одночасного допиту її підзахисного та свідка від 23 березня 2015 року та протоколом допиту Особа_1 від 08.01.2015 року, складеними слідчим під час проведення досудового розслідування.

Підзахисний Особа_5 повідомив її, що Особа_1 обмовляє його. Адвокат Особа_2 вважає, що кожен законослухняний громадянин має повідомити правоохоронні органи про скоєний злочин одразу, як йому стало про це відомо. Тому вважала своїм обов'язком повідомити правоохоронні органи про скоєння злочину.

Відповідно до відомостей, розміщених на офіційному сайті Судової влади, станом на 24.06.2020 року (внесення відомостей до ЄРДР щодо скоєння кримінального правопорушення) та на час розгляду матеріалів у ВКДКА, справа № Інформація_2 у Приморському районному суді м. Одеси не розглянута, вирок судом не ухвалено. Суд ще не давав оцінки дослідженим доказам у справі, не висловив свою думку щодо пояснень свідка Особа_1 та не вказав що не бере їх до уваги, як неправдиві.

Проаналізуйте кейс-ситуації, запропонуйте вихід, який би розв'язав проблему, або дозволив уникнути її виникнення.

Література

Базова

1. Анцупов Д. Сравнительно-правовая характеристика адвокатской тайны в США, Германии и Франции. URL: https://zakon.ru/blog/2016/10/31/sravnitelnopravovaya_harakteristika_advokatskoj_tajny_v_ssha_germanii_i_francii
2. Бакаянова Н. М. Основи адвокатури: функціональні та організаційні аспекти: монографія. НУ ОЮА. – Одеса : Юридична література, 2017. – 357 с.
3. Біцай А.В. Організаційно-правові засади участі адвоката у медіації : дис. ... канд юрид. наук : спец. 12.00.10; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2015. – 246 с.
4. Брекер М., Кахабка Р. Адвокат в цивільному процесі. Der Anwalt im Zivilprozeß. URL: https://shop.boorberg.de/rbv-content/Leseprobe/BECK_Anwaltsrecht_II_LPB.pdf
5. Бронз И. Л. Этические проблемы адвокатской деятельности: повторение уроков и задание на будущее. *Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск «Адвокатська етика»*, 2019. С. 17–20.
6. Дроздов О. Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення Адвокатури України (тези доповіді на міжнародній конференції: «Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав людини», яка відбулася у м. Києві 30 серпня 2018 року). *Сайт Національної асоціації адвокатів України*. URL: <http://unba.org.ua/publications/3509-garantii-advokats-koi-diyalnosti-v-konteksti-mizhnarodnih-standartiv-abo-bol-ovi-tochki-sogodennya-advokaturi-ukraini.html>
7. Масюк В.В. Секреты практической юриспруденции. – Х.: Право, 2012. – 232 с.
8. Мишо против Франции [Michaud v. France] (№ 12323/11) Постановление от 6 декабря 2012 г. *Бюллетень Европейского Суда по правам человека*, 2013. № 5. URL : <https://subscribe.ru/archive/law.europeancourt/201306/13101006.html>
9. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями від 30.08.1955 р. *База даних «Законодавство України»*. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_212

10. Погорецький М. Становлення та розвиток інституту гарантій адвокатської таємниці в Україні. *Юридична Україна*, 2015. № 4-5. – С. 124–129.

11. Погорецький М.М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2013. № 4. – С. 421–428.

12. Подольный Н. А. Адвокатская тайна и проблемы обеспечения безопасности общества от терроризма и организованной преступности. *Адвокатская практика*, 2005. № 1. – С. 8–9

13. Ромовська З. В. Суд і адвокат: проблеми співпраці. *Адвокат*, 2013. № 1. – С. 6–9.

14. Співпраця адвокатів та журналістів: позитивний експірієнс. *Юридична газета*, 24 лютого 2020. URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/spivpracuya-advokativ-ta-zhurnalistiv-pozitivniy-ekspiriens.html>.

Допоміжна

15. Ария С. Не стоит звенеть ключами тайн. *Адвокатская газета*, 2009, nr. 22. URL : <http://www.advgazeta.ru/rubrics/8/366>.

16. Каденко О.О. Адвокатура як соціальний інститут. Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В.В. Долежана/ уклад.: І.О. Кісліцина, М.О. Деменчук, С.І. Єленич ; відп. ред. Н.М. Бакаянова. – Одеса : Юридична література, 2018. 176 с. – С. 165–167.

17. Мельниченко Р.Г. Адвокат по вызову. *Адвокат*, 2007. № 6. – С. 5.

18. Костін А. Порозумітися заради майбутнього. Майбутнє адвокатури. *Адвокат*, 2017. № 3. – С. 3–6.

19. Лаларди А. Адвокаты Евросоюза борются за свои права. *Новая адвокатская газета*, 2009. №. 10. URL : <http://www.advgazeta.ru/rubrics/11/290>.

20. Ларо М. Налоговая информация и адвокатская тайна в США. URL: <http://nalogoved.ru/art/1869.html>.

21. Логінова С. М. Адвокатська таємниця: теорія і практика: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2002. 19 с.

22. Полянский Н. Н. Правда и ложь в уголовной защите. М.: изд. «Правовая защита», 1927. – 91 с.

23. Рагулин А. В. Профессиональные права адвоката-защитника в Российской Федерации: вопросы теории и практики : дис. ... докт. юрид. наук. Москва, 2014. 462 с.

24. Хто кращий для супроводу бізнесу: юрист чи адвокат? URL : <http://advocatlviv.com.ua/hto-krashhij-dlya-suprovodu-biznesu-yurist-chi-advokat/>

25. Fischell D.R. Lawyers and confidentiality. The University of Chicago Law Review. 1998. Vol. 65. № 1. P. 1–33.

26. Mishler W. Trust, Distrust and Skepticism about Institutions of Civil Society. Glasgow: Centre for the Study of Public Policy; University of Strathclyde, 1995. 125 p.

Тема 2. Етика поведінки адвоката з іншими органами та особами.

1. Етичні аспекти відносин адвоката з органами адміністративної юрисдикції.
2. Етичні аспекти відносин адвоката з державними органами й органами місцевого самоврядування.
3. Етичні аспекти відносин адвоката з іншими особами.
4. Розв'язування завдання і казусів.

Методика виконання завдання

Створюється ситуація, яка дозволяє учасникам (-цям) обмінятися думками та враженнями стосовно опрацьованих справ і (за наявності) власним досвідом застосування статей 8 і 10 Конвенції. Пропонується поміркувати, як би міг діяти національний суд, щоб у ЄСПЛ не було підстав визнати порушення.

Завдання: Обговорення рішення ЄСПЛ по справі від 27.06.2017р. №48427/09, ЕСНК 2017, в якому Європейський суд з прав людини у справі «Лекавічіене проти Литви» від 27.06.2017 року звертає увагу на необхідність довіри членів суспільства у здатність представників юридичної професії забезпечувати ефективне представництво їх інтересів, що тягне для адвокатів ряд обов'язків і обмежень, особливо у зв'язку з їх професійною діяльністю, яка повинна бути прямою, чесною і гідною, а

застосовані до професії адвоката принципи містять такі цінності як чесність, гідність, бездоганна репутація, а також повагу до верховенства права. Необхідність вимог, установлених правилами професійної етики, об'єктивна: лише особі з високою моральною репутацією можна довіряти брати участь у процесі здійснення правосуддя.

Розв'яжіть такі практичні ситуації (казуси), керуючись власним баченням етичних принципів адвокатської діяльності:

Казус 1. До КДКА Харківської області зі скаргою звернувся ОСОБА_1 та зазначив, що його та інших патрульних поліцейських правомірно було залучено до проведення виконавчих дій, а саме: до евакуації транспортного засобу LEXUS GX 470, д.н.з. НОМЕР_1. На місце проведення евакуації транспортного засобу прибув адвокат Кубай Юрій Миколайович, ІНФОРМАЦІЯ_1 (свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю №2156, видане 13.10.2017 Радою адвокатів Харківської області), який входить до адвокатського об'єднання «Мороз і партнери» (адреса: 61070, м. Харків, вул. акад. Проскури, 1). Адвокат Кубай Ю.М. показав посвідчення адвоката, однак, на виконання вимог ст. 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» на підтвердження підстав для здійснення адвокатської діяльності не надав ні договору про надання правової допомоги, ні довіреності, ні ордеру, ні доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги. Не перевіривши надану йому поліцейськими інформацію, як підставу для евакуації транспортного засобу, адвокат прийняв рішення про безпосереднє фізичне недопущення евакуації автомобіля LEXUS GX 470, д.н.з. НОМЕР_1, блокуванням власним тілом указанного автомобіля на шляху до вантажної платформи евакуатора. Для цього, діючи не у спосіб, передбачений ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», де перелічені дозволені види адвокатської діяльності, вирішив діяти шляхом створення перешкоди патрульним поліцейським у вчиненні ними законних дій при виконанні їх повноважень. Дії адвоката створили не тільки перешкоду для виконання патрульними їх

обов'язків, а й мали реальні ознаки створення небезпеки для інших осіб та були свідомо спрямовані ним на недопущення правомірної евакуації транспортного засобу під загрозою шантажу заподіяння собі тілесних ушкоджень. Скаржник зазначив, що адвокат, діючи навмисно, явно усвідомлюючи протиправність своєї поведінки, намагаючись не дати виконати патрульним поліцейським їх законні повноваження, вчинив злісну непокору законним вимогам поліцейського, порушив правила адвокатської етики та здійснив неналежне виконання своїх професійних обов'язків. На підтвердження вищевказаних обставин, викладених у скарзі, ОСОБА_1 надав відеозапис із нагрудного відеореєстратора патрульного.

Як Ви думаєте, чи є в цьому випадку ознаки дисциплінарного проступку щодо недотримання Правил адвокатської етики адвокатом? Якщо так, то які саме? Якщо ні – поясніть чому так вважаєте.

Казус 2. 22 жовтня 2019 року до КДКА Хмельницької області надійшла скарга Ради адвокатів Хмельницької області про вчинення адвокатом дисциплінарного проступку з вимогою про притягнення його до дисциплінарної відповідальності за грубі порушення Присяги адвоката України та Правил адвокатської етики.

30.10.2019 року копію отриманої скарги із зазначеними додатками були вручені адвокату.

З приводу скарги адвокат надав письмові пояснення, в котрих указав, що він як адвокат не надавав адвокатських послуг жодному з водіїв транспортних засобів, за участю яких сталася вказана дорожньо-транспортна пригода. Прибув за викликом присутнього на місці події громадянина Особа_1. Той перед патрульними поліцейськими назвав його адвокатом, а він це підтвердив, хоча посвідчення адвоката при собі не мав. На місці події він обурювався з приводу непрофесійних дій поліцейських і сторонніх громадян, які чомусь стали знімати його на відео, на що він відреагував нецензурною лайкою, у зв'язку з чим до нього поліцейські застосували фізичну силу та спеціальні засоби – кайданки. Перебуваючи в кайданках, він лише просив патрульних поліцейських зняти їх з нього, оскільки він є

людиною старшого віку, тривалий час хворіє на цукровий діабет, гіпертонію та інші хронічні хвороби, є інвалідом 3 групи. Розуміючи свою провину, вибачився перед керівництвом Управління патрульної поліції та окремими з патрульних поліцейських, які були на місці цієї події. Складений відносно нього протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173 КУпАП знаходиться на доопрацюванні в Управлінні патрульної поліції Хмельницькій області, куди 17.10.2019 року повернутий Хмельницьким міськрайонним судом. Усвідомлює, що повів себе непристойно, неприпустимо як для людини старшого віку, а тим більше як для адвоката. Окремі відеозаписи вищеописаних подій наступного дня були розміщені в мережі Інтернет на сайті, доступ до якого має незначна кількість користувачів, але того ж таки дня вони були видалені, що унеможливило їх широке розповсюдження та широкий резонанс. З урахуванням його особи просить не накладати на нього суворе дисциплінарне стягнення. До пояснення долучив непідписану характеристику та копії розписок поліцейських Управління патрульної поліції Хмельницької області Особа_2, Особа_3, Особа_4 про те, що адвокат, відносно якого 14.09.2019 року було складено протокол про адміністративне правопорушення за ст.173 КУпАП, щиро вибачився за свою непристойну поведінку та дії, допущені по відношенню до патрульних поліцейських.

Переглядом відеофайлів, отриманих від суду на запит Ради адвокатів Хмельницької області та долучених до скарги, встановлено, що 14.09.2019 року близько 13 год. 30 хв. адвокат, перебуваючи в стані сильного алкогольного сп'яніння, прибув на місце вчинення ДТП (м. Хмельницький, вул. Свободи, 101) для надання правової допомоги особі, яка вчинила ДТП. Представившись працівникам поліції адвокатом, не надав документів щодо підтвердження своєї особи, а також документів, що підтверджують статус і повноваження адвоката відповідно до КУпАП. Перебуваючи на місці події, адвокат поведився негідно та непристойно. Протягом тривалого проміжку часу при спілкуванні з оточуючими адвокат з використанням ненормативної лексики постійно лаявся, образливо висловлювався на адресу працівників патрульної поліції, ніяк не реагуючи на їх зауваження, ображав їх і сторонніх громадян.

Зовнішній вигляд адвоката вказував на явні ознаки перебування його у стані сильного алкогольного сп'яніння як-то незв'язність мовлення, порушення координації рухів, похитування та заточування тощо. При спілкуванні адвокат, перебуваючи в описаному стані, зневажливо та нетактовно звертався до всіх присутніх на «ти» та неодноразово застосовував при цьому нецензурну лайку, неодноразово висловлював погрози розправи працівникам патрульної поліції, що зафіксовано на переглянутих відеозаписах, зокрема відеозаписом 20190914202245001549++++ від 14.09.2019 року о 13:49 год., 13:54 год.; відеозаписом 20190914202245001549++++ від 14.09.2019 року о 13:56 год., 13:57 год., 13:59 год.; відеозаписом 20190914203714001586++++ від 14.09.2019 року о 13:47 год., 13:48 год.; відеозаписом 20190914203217001572++++ від 14.09.2019 року о 14:02 год.; відеозаписом 20190914203446001582++++ від 14.09.2019 року о 14:32 год., 14:34 год.; відеозаписом 20190914202728001722++++ від 14.09.2019 року о 15:18 год.; відеозаписом 20190914203217001572++++ від 14.09.2019 року о 14:05 год.

Оцініть правовий і етичний аспекти даної ситуації. Які норми Правил адвокатської етики порушив адвокат? Яке рішення по скарзі має ухвалити кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури?

Казус 3. 25 листопада 2015 року до КДКА Рівненської області надійшла скарга ліквідатора КП «Управління механізації будівництва» ОСОБА_3 на дії адвоката ОСОБА_1.

У скарзі ліквідатора КП «Управління механізації будівництва» ОСОБА_3 міститься посилення на допущення позивачкою конфлікту інтересів та принципу інформування ліквідатора третьої особи про наявну цивільну справу № 569/12844/15-ц за позовом ОСОБА_7 до КП «Управління механізації будівництва» про визнання недійсним рішення конференції. Суть допущених, на думку третьої особи, порушень полягає в тому, що ОСОБА_1, будучи згідно з довіреністю представником КП «Управління механізації будівництва» (а. с. 30, т. 1), подала суду заперечення на позовну заяву, відповідно до яких фактично визнала позовні вимоги ОСОБА_7 у вказаній справі (а. с. 115-118, т. 2), не погодивши таку позицію з новим

головою комісії з припинення (ліквідатором) КП «Управління механізації будівництва». Представник третьої особи також зазначив, що довіреність ОСОБА_1 відкликана.

24 грудня 2015 року дисциплінарна палата КДКА Рівненської області прийняла рішення № І-Д/30-2, яким порушила дисциплінарну справу стосовно адвоката ОСОБА_1 за скаргою ліквідатора КП «Управління механізації будівництва» ОСОБА_3 та призначила розгляд дисциплінарної справи.

Дисциплінарна палата КДКА Рівненської області рішенням від 21 січня 2016 року № І-Д/31-6 наклала на адвоката ОСОБА_1 дисциплінарне стягнення у вигляді попередження.

Не погодившись із прийнятими дисциплінарною палатою КДКА Рівненської області рішеннями про порушення дисциплінарної справи та притягнення до дисциплінарної відповідальності, ОСОБА_1 звернулася до суду за захистом порушеного права, оскільки 17 червня 2015 року головою комісії з припинення (ліквідатором) КП «Управління механізації будівництва» ОСОБА_11 видано довіреність ОСОБА_1 на представництво інтересів КП «Управління механізації будівництва» в усіх, без винятку, установах, на підприємствах, в організаціях, у судових та інших правоохоронних органах України тощо, у всіх судах загальної юрисдикції, в господарських, адміністративних і третейських судах, судах апеляційної та касаційної інстанції без обмежень з усіма правами, які надані чинним законодавством позивачу, відповідачу, третій особі чи іншій особі, що бере участь у справі, згідно зі ст.ст. 27, 31, 34, 35, 44 Цивільного процесуального кодексу України, ст.ст. 22, 28 Господарського процесуального кодексу України, ст.ст. 49, 51, 54, 59 Кодексу адміністративного судочинства України. При цьому вказаною довіреністю ОСОБА_1 було надано право розписуватися від імені Підприємства у відповідних заявах. У вказаній довіреності від 17 червня 2015 року немає жодних відомостей про те, що вона була видана КП «Управління механізації будівництва» на ОСОБА_1 як адвоката.

Оцініть правовий і етичний аспекти даної ситуації. Які норми Правил адвокатської етики порушив адвокат? Чи виконав адвокат свій професійний обов'язок, установлений Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», щодо укладення з КП «Управління механізації будівництва» договору про правову допомогу?

Казус 4. На адресу міського голови від адвоката надійшов адвокатський запит про надання певної інформації. Відповідь на цей запит було надано в установлений законом строк, проте інформація, яка містилась у ньому, була неповною та такою, що не надавала вичерпної відповіді на поставлені у запиті запитання.

У зв'язку з цим Радою адвокатів регіону було складено адміністративний протокол про вчинення посадовою особою ОМС адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 212-3 КУпАП та останній направлено для розгляду до суду.

Місцевий суд, фактично погоджуючись із наявністю у діях міського голови вказаного складу адміністративного правопорушення, закрит провадження на підставі ст. 38 КУпАП у зв'язку з тим, що на час розгляду справи в суді строк притягнення винної особи сплив.

Оцініть правовий і етичний аспекти даної ситуації. Чи були б підстави у Ради адвокатів регіону скласти адміністративний протокол, якби у відповіді на адвокатський запит були зазначені причини відмови у задоволенні запиту?

Література

Базова

1. Адвокатура України: підручник. У 2 кн. Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом). За заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянової. 2-ге вид., допов. і переробл. – Київ: Алерта, 2016. – 864 с.

2. Антонюк Н. Про представництво в суді без повноважень. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/107299-pro-predstavnitstvo-v-sudi-bez-povnovazhen>

3. Варфоломеева Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. № 1(14). – С. 7–20.

4. Заборовский В.В. Проблемные вопросы соблюдения баланса между авторитетом суда и необходимостью выполнения адвокатом своих профессиональных обязанностей по защите интересов клиента. *Власть закона*, 2016. № 1. – С. 124–134.

5. Іваницький С. Оптимізація системної побудови адвокатури України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2016. 2(74). – С. 82–102. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/429>.

6. Книгін К. Г. Суб'єкти договору надання правових послуг адвокатом. *Актуальні проблеми держави і права*, 2012. Вип. 66. – С. 200–208.

7. Фіолевський Д. П. Адвокатура: [підручник]. 3-тє вид., і доп. – Київ : Алерта, 2014. – 624 с.

Допоміжна

8. Мулява О.О. Свобода вираження поглядів як ознака незалежності адвокатури. *Порівняльно-аналітичне право*, 2020. № 4. – С. 768–775.

9. Сталоверов В. Проблеми реформування законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність. *Young Scientist*, 2017. № 5.1(45.1). – С. 127–132.

10. Шандула О.О., Чубейко В.І. Моральні засади адвокатської діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2020. № 8. – С. 492–494.

11. Яновська О. Співвідношення мети й засобів як етична проблема адвокатської діяльності. *Юридична газета*, 2017. № 12 (562). 14 бер. URL : <http://tomorrowlawyer.org/spivvidno-shenyameti-ta-zasobiv-yak-eti/>.

Тема 3. Етичні правила поведінки адвокатського бюро, адвокатського об'єднання; між адвокатами; в мережі Інтернет та в позаробочий час

1. Адвокатське бюро, адвокатське об'єднання як суб'єкти відносин щодо забезпечення дотримання ПАЕ.
2. Відносини між адвокатами.
3. Етика адвоката в мережі Інтернет та в позаробочий час.
4. Розв'язування казусів.

Розв'яжіть такі практичні ситуації (казуси), керуючись власним баченням етичних принципів адвокатської діяльності:

Казус 1. 22 червня 2020 р. до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Полтавської області надійшло звернення судді Деснянського районного суду м. Києва від 23.06.2020 р. за вих. № 159/4-20 про притягнення до дисциплінарної відповідальності Адвоката. Ініціатор звернення зазначає, що в провадженні

Деснянського районного суду м. Києва з 24.02.2017 р. перебуває кримінальна справа по обвинуваченню Особа_1 за ч.2 ст.369, ч.3 ст.369, ч.2 ст.393 КК України. Захист обвинуваченого Особа_1 здійснювався адвокатами Особа_2, Особа_3, Особа_4, Особа_5, Особа_6, та Адвокатом. 18.03.2020 року Адвокат, будучи повідомленим про дату, час, місце у судові засідання не з'явився, про причини неявки суд не повідомив, як і 06.04., 12.05., 29.05., 01.06, 02.06, 05.06., 17.06.2020 року. 15.06.2020 року Адвокат у судові засідання не з'явився, надіславши до суду клопотання про відкладення розгляду справи у зв'язку з участю в іншому кримінальному провадженні. Вважає, що Адвокат порушив вимоги Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і Правила адвокатської етики.

30.07.2020 року, під час розгляду дисциплінарної справи, Адвокат до матеріалів справи приєднав пояснення та пояснив, що 24 листопада 2018 р. між ним та Особа_1 укладено угоду про надання правничої допомоги у кримінальному провадженні. На цей час розгляд кримінального провадження перебуває на стадії судових дебатів. З кінця лютого 2020 р. не надає правової допомоги Особа_1, але договір про надання правничої допомоги не розірвано. Щодо неявки у судові засідання Деснянського районного суду м.Києва пояснив, що повідомлення про дату, час і місце судового засідання в Деснянському суді м. Києва отримував шляхом здійснення телефонних дзвінків на мобільний телефон від працівників суду, а один раз від судді Деснянського районного суду м. Києва. Підтверджує, що був повідомлений про призначення судових засідань на 18 березня, 29 квітня, 01 червня, 05 червня, 15 червня 2020 року. У жодному з судових засідань участі не брав, але направляв на електронну адресу суду заяви про неможливість участі у судовому засіданні. Не може надати жодного доказу на підтвердження поважності причини неприбуття до суду, лише стверджує, що 15 червня 2020 року брав участь у слідчих діях на підставі доручення Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги у м. Києві. Вважає, що в його діях відсутні порушення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики.

КДКА Полтавської області встановлено таке: 4 листопада 2018 р. між Адвокатом та Особа_1 укладено договір про надання правничої допомоги у кримінальному провадженні. Порядок виклику захисника для участі у судовому засіданні визначений ст.ст. 134, 135, 136 КПК України. За ч. 1 ст. 135 КПК України особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою, факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою. У матеріалах дисциплінарної справи наявна, представлена суддею Деснянського районного суду м. Києва, копія розписки Адвоката про призначення до розгляду кримінального провадження на 18.03.2020 р. о 10-й год. 30 хв. за його власним підписом, проти чого Адвокат не заперечує. Крім цього, в матеріалах дисциплінарної справи наявні копії довідок складених службовою особою Деснянського районного суду м. Києва про доставку SMS-повідомлень щодо документа». Повістка про виклик до суду в кримінальному провадженні по справі №000000 від 18.03.2020 р. на 11 год. 06.04.2020 р., яке сформовано 18.03.2020 р. об 11 год. 58 хв. Одержувачу Адвокату на номер телефону +3800000000, доставлено 18.03.2020 р. о 12 год. 45 хв. Аналогічні довідки про доставку SMS повідомлень з інформацією про призначення справи до розгляду підтверджують повідомлення Адвоката про призначення судових засідань у справі на 12.05., 29.05., 01.06., 02.06., 05.06., 15.06., 7.06.2020 року. Крім цього в матеріалах дисциплінарної справи наявна копія заяви Адвоката до Деснянського районного суду м. Києва від 18.03.2020 р. про те, що ним погоджено з підзахисним порядок надання правової допомоги «без необхідності бути присутнім у судових засіданнях». Копія електронного листа Адвоката до судді від 29.04.2020 р., у якому він повідомляє, що надає правову допомогу без явки у судове засідання. Копія заяви Адвоката до Деснянського районного суду м. Києва від 01.06.2020 р., у якому Адвокат зазначає, що він повідомляє суд про те, що ним погоджено порядок надання правової допомоги Особа_1 без необхідності бути присутнім у судових засіданнях. Таким чином дисциплінарна палата КДКА Полтавської області прийшла до висновку, що Адвокат був належним чином

повідомленим про дату, час і місце судових засідань 18.03., 06.04., 12.05., 29.05., 01.06., 02.06., 05.06., 15.06., 17.06.2020 року, але у судові засідання Деснянського районного суду м. Києва не з'являвся без поважних причин, що свідчить про вчинення дій, спрямованих на не виправдане затягування судового процесу. Крім цього, КДКА Полтавської області бере до уваги, що зазначені дії вчинені адвокатом на стадії судових дебатів, що позбавляє суд можливості вчиняти будь-які процесуальні дії, у тому числі приймати відмову від захисника.

Крім цього, КДКА Полтавської області з пояснень Адвоката наданих в ході розгляду дисциплінарної справи встановлено, що Особа_1 від послуг Адвоката не відмовлявся, договір про надання правничої допомоги неприпинений.

Чи є суддя суб'єктом звернення до КДКА Полтавської області? Як Ви думаєте, чи є в цьому випадку ознаки дисциплінарного проступку щодо недотримання Правил адвокатської етики адвокатом? Якщо так, то які саме? Якщо ні – поясніть, чому так вважаєте. Яке, на Вашу думку, рішення прийме КДКА Полтавської області?

Казус 2. 11 липня 2019 р. до КДКА Полтавської області надійшли скарги Особа_1 та Особа_2, які зазначили, що в липні 2019 р. в мережі Інтернет, соціальних мережах «Facebook» та інших Адвокатом стосовно них розповсюджено відеозвернення, яке містить некоректні та образливі висловлювання. Вказані дії пов'язують зі здійсненням Особа_1 письмового повідомлення Адвокату про зміну підозри у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.4 ст.296 КК України у кримінальному провадженні №000000000. Скаржники вважають, що дії Адвоката неприпустимі, несумісні з високим званням адвоката та містять ознаки грубого порушення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і Правил адвокатської етики.

У поясненні Адвокат зазначив, що 02.07.2019 р. близько 23 год. двоє невідомих напали на нього та на його цивільну дружину, наносили удари руками, ногами та металевим предметом в область голови, вприскуючи до рота вміст перцевого балончика. Дії нападників пов'язує з Особою_1. Після нападу, з

метою попередження близьких родичів про небезпеку, здійснив відеозапис, який направив їм, використовуючи мережу Інтернет. 05.09.2019 р. Адвокат надав додаткові пояснення про те, що 02.07.2019 р. здійснив запис відеозвернення вимушено, від безпорадності, яка викликана бездіяльністю та нехтуванням його прав як адвоката з боку правоохоронних органів Полтавської області. Негативно ставиться до своїх дій, вважає їх непрофесійними, оскільки неправильно відреагував на існуючу проблему.

Чи відповідають описані дії адвоката прийнятним загальнолюдським цінностям та Правилам адвокатської етики? Чи призвели подібні висловлювання Адвоката та розповсюдження інформації в мережі Інтернет до підризу престижу адвокатури та адвокатської діяльності в цілому? Яке рішення в цьому випадку має прийняти Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури Полтавської області?

Казус 3. ОСОБА_1 має право на заняття адвокатською діяльністю, що підтверджено свідоцтвом НОМЕР_1, виданим Кіровоградською обласною КДКА на підставі рішення 17 листопада 2003 року № 19. До Дисциплінарної палати КДКА в Кіровоградській області надійшло подання Ради адвокатів Кіровоградської області від 16 серпня 2013 року № 24 щодо порушення дисциплінарного провадження та застосування дисциплінарних стягнень до позивача, який прострочив термін сплати внесків понад три місяці.

25 листопада 2013 року за результатами розгляду вказаного подання Дисциплінарна палата КДКА Кіровоградської області прийняла рішення про притягнення ОСОБА_1 до дисциплінарної відповідальності у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю строком на три місяці – до 25 лютого 2014 року.

Не погоджуючись із зазначеним рішенням ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом про його скасування. Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції виходив з того, що, оскільки позивач в установленій термін не сплатив щорічний внесок на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування, то оскаржуване рішення про притягнення ОСОБА_1 до

дисциплінарної відповідальності прийнято відповідачем правомірно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені законодавством, а отже, скасуванню не підлягає. Це рішення підтримав суд касаційної інстанції.

Як Ви вважаєте, чи є в даному випадку порушення Правил адвокатської етики? Відповідь обґрунтуйте.

Казус 4. До КДКА Хмельницької області звернувся Особа_1 зі скаргою на дії адвоката Особа_2, та повідомив наступне.

Особа_2 та Особа_3 перебувають у фактичних шлюбних відносинах.

З 2009 року Особа_3 працював у Особа_1 керуючим на підприємстві з виробництва меблів. Адвокат Особа_2 на той час представляла інтереси Особа_1 як власника бізнесу у правовому напрямку, в тому числі представляла його інтереси в адміністративній справі у Славутському міськрайонному суді Хмельницької області. З цією метою 22.12.2014 року вона заключила з Особа_1 договір про надання правової допомоги.

Натепер адвокат Особа_2 представляє інтереси свого чоловіка Особа_3 та надає йому правову допомогу у низці судових процесів проти Особа_1, таких як про визнання дій неправомірними та усунення перешкод у користуванні майном, про визнання договорів про спільне користування нежитловим приміщенням недійсним, про витребування майна із чужого незаконного володіння як безпідставно набутого та інші.

Крім цього, за час надання правової допомоги в 2014-2015 роках адвокат Особа_2 отримала від Особа_1 різного роду документи та інформацію при наданні йому правової допомоги, які вона в подальшому використовувала в інтересах Особа_3.

Вважає, що адвокатом Особа_2 порушено п. 3 ч. 2 ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме: ст. 9 Правил адвокатської етики, щодо неприпустимості конфлікту інтересів.

Як Ви вважаєте, чи є в даному випадку порушення Правил адвокатської етики? Відповідь обґрунтуйте.

Література

Базова

1. Лахтіонова Р. Організаційно-правові форми здійснення адвокатської діяльності. *Адвокатське бюро*, 2013. № 1. – С. 16–20.
2. Етика правника: збірка тез доповідей і повідомлень учасників круглого столу (21 листопада 2019 р.) / за ред. Т. Б. Вільчик, Я. О. Ковальової. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. – 307 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2019/SB_Etika_pravnuka_2019.pdf
3. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. – Київ: Інтерсервіс, 2017. – 800 с.
4. Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури: [монографія]. – Харків : ФІНН, 2011. – 248 с.
5. Польський О. Ю. Правові засади рекламування адвокатської діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*, 2016. № 2 (99). – С. 113–122
6. Северин К. М. Принцип уникнення конфлікту інтересів в адвокатській діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 2014. № 10-1, т. 1. – С. 151–153. (Сер. «Юриспруденція»).
7. Узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури щодо етичних аспектів відносин адвоката з правоохоронними органами. *Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури*. Рішення від 25 липня 2020 року № VII-011/2020. URL: <https://vkdka.org/uzagalnennya-distsiplinarnoji-praktiki-kvalifikatsijno-distsiplinarnih-komisij-advokaturi-schodo-etichnih-aspektiv-vidnosin-advokata-z-pravoohoronnimi-organami/>
8. Ясевін В, Василик І. Взаємодія адвокатів Угорщини з клієнтами, колегами, судом і третіми особами. URL : <https://www.hsa.org.ua/blog/vzayemodiya-advokativ-ugorshhyny-z-kliyantamy-kolegamy-sudom-i-tretimy-osobamy/>

Допоміжна

9. Адвокат, навіть не виконуючи свої професійні обов'язки, повинен дотримуватись ПАЕ, зокрема щодо спілкування в Інтернеті (ВС/КАС у справі № 815/1830/18 від 24.06.2020). URL: https://protocol.ua/ua/vs_kas_advokat/

10. Верховний Суд поставив крапку у спорі про розмежування професійної етики та приватного життя адвоката. URL: <https://vkdk.org/verhovnij-sud-postaviv-krapku-u-spori-pro-rozmezhuвання-profesijnoji-etiki-ta-privatnogo-zhittya-advokata/>

11. Діхтярь А.В., Овчаренко О.М. Адвокатська етика у соціальних мережах. *Порівняльно-аналітичне право*, 2020. № 1. – С. 612–617.

12. Міжнародна комісія юристів: адвокат Андрій Вишневський неправомірно позбавлений статусу адвоката за здійснення свободи вираження поглядів. URL: <http://helsinki.org.ua/articles/mizhnarodna-komisiya-yurystiv-advokat-andrij-vyshnevskij-nepravomirno-pozbavlenyj-statusu-advokata-za-zdijsnennya-svobody-vyrazhennya-pohlyadiv/>

13. Книгін К. Г. Організаційно-правові форми надання правової допомоги адвокатом за чинним законодавством України. *Актуальні проблеми держави і права*, 2014. Вип. 72. – С. 417–423.

14. Перетягати клієнта за всяку ціну – глухий кут і для адвоката, і для такого клієнта. URL: <https://iadvocate.com.ua/svitlana-toropchyna-agalakova-peretyagaty-chuzhogo-kliyenta-za-vsyaku-tsinu-gluhyj-kut-i-dlya-advokata-i-dlya-takogo-kliyenta/>.

15. Резник Г. В адвокатурі завелся вирус комерції, но епідемія предотвратима. *Російська юстиція*, 1999. № 11. – С. 24. URL: <http://base.garant.ru/3541350/>

16. Фляжнікова Я. Адвокати в соціальних мережах. Етико-деонтологічний аспект. *Visegrad Journal on Human Rights*, 2017. № 1. – С. 123–127.

17. Храпенко О. О. Дотримання Правил адвокатської етики на телебаченні та в Інтернеті. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12438/Khrapenko%20Visnik%20adv.pdf?sequence>

Тема 4. Відповідальність за порушення Правил адвокатської етики

1. Поняття юридичної відповідальності адвоката.
2. Дисциплінарна відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики.
3. Адміністративна відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики.
4. Кримінальна відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики.
5. Цивільно-правова відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики.
6. Розв'язання завдання та казусів.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Завдання виконується у вигляді презентації або доповіді. Розробка презентації передбачає представлення за допомогою аудіовізуальних технічних засобів (ноутбук, проєктор тощо) розробок студента з висвітлення принципу адвокатської етики за наданим планом. Презентація – інструмент, що дозволяє передавати інформацію у візуалізованому, схематичному вигляді, що підвищує її цінність. Оцінюється оригінальність презентації, рівень її технічної підтримки, повнота і змістовність викладення матеріалу. Доповідь – один із видів монологічного мовлення: публічне, розгорнуте, офіційне повідомлення з висвітлення принципу адвокатської етики за наданим планом, засноване на залученні документальних даних. Обсяг – до 5 слайдів презентація, до 2 аркушів доповідь.

Завдання для практичного заняття

1. Підготувати презентації (доповіді) щодо розкриття змісту, елементів, проблемних питань теоретичного характеру, правових та практичних аспектів притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності використовуючи:

а) міжнародно-правові акти (Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського співтовариства (Страсбург,

жовтень 1988 р.); Міжнародний кодекс етики (1988); Заява про загальні принципи щодо відкриття практики іноземних юристів і врегулювання їх здійснення (1998); Стандарти та критерії для визнання професійних кваліфікаційних ознак юристів (2001)); Стандарти незалежності юридичної професії Міжнародної Асоціації Юристів (Нью-Йорк, вересень 1990 р.); Основні принципи, що стосуються ролі юристів (Гавана, вересень 1990); Основні положення про роль адвокатів (Нью-Йорк, серпень 1990 р.); Принципи і керівні настанови ООН щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя (Нью-Йорк, 2012 р.));

б) Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правила адвокатської етики, Рішення З'їзду, акти Ради адвокатів України, Національної асоціації адвокатів України;

в) практику Європейського суду з прав людини, судову та дисциплінарну практику України.

Теми

1.1. Роз'яснення Ради адвокатів і З'їзду адвокатів України щодо варіанту поведінки адвоката на відповідність нормам ПАЕ у певних обставинах;

1.2. Відповідальність керівників адвокатських бюро, адвокатських об'єднань за незабезпечення умов для дотримання ПАЕ;

1.3. Відповідальність адвоката за порушення ПАЕ помічником, стажистом адвоката або особою, яка перебуває з ним у трудових відносинах;

1.4. Загальні засади застосування дисциплінарної відповідальності за порушення ПАЕ;

1.5. Попередження як вид дисциплінарного стягнення за порушення адвокатом ПАЕ;

1.6. Зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року як вид дисциплінарного стягнення за порушення адвокатом ПАЕ;

1.7. Позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України як вид дисциплінарного стягнення за порушення адвокатом ПАЕ;

1.8. Ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність адвоката;

1.9. Європейські стандарти належної правової процедури та проблеми їх реалізації під час притягнення адвоката до юридичної відповідальності;

1.10. Ідемнітет адвоката;

1.11. Пропорційність покарання як принцип юридичної відповідальності адвоката;

1.12. Стадії дисциплінарного провадження щодо адвоката та їх зміст;

1.13. Гарантії забезпечення незалежності й неупередженості процедури перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката;

1.14. Порухення та розгляд дисциплінарної справи щодо адвоката;

1.15. Оскарження рішення у дисциплінарній справі;

1.16. Особливості дисциплінарної відповідальності адвоката за порушення правил адвокатської етики в країнах ЄС.

Розв'яжіть такі практичні ситуації (казуси), керуючись власним баченням етичних принципів адвокатської діяльності.

Казус 1. 13 лютого 2019 року адвокат звернувся до Ради адвокатів Хмельницької області із заявою про зупинення права на здійснення адвокатської діяльності з 28 лютого 2019 р. по 28 лютого 2020 р. За заявою адвоката відомості про зупинення права на заняття адвокатською діяльністю були внесені до Єдиного реєстру адвокатів України (далі – ЄРАУ).

19 вересня 2019 р. адвокат звернувся до Ради адвокатів Хмельницької області із заявою про відновлення права на заняття адвокатською діяльністю. Відомості про відновлення права на заняття адвокатською діяльністю були внесені до ЄРАУ.

Отже, в період з 28 лютого 2019 р. по 20 вересня 2019 р. право на заняття адвокатською діяльністю адвоката було зупинене в установленому законом порядку з відповідним відображенням в ЄРАУ.

Однак у зазначений період адвокат здійснював захист у кримінальному провадженні ряду осіб – підозрюваних (обвинувачених) Особа_1, Особа_2, Особа_3, Особа_4, Особа_5.

Здійснюючи захист указаних осіб, адвокат брав участь в судових засіданнях, у тому числі і з ухваленням остаточних рішень у справі.

До справи додано інформацію з офіційних джерел – сайту судової влади та Єдиного реєстру судових рішень.

У письмових поясненнях адвокат частково заперечив вчинення дисциплінарного проступку. Повідомив, що, звертаючись до Ради адвокатів Хмельницької області, просив не тільки зупинити право на заняття адвокатською діяльністю, але і видати відповідну довідку про це для пред'явлення до ДФС у Волочиському районі. Довідки про зупинення права на здійснення адвокатської діяльності не отримав ні одразу після звернення, ні після повторного прохання. Тому не знав, як вирішено його заяву: чи зупинене право на здійснення адвокатської діяльності, чи ні.

Адвокат підтвердив факти здійснення захисту в період з підозрюваних (обвинувачених) Особа_1, Особа_2, Особа_3, Особа_4, Особа_5. При цьому вказав, що захист Особа_1, Особа_2, Особа_4, Особа_5 здійснювався ним безкоштовно на прохання прокуратури. Захист Особа_3 хоча і здійснювався в зазначений період, однак відбувався з огляду на виконання договору, укладеного раніше, до подання адвокатом заяви про зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.

До скарги надав копію заяви до Ради адвокатів Хмельницької області від 24 травня 2019 р. про видачу довідки про припинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Які норми Правил адвокатської етики порушив адвокат? Як може реагувати на вказані дії Рада адвокатів Хмельницької області відповідно до чинного законодавства? Чи є у даному випадку підстави для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності?

Казус 2. На адресу КДКА Хмельницької області надійшла ухвала колегії суддів судової палати з розгляду кримінальних справ і справ про адміністративне правопорушення Чернівецького апеляційного суду від 19 вересня 2019 року на дії адвокатів. В ухвалі зазначається, що до Чернівецького апеляційного суду надійшло подання в.о. голови

Першотравневого районного суду м. Чернівці про направлення кримінального провадження за № 12-19240070000242 по обвинуваченню Особа_1 за ст. ст. 146 ч. 2, 186 ч. 1, 189 ч. 3, 289 ч. 3 КК України, Особа_2 за ст. ст. 146 ч. 2, 189 ч. 3, 289 ч. 3 КК України, Особа_3 за ст. ст. 146 ч. 2, 189 ч. 3, 289 ч. 3 КК України до іншого суду в межах юрисдикції Чернівецького апеляційного суду.

У ході розгляду подання захисники адвокат_1 та адвокат_2 заявили клопотання про відвід колегії суддів, посилаючись на те, що судді колегії брали участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, яке було відхилено, оскільки ця обставина за змістом ч. 1 ст. 76, ст. 34 КПК України не є підставою для відводу.

Після цього захисник, адвокат_1 з метою перешкодити суду своєчасно розглянути справу заявив необґрунтоване клопотання, яке підтримав адвокат_2 про відвід складу суду на підставі п. 5 ч. 1. ст. 75 КПК України у зв'язку із порушенням порядку визначення складу суду для судового розгляду цього подання, однак у ході розподілу таких порушень допущено не було.

У подальшому адвокат_1 заявив клопотання про необхідність ознайомлення його з поданням. Після цього, коли в ході перерви суд з'ясував наявність кількості суддів у судах області, щоб було можна у разі необхідності забезпечити розгляд провадження колегіальним складом суду, адвокат_1 у черговий раз заявив відвід колегії суддів, який підтримав адвокат_2 про порушення таємниці нарадчої кімнати. Водночас суд для вирішення цього питання в нарадчу кімнату не видалявся.

Дана ухвала спрямована на КДКА Хмельницької області для притягнення адвоката_1 та адвоката_2 до дисциплінарної відповідальності та вирішення питання про можливість надання ними в подальшому юридичної допомоги громадянам.

Яка процедура розгляду ухвали Чернівецького апеляційного суду передбачена чинним законодавством України? Чи є у даному випадку підстави для порушення дисциплінарної справи та притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за порушення Правил адвокатської етики?

Казус 3. У Тернопільському міськрайонному суді розглядалася цивільна справа за позовом Особа_2 до Особа_3 про стягнення коштів.

Для отримання позитивного рішення суду адвокат позивача долучив до матеріалів цивільної справи додаткові докази, а саме: копію адвокатського запиту від 04.02.2019 року № 115 до ТВП ГУНП в Тернопільській області про надання дозволу на ознайомлення та копіювання матеріалів кримінальної справи. На копії запиту була наявна відмітка про його отримання та реєстрацію вхідного номера 1104-58 від 04.02.2019 р. Також, на цьому документі є запис, що 19.02.2019 р. адвокат ознайомився та отримав копії матеріали цієї кримінальної справи.

Пізніше виявилось, що цей адвокатський запит підроблений. Адвокат ніколи не звертався із таким адвокатським запитом до слідчого відділу Тернопільського відділу поліції ГУНП у Тернопільській області. Якби й звертався, то такий адвокатський запит не був би виконаним, оскільки матеріали кримінального провадження з 06.03.2013 року знаходяться в Тернопільському міськрайонному суді. До суду адвокат не звертався, що підтверджується відповіддю із суду.

На думку скаржника, такі дії адвоката містять ознаки штучного створення доказів, відповідальність за яке передбачена ст. ст. 358 (підроблення документів), 366 (службове підроблення), 384 (введення в оману суду) КК України.

Чи є у даному випадку підстави для порушення дисциплінарної справи та притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за порушення Правил адвокатської етики?

Казус 4. Скаржник зазначив, що адвокат Особа_2, перебуваючи в родинних стосунках з суддею, всупереч вимогам ст. 21 та ст. 28 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», уклала договір про надання правової допомоги з адвокатом Особа_3, достеменно знаючи, що головою у справі є її близький родич, з метою штучного створення підстав для досягнення абсолютно нелегітимної мети, аби усунути справедливого та неупередженого суддю, створивши підстави для відводу судді.

Ухвалою Миколаївського окружного адміністративного суду по справі № Інформація_1 від 24.01.2020 р. встановлено, що «ані КАС України, ані ЗУ «Про запобігання корупції» не відносять до членів сім'ї, близьких родичів (близьких осіб за термінологією ЗУ «Про запобігання корупції») невістку вітчима судді. З урахуванням наведеного представник позивача не пов'язана жодними родинними зв'язками з суддею Особа_4, а тому відсутні підстави, на які посилається цей представник для відводу судді».

Водночас в ухвалі зазначено, що «суддя не може брати участь у розгляді адміністративної справи і підлягає відводу (самовідводу) за наявності інших обставин, які викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судді (ст. 36 ч. 1 п. 4 КАС України)». Вищезазначеною ухвалою суду заява адвоката Особа_2 про відвід судді задоволена.

Враховуючи вищевказану ухвалу суду від 24.01.2020 р., твердження Скаржника про те, що адвокат Особа_2 не мала права укласти договір про надання правової допомоги з адвокатом Особа_3 про представництво його інтересів у Миколаївському окружному адміністративному суді, оскільки це прямо заборонено ст. 28 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» помилкове, оскільки адвоката Особа_2 ні Кодекс адміністративного судочинства України, ні Закон України «Про запобігання корупції» не відносить до членів сім'ї, близьких родичів (близьких за термінологією Закону України «Про запобігання корупції») невістку вітчима судді.

Чи погоджується з таким рішенням Дисциплінарної палати КДКА Одеської області? Відповідь обґрунтуйте.

Казус 5. 18 серпня 2020 року на адресу КДКА Львівської області надійшла ухвала судового засідання Львівського апеляційного суду від 06 серпня 2020 року у справі № Інформація_6 з додатками щодо поведінки адвоката Особа_1 (том 1 а.с.132-139).

Зі змісту ухвали суду вбачається, що адвокат Особа_1 06 серпня 2020 року вчинив грубі порушення під час судового засідання, а саме: перешкоджав у продовженні судового розгляду справи, не виконував законні вимоги головуючого у засіданні та проявив неповагу до суду, висловлювався з образами на адресу колегії суддів.

Також зазначено, що відповідно до ч. 3 ст. 330 КПК України було ухвалено законне рішення про видалення його із зали судового засідання, однак адвокат не виконав це розпорядження, не припиняв висловлюватись із образами на адресу колегії суддів, у зв'язку з чим було викликано судову охорону для забезпечення порядку. При намаганні судової охорони силою вивести його із зали, вступив у бійку із судовою охороною, перевернув меблі та комп'ютерну техніку у залі судових засідань.

Указана ухвала суду була направлена до КДКА Львівської області для вирішення питання про притягнення адвоката Особа_1 до дисциплінарної відповідальності.

Чи є у даному випадку підстави для порушення дисциплінарної справи та притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за порушення Правил адвокатської етики? Якщо так, визначте, яке покарання має понести адвокат за вчинений дисциплінарний проступок.

Література

Базова

1. Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. *Прикарпатський юридичний вісник*, 2017. № 1(16). – С. 179–183.

2. Божков В. В. Поняття дисциплінарної відповідальності адвоката. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2016. № 3. – С. 167–170. URL:http://lsej.org.ua/3_2016/51.pdf

3. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів. *Інформація і право*, 2015. № 3. – С. 115–122. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_3_19

4. Волошина Л.О. Поняття та види юридичної відповідальності адвоката, *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2. – С. 129–135.

5. Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність самоврядування : затв. рішенням Ради адвокатів України від 30.08.2014 р. № 120. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiSsMe5OLeAhWG1CwKHQBcCz4QFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2Funba.org.ua%2Fassets%2Fuploads%2Flegislation%2Fpolozenyia%2F2017-11-15-polozhennya-257_5a3933737f17a.pdf&usg=AOvVaw29Kb5_mJvDNtFgJVX0ARNY

Допоміжна

6. Беляєва К. Адвокат, який не підтвердить своїх повноважень, може опинитися на лаві підсудних. *Закон і Бізнес*. № 8 (1358) 24.02–02.03.2018.

7. Заблотний М. Кримінальне провадження проти адвоката не може бути підставою для відтермінування його дисциплінарної відповідальності. *Закон і бізнес*. В. 29 (1327). 22.07–31.07.2017. URL: http://zib.com.ua/ua/129585-kriminalne_provadzhennya_proti_advokata_ne_mozhe_buti_pidsta.html

8. Чекмарьова Л.Ю. Професійна відповідальність адвоката: поняття та основні ознаки. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 2017. № 2. Т. 2. – С. 150–153.

Анкетування студентів за результатами вивчення курсу «Адвокатська етика»

Методичні матеріали для підготовки до виконання анкетування, яке проводиться шляхом надання письмових відповідей на стандартизовані запитання бланку-анкети. Шляхом узагальнення заповнених анкет одержується об'єктивна інформація про результати засвоєння знань, у т.ч. потреба в коригуванні курсу.

Заповніть таблицю:

<i>Оцініть курс «Адвокатська етика» за планом:</i>	
а) Як Ви вважаєте, чи потрібні адвокату (юристу) знання з етики в цілому й адвокатської етики, зокрема?	
б) Чи був корисним для Вас цей курс? Чому?	
в) Які теми Вам виявилися цікавими?	
г) Якими темами Ви доповнили б цей курс?	

ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Методи оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Кумулятивний метод: 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час розв'язування казусів і виконання завдань з навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання

	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінки (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A(90-100)	відмінно
Добре	B(80-89)	дуже добре
	C(70-79)	добре
Задовільно	D(60-69)	задовільно
	E(50-59)	достатньо
Незадовільно	F _x (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F(1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути: тестування за принципами ЗНО на основі комп'ютерних технологій (стандартизовані тести); контрольні роботи; проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.); аналітичні звіти; реферати; есе; презентації результатів виконаних завдань і досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; контрольні роботи; розв'язування казусів, інші види індивідуальних і групових завдань.

ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Поточний контроль. Здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних і групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань і задач-казусів; аналізу й обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю магістрів у парах і малих групах; самоконтролю тощо. Особливого значення має тестова форма контролю та оцінювання навчальних досягнень магістрів за допомогою комп'ютерних технологій. При оцінюванні враховуються: активна та продуктивна участь при виконанні практичних завдань; неординарний підхід у розв'язуванні практичних кейсів; активна участь у модельних іграх; якість підготовлених виступів (зміст, джерела, презентація).

Підсумковий контроль. Залік. Відповідь на 3 питання, в яких студенти повинні продемонструвати знання, практичні навички та вміння розв'язувати етичні проблеми, що виникають у процесі адвокатської діяльності. Розкриваючи питання потрібно послідовно, чітко й аргументовано викласти необхідну інформацію

ПЕРЕЛІК ЗАЛІКОВИХ ПИТАНЬ

1. Поняття «адвокатська етика».
2. Адвокатська етика в системі професійної юридичної етики.
3. Міжнародно-правові акти, що регулюють етичні основи професійної діяльності адвоката.
4. Документи Європейського Союзу, що регламентують юридичну й адвокатську етику.
5. Роль Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини та правових позицій Європейського суду з прав людини у становленні адвокатської етики.
6. Правила адвокатської етики: історіографія, значення, загальна характеристика, структура, суб'єкти, на яких поширюються ці правила.
7. Поняття, значення й система принципів адвокатської етики.
8. Незалежність і свобода адвоката в здійсненні адвокатської діяльності.
9. Дотримання законності як етичний принцип діяльності адвоката.
10. Пріоритет інтересів клієнта.
11. Неприпустимість конфлікту інтересів у здійсненні адвокатської діяльності.
12. Етика конфіденційності адвокатської діяльності.
13. Компетентність та добросовісність при виконанні доручення клієнта.
14. Повага до адвокатської професії.
15. Чесність і добропорядна репутація адвоката.
16. Вимоги до рекламування адвокатської діяльності.
17. Принцип взаємної поваги між адвокатами.
18. Дотримання принципу конфіденційності у громадській, науковій або публіцистичній діяльності адвоката.
19. Принципи поведінки адвоката у соціальних мережах.
20. Принцип добросовісності під час виконання доручення клієнта.
21. Принципи етичної поведінки адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження.

22. Принципи етичної поведінки адвоката з органами досудового розслідування й адміністративної юрисдикції

23. Принципи етичної поведінки адвоката з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування.

24. Дилема свободи морального вибору в адвокатській діяльності.

25. Основи етичних відносин адвоката з клієнтом.

26. Дотримання принципів законності, неприпустимості конфлікту інтересів, конфіденційності, компетентності й добросовісності, а також інших етичних принципів на стадії прийняття та виконання адвокатом доручення клієнта.

27. Етична проблема вибору правової позиції у справі та узгодження її з клієнтом.

28. Етичні засади прийняття доручення клієнта кількома адвокатами, адвокатськими бюро, об'єднаннями.

29. Етичні аспекти відносин адвоката з клієнтом-юридичною особою.

30. Етичні аспекти відносин адвоката з недієздатним (обмежено, частково дієздатним) клієнтом.

31. Етичні аспекти здійснення захисту за дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або в разі залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії.

32. Особливості етичних відносин адвоката з довірительом у різних видах і стадіях судочинства.

33. Етичні аспекти роботи адвоката з довірительом на стадії укладання договору про надання правової допомоги.

34. Етичні аспекти виконання доручень у кримінальних справах: прийняття доручення, встановлення розміру та порядку внесення гонорару, обрання правової позиції по справі та узгодження її з клієнтом.

35. Етичні аспекти виконання доручень у цивільних справах: прийняття доручення, встановлення розміру та порядку внесення гонорару, обрання правової позиції по справі й узгодження її з клієнтом.

36. Етичні аспекти прийняття доручення клієнта кількома адвокатами, адвокатським бюро, об'єднанням.

37. Етика інформування клієнта про хід виконання доручення.

38. Етичні обов'язки адвоката при виникненні конфлікту інтересів під час виконання договору про надання правової допомоги.

39. Поняття конфлікту інтересів у діяльності адвоката на стадії укладання договору про надання правової допомоги.

40. Особливості застосування правил щодо конфлікту інтересів у відносинах з клієнтом-юридичною особою.

41. Етичні й правові проблеми спілкування адвоката із судом.

42. Захист і обвинувачення: етичні аспекти взаємодії адвоката і прокурора на різних стадіях кримінального провадження.

43. Етика взаємовідносин адвоката з іншими учасниками судового провадження.

44. Етичні аспекти відносин адвоката з державними органами: практичні проблеми.

45. Етичні аспекти взаємовідносин адвоката з органами та посадовими особами, які уповноважені здійснювати виконання судових рішень.

46. Етичні проблеми взаємовідносин адвоката з органами адвокатського самоврядування.

47. Етичні основи взаємовідносин між адвокатами: теоретичні й практичні аспекти.

48. Допустимі форми реагування адвоката на незаконні або неетичні дії іншого адвоката.

49. Європейські стандарти взаємовідносин між адвокатами.

50. Проблема дотримання норм адвокатської етики в громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвоката.

51. Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет: проблемні питання.

52. Адвокатське бюро, адвокатське об'єднання як суб'єкти відносин щодо забезпечення дотримання правил адвокатської етики.

53. Етичні аспекти дотримання Правил адвокатської етики при використанні мережі Інтернет.

54. Інститут відповідальності адвоката: позитивна та негативна юридична відповідальність.

55. Особливості адміністративної відповідальності адвоката.

56. Цивільно-правова відповідальність адвоката.

57. Галузеві різновиди санкцій, які можуть бути вжиті до адвоката.

58. Проблемні питання ініціювання дисциплінарної відповідальності адвоката.

59. Аналіз стадій дисциплінарного провадження щодо адвоката.

60. Процедурні аспекти оскарження рішення у дисциплінарній справі.

**ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ
І РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Нормативні джерела

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*, 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*, 1992. № 6. Ст. 56. (зі змінами і доповненнями).
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747- VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2005. № 35 (35-36, 37). Ст. 446. Ст. 158 (зі змінами і доповненнями).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Офіц. вісн. України*, 2012. № 37. Ст. 1370. С. 11 (зі змінами і доповненнями).
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2004. № 40-41, 42. Ст. 492 (зі змінами і доповненнями).
6. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *База даних : «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#n78>
7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.01.2017 р. № 5076–VI. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
8. Правила адвокатської етики: затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09.06.2017 р. (зі змінами і доповненнями). *Сайт Національної асоціації адвокатів України*. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf
9. Кодекс поведінки європейських адвокатів ССВЕ (український переклад) URL:<https://unba.org.ua/laws-of-foreign-countries>
10. Общие принципы для сообщества юристов: приняты в Международной ассоциацией юристов (ИВА) 20.09.2006. Чикаго. URL:<http://advokpalata21.ru/urbanleft/osnovyepuristov.html>.

11. Мінімальні стандартні правила поведінки з в'язнями від 30.08.1955 р. База даних «Законодавство України». URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_212

12. Положення про адвокатуру: Закон УРСР від 31.10.1980р. № 1050-Х. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T801050.html.

13. Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність самоврядування: затв. рішенням Ради адвокатів України від 30.08. 2014 р. № 120. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiSsMe5OLeAhWGlCwKHQBcCz4QFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2Funba.org.ua%2Fassets%2Fuploads%2Flegislation%2Fpolozenyia%2F2017-11-15-polozhennya-257_5a3933737f17a.pdf&usg=AOvVaw29Kb5_mJvDNtFgJVX0ARNY

14. Про відносини між суддями та адвокатами»: висновок Консультативної ради європейських суддів від 15.11.2013. № 16. URL:<https://court.gov.ua/userfiles/KRES%20Vusnovok.pdf>

15. Про затвердження Порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі : постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2012 № 8. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-2012-%D0%BF#n10>.

Основна література

1. Адвокатура України: підручник. У 2 кн. Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом). За заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянової. 2-ге вид., допов. і переробл. – Київ: Алерта, 2016. – 864 с.

2. Антонюк Н. Про представництво в суді без повноважень. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/107299-pro-predstavnitstvo-v-sudi-bez-povnovazhen>

3. Анцупов Д. Сравнительно-правовая характеристика адвокатской тайны в США, Германии и Франции. URL:

https://zakon.ru/blog/2016/10/31/sravnitel'nopravovaya_harakteristika_advokatskoj_tajny_v_ssha_germanii_i_francii

4. Ария С.Л. Мир спасет доброта: о нравственных началах адвокатской деятельности. *Российская юстиция*, 1996. № 2. – С. 49–51.

5. Бакаянова Н. М. Основы адвокатуры: функціональні та організаційні аспекти: монографія. НУ ОЮА. – Одеса : Юридична література, 2017. – 357 с.

6. Бакаянова Н. М. Этические принципы адвокатуры в Украине: монография. – Одесса: Юридическая литература, 2005. – 151 с.

7. Бакаянова Н. М., Храпенко О. О. История адвокатуры Украины у запитаннях та відповідях, ілюстраціях та фотографіях: навчальний посібник. – Одеса: Юридична література, 2016. 215 с.

8. Бакаянова Н. М. Етичні аспекти прийняття адвокатом доручення на ведення справи. *Актуальні проблеми держави і права*, 2008. № 36. – С. 163–168.

9. Бакаянова Н. М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. *Прикарпатський юридичний вісник*, 2017. № 1(16). – С. 179–183.

10. Барабаш Т. О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. *Проблеми законності*, 2019. Вип. 145. – С. 205–214.

11. Біцай А. В. Організаційно-правові засади участі адвоката у медіації: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.10; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2015. – 246 с.

12. Божков В. В. Поняття дисциплінарної відповідальності адвоката. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2016. № 3. С. 167–170. URL:http://lsej.org.ua/3_2016/51.pdf

13. Брекер М., Кахабка Р. Адвокат в цивільному процесі. *Der Anwalt im Zivilprozess*. URL: https://shop.boorberg.de/rbv-content/Leseprobe/BECK_Anwaltsrecht_II_LPB.pdf

14. Бронз И. Л. Этические проблемы адвокатской деятельности: повторение уроков и задание на будущее. *Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск «Адвокатська етика»*, 2019. С. 17–20.

15. Бронз И. Л. Новейшая история адвокатуры Украины (в документах и статьях). – Одесса: Акватория, 2016. – 256 с.

16. Варфоломеева Т., Жуковська О. Історія розробки перших правил адвокатської етики в Україні. URL:<https://tomorrowlawyer.org/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB-%D0%B0%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE/>

17. Варфоломеева Т. В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. № 1(14). – С. 7–20.

18. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів. *Інформація і право*, 2015. № 3. С. 115–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_3_19

19. Вільчик Т. Б. Гарантії дотримання принципу конфіденційності у адвокатській діяльності (порівняльний аналіз законодавства Європейського Союзу та України). *Юрист України*, 2015. № 3–4. – С. 34–40.

20. Волошина Л. О. Поняття та види юридичної відповідальності адвоката. *Вісник кримінального судочинства*, 2016. № 2. С. 129-135.

21. Гонорар успеха: опыт разных государств. *Адвокатская газета*, 1-15 февраля 2020 года. № 3 (308). <https://www.advgazeta.ru/obzory-i-analitika/gonorar-uspekha-opyt-raznykh-gosudarstv/>

22. Гончар І. На власний рахунок. *Український адвокат*, 2020. № 7–8 (167–168).

23. Дроздов О. Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення Адвокатури України (тези доповіді на міжнародній конференції: «Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав людини», яка відбулася у м. Києві 30 серпня 2018 року). *Сайт Національної асоціації адвокатів України*. URL : <http://unba.org.ua/publications/3509-garantii-advokats-koi-diyalnosti-v-konteksti-mizhnarodnih-standartiv-abo-bol-ovi-tochki-sogodennya-advokaturi-ukraini.html>

24. Етика правника: збірка тез доповідей і повідомлень учасників круглого столу (21 листопада 2019 р.) / за ред. Т. Б. Вільчик, Я. О. Ковальнової. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. – 307 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2019/SB_Etika_pravnuka_2019.pdf

25. Заборовский В. В. Проблемные вопросы соблюдения баланса между авторитетом суда и необходимостью выполнения адвокатом своих профессиональных обязанностей по защите интересов клиента. *Власть закона*, 2016. № 1. – С. 124–134.

26. Заборовський В. В. Правова природа принципів, на яких побудовані взаємовідносини адвоката із судом та іншими учасниками судового провадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*, 2015. Вип. 32. Т. 3. – С. 157-161.

27. Звіт за результатами аналізу змісту Правил адвокатської етики НААУ на предмет їх відповідності міжнародним стандартам. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/NJ_Bar_RoS_Report-Worham_Oct_2018_UKR_.pdf

28. Звіт співробітників юридичного факультету Маастрихтського університету щодо юридичної можливості стягувати винагороду за результат. URL: https://repository.tudelft.nl/assets/uuid:12b6e91e-e83e-44df-b448-f41a36708010/1347-summary_tcm28-68908.pdf

29. Іваницький С. О. Добросовісність адвоката. *Актуальні проблеми судового права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 23 квіт. 2018 р.). редкол.: Л.М. Москвич (голова) та ін.* – Харків : Право, 2018. 506 с. – С. 59–60.

30. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. – Київ: Інтерсервіс, 2017. – 800 с.

31. Іваницький С. Оптимізація системної побудови адвокатури України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2016. № 2(74). – С. 82–102.

URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/429>

32. Іваницький С.О. Спеціалізація як принцип організації адвокатури. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2015. № 4. – С. 64–77.

33. Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури: [монографія]. – Харків : ФІНН, 2011. – 248 с.
34. Книгін К. Г. Суб'єкти договору надання правових послуг адвокатом. *Актуальні проблеми держави і права*, 2012. Вип. 66. – С. 200–208.
35. Кодекс адвокатської етики Польщі (український переклад) URL: <https://unba.org.ua/laws-of-foreign-countries>
36. Кухнюк Д. Етика адвоката: прийняття доручення клієнта. URL: <http://tomorrowlawyer.org/etika-advokata-priynuyatya-doruchenuya-k/>
37. Лахтіонова Р. Організаційно-правові форми здійснення адвокатської діяльності. *Адвокатське бюро*, 2013. № 1. – С. 16–20.
38. Масюк В. В. Секреты практической юриспруденции. Х.: Право, 2012. – 232 с.
39. Мишо против Франции [Michaud v. France] (№ 12323/11) Постановление от 6 декабря 2012 г. *Бюллетень Европейского Суда по правам человека*, 2013. № 5. URL : <https://subscribe.ru/archive/law.europeancourt/201306/13101006.html>
40. Модельні правила незалежності та взаємовідносин адвоката: *Адвокат майбутнього*. URL: <http://tomorrowlawyer.org/wp-content/uploads/2017/.pdf>
41. Настанова до професійної поведінки адвокатів Шотландії. advocates.org.uk: інформаційний портал. URL: http://www.advocates.org.uk/downloads/guidetoconduct_5thedition.pdf
42. Організація роботи адвокатури в Україні : навч. посіб. / Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко, А. В. Іванцова та ін.; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Харків : Право, 2014.
43. Остафійчук Л. А. Етичні аспекти укладення договору про надання правової допомоги адвокатом. *Форум Права*, 2020. 61(2). 41–55. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3702449>
44. Погорецький М. А. Адвокатура України: підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. – Київ : Юрінком Інтер, 2014. – 365 с.
45. Погорецький М. Становлення та розвиток інституту гарантій адвокатської таємниці в Україні. *Юридична Україна*, 2015. № 4-5. – С. 124–129.

46. Погорецький М. М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2013. № 4. – С. 421–428.

47. Подольный Н. А. Адвокатская тайна и проблемы обеспечения безопасности общества от терроризма и организованной преступности. *Адвокатская практика*, 2005. № 1. – С. 8–9

48. Польський О. Ю. Правові засади рекламування адвокатської діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*, 2016. № 2 (99). – С. 113–122

49. Правила професійної етики адвоката у Франції. Закон від 12.07.2005 р. № 2005-790. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000633327&dateTexte=&categorieLien=id>

50. Ромовська З. В. Суд і адвокат: проблеми співпраці. *Адвокат*, 2013. № 1. – С. 6–9.

51. Северин К. М. Принцип уникнення конфлікту інтересів в адвокатській діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 2014. № 10-1, т. 1. – С. 151–153. (Сер. «Юриспруденція»).

52. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Луцьк, 2015. – 240 с.

53. Семенюк І. Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук; Львівський держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2015. – 240 с.

54. Співпраця адвокатів та журналістів: позитивний експірієнс. *Юридична газета*, 24 лютого 2020. URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/spivprasya-advokativ-ta-zhurnalistiv-pozitivniy-ekspiriens.html>

55. Узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури щодо етичних аспектів відносин адвоката з правоохоронними органами. *Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури*. Рішення від 25 липня 2020 року № VII-011/2020. URL: <https://vkdka.org/uzagalnennya-distsiplinarnoji-praktiki-kvalifikatsijno-distsiplinarnih-komisij-advokaturi-schodo-etichnih-aspektiv-vidnosin-advokata-z-pravoohoronnimi-organami/>

56. Фіолевський Д. П. Адвокатура: підручник. 3-тє вид., випр. і доп. – Київ: Алерта, 2014. – 624 с.
57. Чумак А. Л. Етичні кодекси в контексті соціокультурної динаміки : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.07. Київ, 2007. – 176 с.
58. Щербанюк О.В. Європейські стандарти доступу до адвокатської діяльності. *Право України*, 2019. № 12. – С. 70-83.
59. Щербанюк О.В. , Остафійчук Л.А. Розділ V. Юридична відповідальність адвоката. Деліктологія: Монографія. Під загальною редакцією І.М. Копотуна, С. В. Петкова, Р. Polian. – Куновіце: Академія ГУСПОЛ: 2021, Т.3. 332 с. – С. 116-138.
60. Юридична деонтологія: підручник / НЮУ ім. Ярослава Мудрого; за заг. ред. О. В. Петришина. – Харків: Право, 2014. – 248 с.
61. Ясевін В, Василик І. Взаємодія адвокатів Угорщини з клієнтами, колегами, судом і третіми особами. URL :<https://www.hsa.org.ua/blog/vzayemodiya-advokativ-ugorshhyny-z-kliyantamy-kolegamy-sudom-i-tretimy-osobamy/>

Додаткова література

1. Адвокат, навіть не виконуючи свої професійні обов'язки, повинен дотримуватись ПАЕ, зокрема, щодо спілкування в Інтернеті (ВС/КАС у справі № 815/1830/18 від 24.06.2020). URL: https://protocol.ua/ua/vs_kas_advokat/
2. Азаров Д. Н. Формирование профессиональных этических правил и дисциплинарной ответственности адвоката: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.11. – М., 2009. – 204 с.
3. Ария С. Не стоит звенеть ключами тайн. *Адвокатская газета*, 2009, nr. 22. URL : <http://www.advgazeta.ru/rubrics/8/366>
4. Бакаянова Н.М. Чесність та добропорядна репутація адвоката. *Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск «Адвокатська етика»*, 2019. – С. 5–10.
5. Барщевский М. Ю. Адвокатская этика. 2-е изд. испр. – М. : Профобразование, 2000. – С. 50.
6. Беляева К. Адвокат, який не підтвердить своїх повноважень, може опинитися на лаві підсудних. *Закон і Бізнес*. № 8 (1358) 24.02–02.03.2018.

7. Бойков А. Д. Статус адвоката: содержание, квалификационные требования и принципы адвокатской деятельности: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. РАА. – М., 2010. – 195 с.

8. Варфоломеева Т. В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. Число 1. С. 7–20. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vaau_2009_1_1.pdf.

9. Васьковский Е. В. Организация адвокатуры. Т. 1. СПб.: Н. К. Мартынов, 1893. – 621 с.

10. Васьковский Е.В. Организация адвокатуры: Ист. догмат. исслед. в 2 ч. Ч.1: Очерк всеобщей истории адвокатуры. СПб. : Тип. П.П. Сойкина, 1893. – 396 с.; Ч. 2: Исследование принципов организации адвокатуры. СПб. : Тип. П.П. Сойкина, 1893. – 213 с.

11. Верховний Суд поставив крапку у спорі про розмежування професійної етики та приватного життя адвоката. URL:<https://vkdkka.org/verhovnij-sud-postaviv-krapku-u-spori-pro-rozmezhuвання-profesijnoji-etiki-ta-privatnogo-zhittya-advokata/>

12. Вільчик Т. Б. Відповідальність адвоката перед клієнтом: напрями гармонізації законодавства України до європейських стандартів. *Форум права*, 2016. № 1. С. 30–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_1_7.

13. Гальонкіна Ю. С. Інкультурація та професійна етика юриста. *Філософські та методологічні проблеми права*, 2016. № 1. URL:<http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/452/1/16.pdf>

14. Гамалюк Б. М., Семенюк І. Я. Моральні імперативи в системі професійної адвокатської діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*, 2018. № 3. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/en/documents_pdf/visnyky/nvsy/nvsy_03_2018/12.pdf

15. Діхтярь А.В., Овчаренко О.М. Адвокатська етика у соціальних мережах. *Порівняльно-аналітичне право*, 2020. № 1. С. 612–617.

16. Заблотний М. Кримінальне провадження проти адвоката не може бути підставою для відтермінування його дисциплінарної відповідальності. *Закон і бізнес*. В. 29 (1327). 22.07–31.07.2017 URL: [http://zib.com.ua/ua/129585-](http://zib.com.ua/ua/129585-kriminalne_provadzhennya_protiv_advokata_ne_mozhe_buti_pidsta.html)

[kriminalne_provadzhennya_protiv_advokata_ne_mozhe_buti_pidsta.html](http://zib.com.ua/ua/129585-kriminalne_provadzhennya_protiv_advokata_ne_mozhe_buti_pidsta.html)

17. Каденко О. О. Адвокатура як соціальний інститут. Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В. В. Долежана/ уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С. І. Єленич ; відп. ред. Н. М. Бакаянова. – Одеса : Юридична література, 2018. 176 с. – С. 165–167.

18. Книгін К. Г. Організаційно-правові форми надання правової допомоги адвокатом за чинним законодавством України. *Актуальні проблеми держави і права*, 2014. Вип. 72. – С. 417–423.

19. Князева Н. В. Досвід США у правовому регулюванні уникнення конфлікту інтересів у адвокатській діяльності та можливості його використання в Україні. *Верховенство права*, 2017. № 9. URL: <http://sd-vp.info/2017/dosvid-ssha-u-pravovomu-regulyuvanni-uniknennya-konfliktu-interesiv-u-advokatskij-diyalnosti-ta-mozhливosti-jogo-vikoristannya-v-ukrayini/>

20. Князева Н. В. Принципи професійної діяльності адвоката в Україні. *Форум права*, 2017. № 3. – С. 78–83. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2017_3_15.pdf

21. Компанейцев С. Б. Деонтологічні засади діяльності адвоката: поняття, ознаки. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*, 2012. Вип. 3. – С. 301–308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2012_3_36

22. Костін А. Порозумітися заради майбутнього. Майбутнє адвокатури. *Адвокат*, 2017. № 3. – С. 3–6.

23. Кухнюк Д. В. Нові правила адвокатської етики як джерело адвокатського самоврядування в Україні. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні : Матеріали Міжнародної наукової конференції (Чернівці, 26-27 жовтня 2017 р.)*. Чернівці: Технодрук, 2017. – С. 260–263.

24. Кухнюк Д. Етика адвоката: прийняття доручення клієнта. URL: <http://tomorrowlawyer.org/etika-advokata-priynnyatyadoguchenyu-k/>
25. Лаларди А. Адвокаты Евросоюза борются за свои права. *Новая адвокатская газета*, 2009. №. 10. URL : <http://www.advgazeta.ru/rubrics/11/290>.
26. Ларо М. Налоговая информация и адвокатская тайна в США. URL: <http://nalogoved.ru/art/1869.html>
27. Логінова С. М. Адвокатська таємниця: теорія і практика: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 19 с.
28. Мельниченко Р. Г. Адвокат по вызову. *Адвокат*, 2007. № 6. С. 5.
29. Міжнародна комісія юристів: адвокат Андрій Вишневецький неправомірно позбавлений статусу адвоката за здійснення свободи вираження поглядів. URL: <http://helsinki.org.ua/articles/mizhnarodna-komisiya-yurystiv-advokat-andrij-vyshnevskiy-npravomirno-pozbavlenyj-statusu-advokata-za-zdijsnennya-svobody-vyrazhennya-pohlyadiv/>
30. Модельний кодекс правил професійної поведінки МАЮ. *Americanbar.org*: інформаційний портал. URL: http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/model_rules_of_professional_conduct_table_of_contents.htm
31. Мулява О.О. Свобода вираження поглядів як ознака незалежності адвокатури. *Порівняльно аналітичне право*, 2020. № 4. – С. 768–775.
32. «Найгірший для адвоката той клієнт, хто насправді невинуватий» (Адвокат Міккі Холлер у фільмі «Лінкольн для адвоката», 2011). *Українське право*, 19.11.2018. URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/law_in_art/naygirshyy-dlya-advokata-toy-kliyant-khto-ye-naspravdi-nevynuvatym-advokat-mikki-kholler-u-filmi-lin/

33. Наконечний В. Нормы поведения адвокатов в соцсетях: мировой опыт и украинские реалии. *Юрлига*. URL: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2015/7/23/131893.htm>
34. Остафійчук Л. А. Професійні етичні якості адвоката очима студентів. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф.: (м. Одеса, 17 листопада 2018 р.) / редкол.: Н.М. Бакаянова (голова) та ін.* – Одеса: Гельветика, 2018. – 822 с. С. 511–513.
35. Перетягати клієнта за всяку ціну – глухий кут і для адвоката, і для такого клієнта. URL: <https://iadvocate.com.ua/svitlanatoropchyna-agalakova-peretyagaty-chuzhogo-kliyenta-za-vsyaqu-tsinu-gluhyj-kut-i-dlya-advokata-i-dlya-takogo-kliyenta/>
36. Полянский Н. Н. Правда и ложь в уголовной защите. – М.: изд. Правовая защита, 1927. – 91 с.
37. Рагулин А. В. Профессиональные права адвоката-защитника в Российской Федерации: вопросы теории и практики : дис. ... докт. юрид. наук. М., 2014. – 462 с.
38. Резник Г. В адвокатуре завелся вирус коммерции, но эпидемия предотвратима. *Российская юстиция*, 1999. № 11. С. 24. URL: <http://base.garant.ru/3541350/>
39. Святоцький О. Д., Святоцька В. О. До питання стандартів адвокатури. Спогади про Людину, Вченого, Цивіліста-епоху (до 85-річчя від Дня народження академіка Ярослави Миколаївни Шевченко) ; за заг. ред. Р. О. Стефанчука. – К: АртЕк, 2017. – 389 с. – С. 275–292.
40. Сталоверов В. Проблеми реформування законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність. *Young Scientist*, 2017. № 5.1 (45.1). – С. 127–132.
41. Фляжнікова Я. Адвокати в соціальних мережах. Етико-деонтологічний аспект. *Visegrad Journal on Human Rights*, 2017. № 1. – С. 123–127.
42. Хижняк Є. С. Адвокатська етика як складова професійної підготовки адвокатів. *Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск «Адвокатська етика»*, 2019. – С. 51–52.

43. Храпенко О. О. Дотримання Правил адвокатської етики на телебаченні та в Інтернеті.

URL:<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12438/Khrapenko%20Visnik%20adv.pdf?sequence>

44. Хто кращий для супроводу бізнесу: юрист чи адвокат?
URL : <http://advocatlviv.com.ua/hto-krashhij-dlya-suprovodu-biznesu-yurist-chi-advokat/>

45. Чаленко А. О. Принципи адвокатури та адвокатської діяльності: проблеми розмежування. *Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 20-21 березня 2015 року). У 2-х частинах.* – Херсон: Гельветика, 2015. Ч. 1. 208 с. – С. 200–202.

46. Чекмарьова Л. Ю. Професійна відповідальність адвоката: поняття та основні ознаки. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 2017. № 2. Т. 2. – С. 150–153.

47. Шандула О. О., Чубейко В. І. Моральні засади адвокатської діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2020. № 8. – С. 492–494.

48. Шевердін М. Основні принципи адвокатської етики. *Асоціація правників України*. URL: <http://uba.ua/ukr/news/4919/>

49. Шкребець Є. Ф. Принципи адміністративно-правового забезпечення діяльності адвокатури України. *Форум права*, 2015. № 2. – С. 192–197. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=F_P_index.

50. Яновська О. Співвідношення мети й засобів як етична проблема адвокатської діяльності. *Юридична газета*, 2017. № 12 (562). 14 бер. URL : <http://tomorrowlawyer.org/spivvidnoshenyameta-ta-zasobiv-yak-eti/>

51. DeMott, Deborah A. The Lawyer as Agent. 1998. URL: <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3506&context=flr>

52. Fischell D.R. Lawyers and confidentiality. *The University of Chicago Law Review*. 1998. Vol. 65. № 1. P. 1–33.

53. Forsyth W. *Hortensius: or the Advocate. An historical essay*. London Kila, Mass.: Kessinger. 2007. P. 393, 395-397, 404.

54. García, Rafael del Rosal. La relación jurídica abogado-cliente: arrendvomiento o mandato? *Ética Jurídica*. M., 2008.

55. Grace M. Giesel, *Client Responsibility for Lawyer Conduct: Examining the Agency Nature of the Lawyer-Client Relationship-2007*. URL:<http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1086&context=nlr>

56. Karnavas. Michael G. *Lawyer's ethics*. Skopje : OSCE, 2016. 104 P.

57. Mishler W. *Trust, Distrust and Skepticism about Institutions of Civil Society*. Glasgow: Centre for the Study of Public Policy; University of Strathclyde, 1995. 125 p.

58. Rothwell R. Success fees: a word of warning. *The Law Society Gazette*, 25 August 2015. URL: <https://www.lawgazette.co.uk/comment-and-opinion/success-fees-a-word-of-warning/5050634.article>

59. Siegel, Arnold I. *Abandoning the Agency Model of the Lawyer-Client Relationship*. 2011. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1932480

60. Steinitz, Maya, *The Litigation Finance Contract* (May 2, 2012). 54 *William & Mary Law Review*, 455 (2012), U Iowa Legal Studies Research Paper. № 12-11. URL: <https://ssrn.com/abstract=2049528>.

61. Tuil M. L., Visscher L. T. *New Trends in Financing Civil Litigation in Europe: Lessons to be learned*. 2010. P. 175–190. URL:https://www.academia.edu/30653411/New_Trends_in_Financing_Civil_Litigation_in_Europe_Lessons_to_be_Learned.

Інтернет ресурси

1. Сайт Європейського суду з прав людини: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>
2. Сайт Венеціанської комісії: <https://www.venice.coe.int/webforms/events/>
3. Сайт Конституційного Суду України: <http://www.ccu.gov.ua/>
4. Сайт Верховного Суду України: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
5. Сайт Верховної ради України: <https://rada.gov.ua/>
6. Сайт Міністерства юстиції України: <https://minjust.gov.ua/http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
7. Сайт Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури: <http://vkdka.org>
8. Сайт Національної асоціації адвокатів України: <http://www.unba.org.ua/>
9. Система Верховної Ради України щодо пошуку нормативно-правових актів: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
10. Перша всеукраїнська програма професійного розвитку для адвокатів «Адвокат майбутнього»: <http://tomorrowlawyer.org/>
11. Сайт журналу «Адвокат»: <http://iadvocate.com.ua/>

Навчально-методичне видання

Людмила Аурелівна **Остафійчук**
Оксана Володимирівна **Щербанюк**

АДВОКАТСЬКА ЕТИКА
Навчально-методичний посібник

Літературний редактор *Лукул О.В.*
Технічний редактор *Чораєва Г.К.*

Підписано до друку 23.06.2021. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний. Умов.-друк. арк. 6,8.
Обл.-вид. арк. 7,3. Тираж 50. Зам. Н-064.
Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету.
58012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.
e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002.